

מכתבים לשר/ת החינוך הנכנס/ת

הופק ע"י הקבינט הציבורי לחינוך
עריכה והגהה | עיריית מוזס
עימוד הספר ועיצוב הכריכה | סטודיו 'אורית קדם'
נדפס בדפוס 'סטודיו אלף' | כנפי נשרים 68, ירושלים | תש"פ 2020

החינוך הוא הדרך, האדם – המטרה (א' ד' גורדון) אסופת מכתבים לשר/ת החינוך

זוהי שעת רצון לחינוך.

בימים אלו, בהם העולם מתמודד עם מגפת הקורונה, מתרחשת לנגד עינינו מהפכה גם בתחום החינוך. מודלים ושיטות המשקפים את רעיונות המאה ה-21 קורמים עור וגידים בשטח מכורח השינוי הנכפה עלינו. זוהי שעתם היפה של המורים, המחנכים, המנהלים, המדריכים וכן, גם ההורים, החוזרים למלא תפקיד חשוב ומשמעותי באקוסיסטם החינוכי. השטח מכתוב את השינוי. כולנו כאן כדי לתמוך בו.

אנו מבקשים להודות מקרב לב לכל הארגונים והאנשים הפרטיים שנרתמו ושלחו את דבריהם לספר זה. מגוון הכותבים הגדול מעניק מבט רחב ומקיף על כלל המערכות העוסקות ומעורבות בחינוך בישראל. אנו תקווה כי אסופת מכתבים זו תאפשר כר פורה לעשייה ולקידום מערכת החינוך בישראל בשנים הקרובות.

**ביחד, בשיתוף פעולה ובאיחוד כוחות נעשה ונצליח!
אם שמים לב לתחילת הסיפור ניתן לשנות את כולו!**

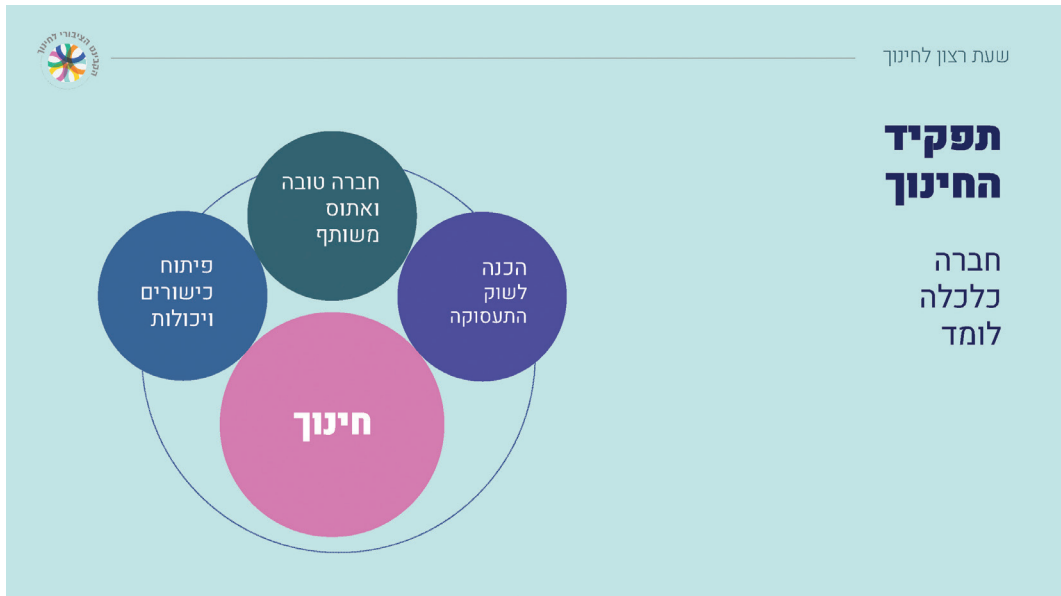
3	• תודות
6	• הקבינט הציבורי לחינוך (מועצה לאומית לחינוך) הקדמה לספר
8	• הקבינט הציבורי לחינוך תא"ל במיל. רם שמואלי, אבי קמינסקי - מייסדי הקבינט
11	• אינטל ישראל בלה אברהמס - סמנכ"לית ממשל, תקשורת וחברה
13	• ד"ר אלי איזנברג יזם ומומחה בינלאומי לחינוך טכנולוגי ומדעי
16	• תמר אילוז מורה, בוגרת תוכנית חותם
19	• יפית איליאגויב יו"ר מועצת התלמידים ביה"ס "אריאל", טירת הכרמל
21	• רשת אמי"ת ד"ר אמנון אלדר - יו"ר
26	• האיגוד הארצי למנהלי ועובדי הנוער ברשויות המקומיות גיא אליהו - יו"ר
28	• ד"ר תמר אלמוג ופרופ' עוז אלמוג אוניברסיטת חיפה
29	• קרן אדמונד דה רוטשילד אלי בוך - מנהל פילנתרופיה
31	• רשת "נצה" הרב מנחם בומבך
33	• ור"מ - ועד ראשי המכללות האקדמיות פרופ' שלמה בידרמן - יו"ר
35	• מכללת לוינסקי לחינוך פרופ' מיכל בלר, נשיאת המכללה
38	• הנהגת ההורים הארצית זאב גולדבלט - מנכ"ל, עו"ד אייל בן יהודה באום - יו"ר
40	• התכנית הלאומית להנגשת השכלה גבוהה "רואד" אשרף ג'בור - מנהל
42	• מרכז ישיבות ואולפנות בני עקיבא אלחנן גלט - מנכ"ל, הרב יונה גודמן - מנהל חינוכי
44	• מפעלות הרב גרוסמן הרב יצחק דוד גרוסמן
46	• רשת עמל רות דום - מנכ"לית
49	• מיכל דרבי יו"ר מועצת הנוער העירונית אילת
51	• רפאל אלביט מערכות התעשייה האווירית מנכ"לים
53	• פרדי זינגר יו"ר עמותת מת"ת
56	• רשת החינוך קדימה מדע משה (קינלי) טור פז - מנכ"ל
59	• עמותת תובנות בחינוך קארן טל - מנכ"לית
62	• עובד יחזקאל יו"ר תארא ייעוץ אסטרטגי ומזכיר הממשלה לשעבר
64	• בצלאל כהן הקהילה החרדית בישראל
65	• להב לשכת ארגוני העצמאים והעסקים בישראל עו"ד רועי כהן - נשיא

- 68 המועצה הציבורית להורים בישראל | רינה כהן – מייסדת ויו"ר משותף
- 70 התאגדות המנהלים בארגון המורים | מנשה לוי – יו"ר
- 71 בן ליבנר | סטודנט לחינוך בסמינר הקיבוצים
- 73 מכללת סמינר הקיבוצים | פרופ' ציפי ליבמן – נשיאת המכללה
- 75 ק.מ.ה – קהילת מנחי הורים | רותי ליבנת, ליאת גל – מייסדות
- 79 וליד מג'אדלה | אגף החינוך באקה אל גרבייה – מנהל
- 81 איגוד מנהלי השכלה וקתדראות בישראל | ד"ר אורנה מגר – יו"ר
- הקואליציה לחינוך מלידה מבית אנו עושים שינוי |
- 84 ענת מופקדי – מנכ"לית, ליאת גלנץ – רכזת הקואליציה
- 86 הפורום הציבורי כפרי הנוער והפנימיות | אבי נאור – יו"ר
- מיקי נבו | מנהל תכנית מנדל למובילי החינוך הבלתי פורמלי לנוער וצעירים לשעבר,
- 90 מנהל בית ספר על יסודי משגב, מייסד ומנהל מרכז מעשה, סמנכ"ל קרן רש"י
- 92 רוני נומה | אלוף(במיל')
- 94 מועצת ארגוני הנשים בישראל | אושרית סטבון – יו"ר
- 96 רמ"א – מכללת אוהלו | ד"ר איתן סימון – יו"ר ראש מכללת אוהלו
- 99 דדי פרלמוטר | יזם חברתי, בעבר מנכ"ל אינטל ישראל וסגן נשיא בכיר באינטל העולמית
- איגוד מנהלי אגפי החינוך ברשויות המקומיות |
- 101 אבי קמינסקי – יו"ר, ד"ר שי פרוכטמן – חבר הנהלה
- 103 ביחד – קרן משפחת סטלה ויואל קרסו | יואל קרסו – יו"ר, עתר רזי אורן – מנכ"לית
- 106 ור"ה – ועד ראשי האוניברסיטאות | פרופ' רון רובין – יו"ר, נשיא אונ' חיפה
- 107 מיכל שלם, עו"ד מיכל לבנטל אנדרסון | חברת לחשוב קריאייטיב
- | Prof. Andreas Schleicher
- 111 A message from the Director for Education and Skills, OECD
- 113 MIT's Approach to Education | Chancellor – Prof. Cynthia Barnhart
- 114 רשימת הארגונים השותפים בקבינט

הקבינט הציבורי לחינוך (מועצה לאומית לחינוך)

לנוכח המשבר אליו נקלעה מערכת החינוך, לראשונה חברו יחד בעלי עניין מרכזיים בתחום החינוך מתוך מטרה ליצור מרחב לשינוי מערכת הלמידה בישראל. אנו מאמינים שזוהי שעת רצון וחלון הזדמנויות היסטורי לשינוי ושיפור מערכת החינוך והלמידה בישראל. בעקבות משבר הקורונה, הואצו תהליכים של הובלת החינוך מהשטח על ידי מנהיגי החינוך, למידה וירטואלית ועוד יוזמות אשר מהוות הזדמנות ושדה ניסוי מצוין לשפר את החינוך ביתר שאת, לאחר המשבר.

הקבינט הינו קואליציה וולונטרית של הסכמות בין גורמי החינוך, האיגודים, המשק והחברה בישראל, אשר נוסדה במטרה להציב את החינוך בקדמת הבמה בישראל אל מול אתגרי העתיד. האתגר של מדינת ישראל בכלל ומערכת החינוך בפרט הוא הכנת הדור של היום ואלו הבאים אחריו להשתלבות מיטבית בעולם של שינויים מתמידים תוך חיזוק הזהות והערכים של מדינת ישראל. המטרות אשר הצבנו לעצמנו הן לשרטט ולהציע חזון ומפת דרכים מקרו-עטידית לפעולתה של מערכת הלמידה במדינת ישראל והפיכתה לאקוסיסטם מוביל בה הלמידה והאדם במרכז. אנו סבורים שנדרש תכנון ארוך טווח על מנת להביא לשיפור משמעותי ובר קיימא. ספר מכתבים זה לשר החינוך החדש, נועד לאפשר לשר, תמונה רחבה ככל שניתן של ה"שחקנים" השונים המשפיעים על החינוך בישראל לצד משרד החינוך; הפיכתם לשותפים בעיצוב וקבלת

ההחלטות הוא צעד ראשון הכרחי בדרך לשיפור מערכת החינוך ובניית אקוסיסטם חינוכי שיתן מענה לצרכי העתיד.

הניסיון שנצבר בארץ ובעולם מלמד כי לא ניתן להוביל שינוי אמיתי ללא שותפות מלאה של כלל הנוגעים בדבר. הקבינט שמכנס תחתיו את השחקנים השונים באקוסיסטם רואה עצמו כשותף בהובלת מערכת הלימוד בישראל.

אנו מצפים להזמנה שלך לראשי הקבינט למשרדך עם כניסתך לתפקיד ומצפים שכתוצאה מכך תוקם בישראל מועצה לאומית לחינוך.

אנו מאחלים הצלחה לך ולחינוך ישראל. בשותפות וביחד ניתן להצליח ולחולל את השינוי הנדרש.

תא"ל במיל. רם שמואלי מייסד משותף של הקבינט

מר אבי קמינסקי מייסד משותף של הקבינט

הקבינט הציבורי לחינוך | תא"ל במיל. רם שמואלי, אבי קמינסקי – מייסדי הקבינט

לשר/ת החינוך הנכנס/ת,

ברכות לכניסתך לתפקיד שהוא אולי המורכב מכולם אשר ידעת בקריירה הארוכה שלך ובוודאי המשפיע ביותר על עתיד העם והחברה בישראל.

ישראל נמצאת בקדמת הבמה בכל הקשור לטכנולוגיה, כלכלה, אומת סטרט-אפ, בטחון צבאי ועוד. הישגים אלו הם בראש ובראשונה בזכות ההון האנושי המדהים שיש בישראל.

האילוצים וההשפעה על דרכי הלמידה בעקבות משבר הקורונה, מהווים הזדמנות גדולה וקר ניסוי חי, אשר חשוב לנצל וליישם מהניסיון שנצבר, מייד לאחר חזרה לשגרה, לשיפור החינוך בישראל.

שותפך לדרך בכהונה הקרובה:

החינוך בישראל מובל על ידי משרד החינוך אך למעשה החינוך שותפים רבים.

- הרשויות המקומיות ומשרדי ממשלה נוספים עוסקים ומשפיעים בחינוך.
- שותפים בולטים נוספים הם ארגוני החברה האזרחית היציגים עימם עובד משרד החינוך אשר מייצגים את המורים, המנהלים, ההורים, התלמידים, הסטודנטים, הרשויות המקומיות, רשתות החינוך, ארגוני ותנועות הנוער, המכינות, אגפי החינוך והנוער, האקדמיה ועוד.
- ארגוני חינוך וחברה מזרמים שונים השותפים למעשה החינוכי.
- ארגוני המשק והמגזר העסקי אשר הם לקוחות ושותפים בעת ובעונה אחת.

כלל השותפים הנ"ל מיוצגים בקבינט הציבורי לחינוך ומצפים שמשרד החינוך יוביל את המדיניות והאסטרטגיה של החינוך בישראל אך באותה מידה מצפים לשותפות אמת בעיצוב המדיניות ולא פחות מכך במימושה.

רפורמות ואתגר המימוש:

בישראל, על פי מחקר שפורסם לאחרונה, נכתבו ואושרו ב-25 השנים האחרונות, 16 רפורמות בחינוך עם תוכן וחזון טובים וראויים.

מימוש הרפורמות היה בין 0-30% בלבד. תמונה זו מדליקה נורה אדומה לכולנו באתגר של מימוש תהליך אסטרטגי ולא בהכרח בגיבוש.

בישראל אם כן, תהליך המימוש וההמשכיות הוא המאתגר ביותר וכולנו צריכים להיות איתך במשימה הזו.

מועצה לאומית לחינוך:

בזמן הביניים של ממשלות מעבר אשר ארך יותר משנה, עסקנו בגיבוש קואליציה רחבה של הסכמות ומיפוי כלל השחקנים במגרש החינוך בישראל לכדי "קבינט ציבורי לחינוך" כיוזמה ציבורית מכינה לשלב הבא, **הקמת מועצה לאומית לחינוך** בהובלת שר החינוך החדש. אתה האיש אשר יצליח במקום שבו קודמך נרתעו! מועצה שכזו תעזור לך מאוד ביכולת לחבר בין כלל השותפים וליצר השפעה רחבה במקום מאבקי כוחות מתישים.

ב-16 מדינות אשר נפגשנו עימן (מיעוטן נפגשנו פיזית ורובן פגישות ZOOM ללימוד) למדנו על מודלים שונים של מועצה לאומית לחינוך הקיימים במדינתם ככלי חשוב לקידום מהלכים אסטרטגיים רחבים לשיפור החינוך.

מדוע צריך לפעול בנחישות ובאומץ ומה אנו מציעים?

אנו זיהינו 9 נורות אזהרה משמעותיות שאם לא נטפל בהן בהקדם, לא מובטח שהמשק הישראלי והחברה בישראל ימשיכו להיות מובילים בעשור הבא כמו היום.

מתוך הבנה שכבר היום אנו לא מספיק טובים עפ"י המדדים (חלקם מדדים ישראליים וחלקם בין לאומיים), יצאנו לגבש בעבודה מאומצת ומשותפת, טיוטא לתוכנית עשור לחינוך בישראל המכילה 3 פרקים:

1. מצפן ומפת דרכים לחינוך 2030

2. הצעה ליסודות תוכנית חומש בחינוך הנדרשת כמו בבטחון "תנופה בחינוך 2025"

3. 2-3 נקודות פריצה כבר ל-2021 אשר יניעו את המהלך קדימה בהובלתך

את הטיוטה לספר תכנית העשור נניח על שולחןך בעת הקרובה ונציע את עצמנו, לשותפות רחבה של שיפור המערכת.

טיוטה זו איננה "עוד רפורמה" כי אם מצע לדיון ולבניית תוכנית ישימה בהובלת המשרד יחד עם השותפים, לשיפור החינוך בישראל. אנו מאמינים כי דיון על טיוטה זו בראשותך, ביחד עם כלל השותפים ובראשם משרד החינוך, היא הדרך הנכונה להתקדם ולעצב את תכנית הפעולה שתבחר להוביל.

אנו מבקשים שתזמן אותנו למפגש הכרות להצגת הטיוטא לתוכנית האסטרטגית.

לשחרר את המערכת באומץ לכוחות מנהיגי החינוך:

ההישגים הטובים של החברה הישראלית הם בעיקר תוצר של היזמות הקיימת בחברה בישראל- הגנום הישראלי, אשר מאפיין אותנו. אנו מזהים שיתרון יחסי זה אינו מנוצל מספיק ונכון יהיה להעז ולשחרר את המערכת במקום "לשלוט".

בעקבות משבר הקורונה אנו עדים למימוש ההובלה, היזמות והענקת הסמכות לשטח, אשר מסמנים לנו את הדרך הנכונה ומהווים כר ניסוי לשינוי הנדרש.

אנו מזהים שעת רצון בחינוך בישראל וממליצים לך להעביר סמכויות רבות לשטח, לחבר סמכות לאחריות של מנהלי בתי הספר, המורים והרשויות המקומיות.

מנהיגי החינוך בשטח צמאים למנהיגות אמיצה שלך. להאמין בהם, לתת להם יתר עצמאות ולהבטיח להם גיבוי. התשוקה שלהם להוביל ולשנות היא ההזדמנות שלך להצליח.

בנוסף למגוון השותפים הרחב בישראל, תומכים בנו בייעוץ ובהכוונה גופים מחוץ לישראל:

- שר החינוך של ה-OECD פרופסור אנדריאס שליכר אשר מוביל את מצפן ומיומנויות החינוך 2030, תומך ומלווה אותנו בתהליך (הגיע לארץ במיוחד לפגישת עבודה והרצאה, בסוף פברואר 2020).
- צ'אנסלרית MIT פרופסור סינטיה ברנהארט (אשר הגיעה לארץ בהזמנתנו להרצאה בכנס שקיימנו בבנייני האומה, בספטמבר 2019, ומאז נפגשנו להמשך חשיבה על המהלך).
- פרופסור פרנאנדו רימס מאוניברסיטת הרווארד אשר בהנחיית נשיא האוניברסיטה מלווה ומייעץ למהלך.

לסיכום:

אנו מאמינים כי שר חינוך בישראל מוביל מהלכים של בטחון לאומי לבניין האומה, החברה והמשק בישראל. מלקחי עבר ולקחים מהעולם עולה התובנה המרכזית שבקואליציה רחבה של הסכמות, ניתן להשפיע ובגדול. ישראל צמאה למנהיגות אמיצה אשר תשלב בין שחרור לשטח ודירקטיבות לאומיות ברורות אל מול אתגרי העתיד הרבים. אנו מציעים שותפות אמת, להצלחה שלך בתפקיד שהיא הצלחה של כולנו. ייתכן שבשנת 2030 יתבוננו על התהליך אותו תניע ותוביל ויבינו שהייתה זו נקודה היסטורית של מנהיגות אמיצה ואחראית לבניית עתיד טוב לישראל.

אם אנחנו יכולים, אנחנו חייבים.

שא ברכה,

אבי קמינסקי ורם שמואלי מייסדי הקבינט הציבורי לחינוך

שר/ת חינוך יקר/ה,

בקרוב הבחירות (סוף סוף) יהיו מאחורינו, הקולות ייספרו ושלטי התעמולה יסרו. ואז את או אתה תגיעו לעמוד בראש משרד החינוך – המשרד עם ההשפעה הכי גדולה על החיים שלי ושל כל בני הנוער בישראל. אחרי הטקסים, הראיונות והרמות הכוסית יגיע רגע האמת. את/ה תיכנס/י ללשכת השר, תסגור/תסגרי את הדלת מאחוריך, תשב/י בכיסא ותחשוב/תחשבי לעצמך: מה החזון שלי? מה באתי לקדם? איך אני רוצה לעזור ומה אפשר וצריך לשנות?

אני בטוח שיופיעו סביבך מיליון רעיונות ויוזמות, כל אחת יותר חשובה וקריטית מהשניה. הקטנת מספר התלמידים בכיתות, שכר המורים, מעורבות חברתית... לא חסר. הכל נכון וחשוב, הכל בטח "הכי חשוב", אבל גם לי היה חשוב לקחת רגע ולשתף אותך בנושא ומיקוד שבעיני הוא קריטי למערכת החינוך שלנו בשנים הקרובות.

אני מרשה לעצמי לדבר בשם בני דורי, תלמידי תיכון בישראל של שנת 2020.

אנחנו דור שחי ונושם טכנולוגיה. חיינו סובבים ברובם סביב טכנולוגיה, ואני בטוח שבהמשך הדרך, כשנהיה מבוגרים עובדים, טכנולוגיה תתפוס גם את מרכז חיינו התעסוקתיים – באופן ישיר ובאופן עקיף, היא תהיה שם. שוק העבודה משתנה ועומד להשתנות דרמטית בשנים הבאות וסוגי הקריירות שיהיו פתוחות בפנינו עוד עשרים שנה, יהיו שונות מהותית מהעולם שבו אתה והדור שלך חיים בו היום.

כאנשים צעירים שגדלים לתוך העולם המשתנה הזה, היינו רוצים ללמוד בבית הספר של העתיד ולא בבית הספר של העבר. לא הגיוני שנלמד את אותם נושאים באותן שיטות שלמדו הורינו, כשרוב התפקידים והעבודות של ההורים שלנו בכלל לא יהיו רלוונטיים בעוד 20-30 שנה. אנחנו רוצים לקבל בבתי הספר חוויה לימודית מעודכנת יותר, שתשלב בתוכה את מה שצפוי בעתיד ותכשיר אותנו לקראתו. אנחנו רוצים להיות חשופים לפיתוחים הטכנולוגיים ולהבין לעומק איך האנושות עומדת להשתנות בגללם. ליתר דיוק, אנחנו רוצים לקבל כלים שיאפשרו לנו לנווט בתוך עולם העתיד ואולי אפילו לפתח ולהמציא טכנולוגיות חדשות שיהפכו את העולם למקום טוב יותר לחיות בו.

לכל מי שעוסק בחקר העתיד כבר ממש ברור שסט היכולות והכישורים של עובד ישראלי בעוד 20 שנה יצטרך להיות שונה מאוד מזה של עובד ישראלי היום. נצטרך לדעת איך להוביל פרויקטים, מפני שכמעט כל פרויקט היום מצריך ידע רב, מגוון של התמחויות ויכולת לשתף פעולה. נצטרך להיות יעילים יותר, כי רק כך נוכל להגיע לתוצרים ולהשלים את המשימות המאתגרות שיעמדו בפנינו. והכי חשוב – נצטרך להיות מאד יצירתיים ומלאי השראה לחדש, ליזום ולפתח, כי בעוד עשרים שנה משימות טכניות יתבצעו על ידי רובוטים ובינה מלאכותית, ומי שלא ידע ליצור ולחשוב מחוץ לקופסא לא יהיה רלוונטי.

במקום שרוב הזמן נשב בכיתה, קחו אותנו לספורים מרתקים במעבדות בחברות שנוגעות בעתיד, הפגישו אותנו עם האנשים והמהנדסים שמפתחים את עתיד העולם, תנו לנו הזדמנות לשתף פעולה, ליצור ולחדש ביחד איתם. רק באמצעים כאלו נוכל באמת לקבל כלים והשראה לצאת לעולם כבוגרים, להשתלב וליצור.

ומה אנחנו לא רוצים?

לא רוצים לגדול ב"חממות" לימודיות מנותקות, שמלמדות אותנו לשנן חומר. כן, חשוב לדעת תאריכים מרכזיים וציוני דרך בתולדות עם ישראל והיהדות, אבל חשוב אפילו יותר לפתח יכולות ששייכות לעידן החדש: פתרון בעיות מורכבות, אנגלית, חשיבה יצירתית, ניהול משימות, עבודה בצוות ומיומנויות תקשורת בין-אישית. את היכולות האלו לא רוכשים בתנאי מעבדה סטריליים, אלא באמצעות התנסויות ממשיות, שיאפשרו לנו כבר בהיותנו תלמידים, לגעת בעולם האמיתי.

כשכל המידע בעולם נמצא בהישג יד, אל תלמדו אותנו את המידע עצמו. למדו אותנו מה אפשר לעשות איתו, עוררו בנו רצון לצרוך אותו, גרמו לנו להרגיש כאילו הוא יכול להיות רלוונטי לחיים שלנו.

כשהפעמון יצלצל ב-8:30 בבוקר ויקרא לנו להיכנס לשיעורים מהסוג שאני מדבר עליהם – תאמין/ני לי שאנחנו ניכנס אליהם בשמחה. תהיה לנו ההבנה שבאמת נצא מהשיעור יותר ערוכים לחיים בעולם המאד מורכב שאנחנו גדלים לתוכו. יהיה לנו מנוע אמיתי ללמוד שהוא לא סתם עוד ציון בתעודה שאמור להוכיח את המקום שלנו בעולם (בדרך דירוג שגם היא, אגב, מאוד מיושנת, לא אפקטיבית, מעוררת חוסר שוויון, ופוגעת בהערכה העצמית של רבים מאיתנו).

אני מבקש מעומק הלב ומאמין שקולי הוא קולם של עוד עשרות אלפי בני נוער בישראל: למדו אותנו להעז, לשלב כוחות, להסיק מסקנות, לחשוב בגדול על טכנולוגיות שייטיבו עם האנושות, תנו לנו ידע רב-תחומי ומעמיק ורלוונטי, אפשרו לנו להתמודד עם אתגרים הלקוחים מהחיים האמיתיים.

תנו לנו את הכלים ואנחנו נעשה את כל השאר.

הבסיס, החומר, הידע והאפשרויות כבר כאן והן טסות סביבנו במהירות האור. כל שנותר לך שר/ה יקר/ה, הוא להעניק לנו את הכלים, היכולות והידע הטכנולוגי שיאפשרו לנו להמריא ולכבוש שיאים ופסגות חדשות, עבור כל אחת ואחד מאתנו באופן אישי, וגם עבור מדינת ישראל.

תמורות הזמן ניכרות במגוון תחומי חיים, והציפייה היא שמערכת החינוך – ובראשה בית הספר האמון על חינוך דור העתיד – תתאים את עצמה לתמורות אלו ותפעל להקניית הכישורים הנחוצים במאה ה-21. חוקרי חינוך רבים מציינים שבמאה ה-21 על מערכת החינוך להסיט את הדגש מלימוד של חומר מוגדר המבוסס על שינון ולהתמקד בהקניית כישורים כלליים שיוכלו לשמש את התלמיד לאורך חייו.

מחקרים רבים נדרשו לשאלה אילו כישורים נחוצים לתלמיד כדי להתמודד עם העולם המשתנה, והם מציינים כישורים כגון ניהול מידע, חשיבה ביקורתית, יצירתיות וחדשנות, פתרון בעיות, שיתוף פעולה, תקשורת, כישורים טכניים – דיגיטליים, הכוונה עצמית, למידה לאורך החיים, מודעות אתית, מודעות תרבותית וגמישות.

גם בישראל הצורך להתאים את מערכת החינוך למציאות החדשה עמד על סדר היום של קברניטיה. לאורך השנים הושקו רפורמות רבות שביקשו לחולל בה שינויים, ובשני העשורים 1994 – 2014 הושקו 11 רפורמות פדגוגיות. ואולם על אף המאמצים נראה שמערכת החינוך בישראל עדיין מתקשה להתאים את עצמה לצורכי הזמן. הדבר בא לידי ביטוי בין היתר בפרע הגדול בין היעדים והמטרות המוצהרות של הרפורמות לבין המתרחש הלכה למעשה בכיתות הלימוד בבתי הספר.

גם הממצאים של מבחני פיזה (PISA) ופיא"ק (PIAAC) משקפים רמת הישגים נמוכה של מערכת החינוך הישראלית בהשוואה למערכות חינוך במדינות רבות אחרות, בייחוד כשמדובר באוכלוסיות מוחלשות, שנראה שאינן רוכשות כישורי ליבה. גם אם הטענה שמייחסים למבחנים הללו חשיבות רבה מדי היא נכונה, אי-אפשר להתעלם מתוצאותיהם.

החסמים המונעים את התאמת מערכת החינוך למאה ה-21 ולאתגרי העתיד

נראה שכדי לקדם רפורמה אפקטיבית במערכת החינוך יש לבחון תחילה את החסמים העלולים למנוע את יישומה. על פי סקר ספרות מקיף שנעשה לצורך מחקר זה, ועל פי ניסיונם של מומחים בתחום החינוך בישראל, יש שני סוגים עיקריים של חסמים המונעים תמורות במערכת החינוך:

חסמים הנובעים מקושי של המערכת על חלקיה להשתנות ולהפוך ממערכת העובדת לפי סטנדרטים מסורתיים למערכת הפועלת בהתאם לצורכי המאה ה-21.

1. הידע והמיומנויות הנדרשות מתלמידים בבחינות הבגרות ודרישות הקבלה למוסדות ההשכלה הגבוהה אינם משקפים במידה מספקת את הכישורים הנחוצים להתמודדות עם אתגרי המאה ה-21.

2. מערכת החינוך נוטה לסטנדרטיזציה ולהתמקדות בבחינות מוגדרות, ואין די אוטונומיה פדגוגית חדשנית ברמה המקומית – בבית הספר וברשות המקומית או האזורית.
3. המנהלים והמורים בבתי הספר אינם שולטים באופן מספק בכישורי המאה ה-21.
4. המוסדות להכשרת מורים אינם מתאימים את עצמם באופן מספק לשיטות הלימוד המתקדמות.

חסמים הנובעים מסיבות מוסדיות-ארגוניות

1. מערכת החינוך ריכוזית יתר על המידה, ולכן יש קושי ליישם מדיניות המתאימה לצרכים ברמה המקומית.
2. משרד החינוך סובל ממורכבות יתר, המתבטאת ביחידות רבות שלעיתים מקדמות בעת ובעונה אחת מטרות שאינן חופפות ואפילו סותרות.
3. תמורות פוליטיות תדירות מקשות על קידום מטרות ארוכות טווח. פעמים רבות רפורמות שמשיק גורם פוליטי מופסקות או אינן מתוקצבות על ידי מי שמחליפו בתפקיד.
4. האוכלוסייה בישראל הטרוגנית במיוחד. לקבוצות שונות באוכלוסייה מאפיינים שונים וצרכים שונים, וקשה להטמיע שינויים אחידים במערכת כולה.

המלצות

כדי לטפל בחסמים המונעים את התאמת מערכת החינוך לאתגרי המאה ה-21 דרושה עבודת עומק שחורגת מתחומי מחקר זה. כאן אנו מבקשים להציג שורה של המלצות ראשוניות. השינויים המומלצים מבקשים להפוך את מערכת החינוך ממערכת שתכליתה להנחיל ידע מוגדר למערכת שתכליתה לפתח כישורים. כדי להתמודד עם חסמים הנובעים מסיבות מוסדיות ארגוניות נמליץ גם על ייסודה של מועצה לאומית לחינוך.

התאמת בחינות הבגרות ואמצעי המיון של ההשכלה הגבוהה לצורכי המאה ה-21

1. יש להגדיר במדויק, במונחים התנהגותיים-ביצועיים את הכישורים שבית הספר מבקש להנחיל.
2. יש ליצור ולהטמיע מחוון ברור שיאפשר לאמוד כל אחד מן הכישורים הנחוצים בשיטות הערכה מגוונות. משרד החינוך וקברניטי מערכת ההשכלה הגבוהה צריכים להגיע להסכמה באשר לכישורים החיוניים לבוגר. עליהם ליצור בשיתוף פעולה אמצעי הערכה מתקדמים ומתאימים שיחליפו את בחינות הבגרות ואמצעי המיון להשכלה הגבוהה המקובלים היום.

הקניית כישורי המאה ה-21 בקרב מנהלים ומורים בבית הספר

1. יש להגדיל את התמריצים ללימוד מקצוע ההוראה ובייחוד להעלות את שכר המורים המתחילים.
2. יש להגביר את הפיקוח על המוסדות להכשרת מורים ולהעלות את תנאי הקבלה ואת הסטנדרטים הנדרשים לקבלת תעודת הוראה.
3. יש לתכנן וליישם רפורמה הן בגופים האמונים על הכשרת המועמדים להוראה preservice הן במערך הפיתוח המקצועי – השתלמויות המורים in-service.
4. יש לסייע בגיבוש קהילות מורים שיעסקו בהטמעת טכנולוגיה חינוכית חדשנית בהליכים הפדגוגיים. יש להציע תמריצים להטמעת הטכנולוגיה החדשנית – הן תמריצים חיוביים, כגון מענקים, פרסים והערכה ציבורית; הן תמריצים שליליים, כגון פגיעה בקידום וסנקציות ארגוניות.

הטמעת מודל שיטתי לעדכון מתמיד של תוכנית הלימודים

אנו מציעים לגבש מודל לעדכון מתמיד ושיטתי של תוכניות הלימודים. על העדכון יהיו ממונים משרד החינוך ומשרד העבודה והרווחה. המודל יתבסס בעיקרו על עבודתם של שלמה וקס, אלי איזנברג ועמיתיהם (וקס ואחרים, 1988):

1. יש ליצור התאמות על פי אופיים השונה של מקצועות הלימוד ותחומי ההכשרה.
2. על העדכון לכלול את מלוא ההיבטים הנדרשים לפדגוגיה במאה ה-21: תכנים, מיומנויות וגישות; דרכי הוראה ושיטות למידה; הציווד הנדרש והסביבה הפיזית של הלמידה במעבדות ובסדנאות; דרכי בחינה, הערכה ומשוב.
3. יש להגדיר את העיתוי ואת התדירות של עדכון תוכנית הלימודים. העדכון צריך להיות שיטתי וקבוע ולא להתקיים רק בעקבות דרישה מטעם חברים בוועדת המקצוע או בקשות קונקרטיות.

מועצה לאומית לחינוך

כדי להגביר את יציבותה של מערכת החינוך אנו ממליצים להקים מועצה לאומית לחינוך שתוביל שינויים על בסיס מתווה תכנוני ארוך טווח. המועצה תקדם רפורמות בכל המגזרים מתוך שיתוף מגוון רחב של גורמים רלוונטיים. אנו מציעים שני מודלים חלופיים לעבודת המועצה:

1. מועצה בעלת סמכויות ביצועיות שתתבסס על איחוד של כמה יחידות במשרד החינוך, שכבר עוסקות בבחינה של מערכת החינוך ובהגדרה והובלה של מדיניות ארוכת טווח.
2. מועצה מייעצת שאופן פעולתה יתבסס על המודל של המועצה הלאומית לכלכלה והמועצה לבטחון לאומי, הפועלות במשרד ראש הממשלה.

לכבוד שר החינוך,

אני תמר אילוז, בוגרת תוכנית חותם. אני עוסקת בחינוך מזה כשש שנים. את ההסבה הלא רשמית שלי התחלתי בכפר הנוער ימין אורד כרכזת תוכנית נעלה מצרפת. לאחר מכן העברתי סדנאות גישור לכיתות יסודי במסגרת "קבוצת גבים". תפקידים אלו חשפו אותי לעולם החינוך שאליו התמכרתי. כיום אני מתפקדת כמורה להיסטוריה ואזרחות וכרכזת חינוך חברתי בבי"ס תיכון אריאל שבטירת הכרמל. במסגרת תוכנית חותם, עברתי הכשרה אינטנסיבית שבעיניי הביאה לידי ביטוי שלושה מהלכים פורצי דרך המשפיעים באופן ישיר על העשייה היומיומית:

1. "השמיים הם לא הגבול אם יש צעדים על הירח" – משפט שמהדהד בי כל הזמן, גם ברמה האישית בגילוי היכולות והמסוגלויות שקיימים בי, גם ברמת האמונה והאמון באחר, בין קולגות, בין צוותים להנהלה ולגורמי חוץ וכמובן ובעיקר ברמת האמונה בתלמידים, בהבנה שכל ילד יכול לחלום ולהגשים את עצמו ולא משנה מאיזה רקע הוא מגיע!

2. "רפלקציות, משובים ולמידת עמיתים" – לכל אורך ההכשרה, קיבלתי מעל 50 משובים לשיפור/לשימור, המשובים היו בנויים בצורה מאד מקצועית, שמאפשרת למידה, צמיחה והתקדמות תוך ראייה ביקורתית מקדמת. היכולת לשמר את החוזקות שבנו, לשפר ולבצע התאמות בנקודות שבהן אנחנו פחות מתאימים או מיוחדים, מתחילה בראש ובראשונה באמצעות הפתיחות. הפתיחות לשים על השולחן בצורה כנה את הדברים שאני מרגיש חלש בהם, הפתיחות לבקר את האחר מתוך ראייה אמיתית לשפר ולהשתפר, תרמו רבות ברמה האישית להשתפרות וברמת הכלל לאווירת למידה אפקטיבית ואיכותית.

3. "משפחה" – במסגרת ההכשרה של תוכנית חותם נוצרו קשרים בין קולגות המבוססים על פתיחות, ערבות, אחריות, כנות, שקיפות ורגישות. בעיניי, אוירה של משפחתיות בביה"ס, יכולה לשדרג מאד את העשייה היומיומית, שתהיה מבוססת על תחושת שייכות עמוקה, אמון, פתיחות וערבות הדדית.

בעיניי, שלושת הדגשים שמניתי לעיל, יכולים להוות מכפיל כוח משמעותי בהשפעה על דור העתיד שגדל במשפחה שמדברת את אותה שפה, משפחה שיש בה אמונה ואמון בכל אחד מבאי הבית (קולגות, צוות, תלמידים, הנהלה), משפחה שיש בה כנות ושקיפות, פתיחות וערבות הדדית. ארגון שיודע להכיל את האחר ואת השונה ושיודע גם לשים גבולות ולשחרר, וכמובן שיוצר חוויות מעצימות ומצמיחות באופן הפורמאלי והא-פורמאלי שיש בידינו ליצור; ברמת התלמיד, יגביר את סל הכלים של דור ההמשך בתחושת מסוגלות, באמונה וביכולת להגשים

חלומות, וברמת הכלל יגדל דור שיודע לראות ולכבד את האחר, ליצור אכפתיות ומעורבות בסביבה בה הוא נמצא ויעודד את הרצון להשפיע ולהוביל בחברה בה אנו נמצאים.

עם זאת, במעט מאד שנות הניסיון שיש לי בתחום החינוך, קיבלתי פרספקטיבה משלושה בתי ספר בהם עבדתי. התרשמתי מתופעות פחות טובות שעלינו לשאוף לשפר כארגון מרכזי בחברה הישראלית המעצבת ומחנכת את דור העתיד:

1. היכולת לתת מקום והערכה לאיש החינוך במהלך עשייתו האינטנסיבית לאורך השנה. קיים חוסר משמעותי בהסתכלות על הפרט שבא לידי ביטוי בהיעדר שיחות אישיות, שיחות משוב שבהם הרחבתי לעיל על יתרונם העצום כאשר הם באים לידי ביטוי, מופעים מעצימים המדגישים את הראוי והנכון כסמן לשאר המורים בארגון. ההתרשמות שלי בחלק גדול מהמסגרות שבהן עבדתי היתה, שהתגובה או ההערה שיצאה מפי הרמה הממונה באה בעיקר כלפי נקודות הצריכות שיפור ולא שימור, וגם כשאלו באו, הן לא באו באופן שבונה ומשפר, אלא כביקורת מאשימה ולעיתים מרסקת. תופעה זו מובילה לצערי לחוסר התפתחות וגדיעת תהליכים של למידה ושיפור בקרב מורים, מוריד את רוחם וגורם לחלקם לנשור ולעזוב את המסגרות, מה שפוגע בכמה רבדים במערכת שלנו; פעם ראשונה בתהליכים שנוצרו מול התלמידים, ופעם השנייה במורים איכותיים שמסרבים לקבל יחס לא מכבד ומוקיר.

2. התנהלות ארגונית קלוקלת בקרב חלק מבתי הספר בהם עבדתי. לדוגמא, בהיעדר הצבת יעדים ותוכנית שנתית שבהם מוגדרים לכלל הגורמים הרלוונטיים מול מה מתמודדים ובקרה במהלך הדרך למדוד אם אכן הושג היעד. בנוסף, התכנון השוטף היה מאופיין בהתנהלות שמזכירה "כיבוי שריפות" ותגובה מיידית על מנת לצלוח את האתגר ולא מתוך תכנון מקדים והיערכות. בניגוד לאי הוודאות בקרב המערכות הביטחוניות, כאן אי הוודאות יותר יציבה וההיערכות לקראת האתגרים והמשימות השנתיות יכולה לבוא באופן יותר מסודר ומתוכנן. בנוסף לאלו, הגדרות התפקיד והסמכות שזקוקה להינתן לבעלי התפקידים במסגרות השונות גם היא לוקה בחסר, כך שמורים לא יכולים לממש את אחריותם ומרגישים בסופו של דבר חסרי סמכות מול האחריות להם נדרשים וכך נוצרת סיטואציה של חוסר מימוש אחריות וחוסר אמון בהתנהלות המסגרת "בקרב הלקוחות ובקרב הספקים".

3. היעדר מדיניות ברורה וגבולות ברורים לתלמידים ולמורים. לא פעם נפגשתי עם סיטואציות בהן באו לידי ביטוי מקרים של אלימות פיזית ומילולית, אשר לא ניתנו למורה באותה משמרת הכלים והגיבוי להתמודד עם אותן סיטואציות. דבר זה מתאפיין בגבולות מטושטשים, בבלבול בקרב התלמידים והמורים מהם הקווים האדומים של המסגרת, מה שגורם לתופעות אלו להיראות כלגיטימיות ולא כדבר של מה בכך בהתנהלות המסגרת.

לעניות דעתי, ומהמעט ניסיון שצברתי במהלך חיי במסגרות השונות שבהן עבדתי (משרד החוץ, כנסת ישראל, פרקליטות, משרד החינוך), התרשמתי שכאשר ארגון התנהל באופן בו תיארתי בשלושת הסעיפים הראשונים, המקום היה יותר נח, מזמין, יציב, מחבר וגורם לתחושת שייכות ועשייה הרבה יותר אפקטיבית ומחודדת, ומנגד כאשר המסגרות בהן עבדתי התאפיינו כמו שפירטתי בשלושת הסעיפים האחרונים, לצערי ראיתי מגמה של "ראש קטן", התעסקות בטפל, חוסר חיבור ומחוייבות למסגרת שבסופו של דבר, פגעו ברוב באי הבית. בעיניי נדרש לחשוב על מנגנונים גורפים שידעו לייצר אחידות וסטנדרט בתחומים אלו. אני כותבת שורות אלו מדם ליבי ומתוך רצון כנה לשפר ולהוביל את מערכת החינוך בה אני גאה לשרת למקומות ראויים ונכונים יותר. מי ייתן ונצליח להביא את המערכת הכל כך משמעותית וחשובה הזו למחוזות טובים וגבוהים יותר.

לכבוד שר החינוך,

היי, אני יפית איליאגוייב, יושבת ראש מועצת התלמידים בביה"ס "אריאל" שבטירת כרמל. בשנה האחרונה נחשפתי למחוזות שונים שמהם בניתי את אישיותי וגיליתי על עצמי דברים חדשים, נחשפתי למגוון הקיים בחברה הישראלית, והגעתי לתובנות רבות במסגרת תפקידי, והבנתי שלא הכל מושלם.

אציג מספר פערים שאני חושבת שיש לשים עליהם דגש במערכת החינוך:

1. העלאת המודעות לאוכלוסייה המבוגרת בקהילה וקיום פעילויות רבות יותר לטובת הקשישים בכבוד, בנוכחות ובעזרה. לצערי, אני מכירה את זה מאד מקרוב ורואה את הקושי העצום של סבתי, את הבדידות שלה ואת היחס הלא מכבד מצד הסביבה. יום יום אנו התלמידים יושבים כהרגלנו מול לוח ולומדים, אבל אני באמת שואלת איך אפשר ללמוד עם מה שקורה סביבנו? אני הקשישה של מחר, ומפחיד אותי רק לחשוב איך אשורד ואיך אתגבר על חוסר הבנה והכלה שכזה בעתיד הקרוב. בעיניי חשוב לדחוף לתודעת התלמידים בכל רגע נתון עד שיפנימו את הבעיה החברתית הקיימת. בעזרת פעילויות והתנדבויות בקהילה על בסיס שבועי שבנויה במערכת כשעות חובה בזמן הלימודים ובעזרת שיעורי חינוך רבים נשריש בתוך התלמידים טוב לב, הבנה ועזרה לזולת. לא רק במסגרת שעות חינוך של מחנך בכיתתו, ניתן להכניס ערכים אלו גם דרך מורים מקצועיים. התפלאתי לשמוע שיש הרבה נערים שלועגים וצוחקים על קשישים ונכים בפנים, יש המון תיעודים שנוער מכה מבוגרים ככה סתם כי מתחשק. צריך להביא מורי דרך לבתי הספר לעתים קרובות כדי שיעבירו את המסר, ברור לי שלהמון לא יהיה אכפת, אך עדיין חשוב לנסות. אני בטוחה שלכולם יש נקודה רגישה ומקווה שכולם מסוגלים להבין ולפעול נכון ומהלב.

2. העלאת המודעות למגוון הקיים בחברה הישראלית, לשונות, לסובלנות ולקבלת האחר. לדעתי צריך לפתוח את הנוער של ימינו לכל הסביבה, צריך לשנות את דעותיו לגבי בעלי צרכים מיוחדים, לגבי בעלי נטיות מיניות והומופוביה, לגבי שוביניזם ופמיניזם, לגבי שמנופוביה ונראות שונה, לגבי דתות ואמונות שונות ואפילו לגבי שמאל רדיקלי וימין קיצוני. בעיניי, כדי להשיג זאת, יש לחייב כל מורה להקדיש זמן משיעורו כל שבוע/שבועיים על מנת לחרוג מהרגיל וללמד משהו אחר, משהו קצרצר על אוכלוסיות שונות הקיימות בחברה ועל ההבנה שיש לכבד אותם באשר הם, לא משנה מה המוגבלות, הגזע, הצבע, הנטייה, או הדיעה. יש להעלות למודעות באמצעות שיעורי חינוך את ביטול הסטיגמות, את המסוכנות בהכללה. בעיניי חשוב גם להפגיש את תלמידי ביה"ס עם אוכלוסיות שונות למעגלי שיח כדי

למוטט חומות של הכללות וסטיגמות. בנוסף, לצערי יש מורים במדינת ישראל שמתבטאים בצורה גזענית ביחס לחלש ולשונה ללא כל מודעות שאכן אולי הוא קיים ונמצא וחשוב מאד להעלות את המודעות הזו גם בקרב צוותי המורים שעלולים במילה אחת לגרום להשלכות אובדניות בקרב התלמידים מבלי שהם שמים לב לכך.

3. חשוב להביא מרצים אורחים מתחומים שונים במשק כדי להציג פלטפורמה רחבה של אפשרויות עבודה ופיתוח.

4. הוספת ימי שדה להעמקת האהבה לארץ והחיבור לשורשים. אני חושבת שכיתה יכולה בנוהל לצאת ליום שדה אחת לשבועיים ולא אחת לחודש כחלק מלמידה חוויתית אחרת. הלמידה בדרך זו משדרגת כל כך את הרעות, חיבור לקהילה ולארץ כדרך חיים בשגרה קבועה שאפשר לייצר.

5. אחזקת השירותים. משיחה עם חברותיי שלומדות בבתי ספר אחרים אני מבינה שזו בעיה מהותית רחבה. מנעולים שבורים בתאי השירותים, חוסר בנייר טואלט וסבון. תנאים כל כך בסיסיים במרחבים ציבוריים שלא קיימים לצערי.

תודה על ההזדמנות לכתוב ולהביע, מאמינה שאם נדע להציב בראש סדר העדיפות את ערך הכבוד כערך בסיסי נרוויח את כל הפערים שהצגתי לעיל. אם זה בכבוד והחיבור לאדמה לשורשים, אם זה בכבוד ובחיבור לקהילת הקשישים, אם זה בכבוד לאחר ולשונה, אם זה בכבוד לאדם באשר הוא אדם. בנוסף, כדי שנהיה רלוונטיים למאה ה-21 חשוב מאד להציג לילדי ישראל את מגוון האפשרויות הקיימות בשוק כבר בכיתות חטיבת הביניים (ח-ט). לוויה!

רשת אמיית – רקע כללי

רשת אמיית מונה כ-110 בתי חינוך בכל רחבי הארץ, בפריפריה ובמרכז, ממלכתיים-דתיים, ממלכתיים וחרדים. ברשת בתי ספר יסודיים, בתי ספר תיכוניים שש שנתיים, מכללות טכנולוגיות, ישיבות ואולפנות, ישיבות הסדר ומכינות קדם צבאיות. בתי החינוך מאוגדים בקהילות אזוריות על פי חלוקה גיאוגרפית.

מאז היווסדה בשנת 1925, פועלת אמיית מתוך אחריות לכלל ישראל ורצון לתת מענה הולם לחלקיה המגוונים של החברה בישראל, וכיום הינה רשת מובילה בארץ בהיבטים חינוכיים, ערכיים ופדגוגיים ומצעידה את תחום הקהילות החינוכיות הלומדות כדרך למידה משמעותית ורלוונטית ללומד במאה ה-21.

מנכ"ל הרשת מאז שנת 2003 הוא ד"ר אמנון אלדר, ששימש קודם לכן כמנהל כפר הנוער אמיית פתח תקווה. בתחילת כהונתו הוביל ד"ר אלדר תהליך להפיכת כל בתי הספר של הרשת לבתי חינוך, המקנים ערכים של פתיחות, מחויבות דתית מתוך בחירה, סובלנות ושורשיות יהודית, תוך כדי דיאלוג, לצד חינוך למצוינות בכל תחומי הידע, והחל משנת 2014 מוביל ד"ר אלדר תהליך שמטרתו הפיכת בתי החינוך לקהילות חינוכיות לומדות – שינוי תרבותי כולל הנוגע בכלל מרכיבי בית החינוך, מתאים את התהליך החינוכי לעולם העתידי, מקדם חדשנות פדגוגית, מכין את התלמידים לשליטה במיומנויות הנדרשות מבוגר המאה ה-21 ומצמיח מנהיגות בית ספרית כזו שלוקחת אחריות על התהליך ומימושו. שינוי זה בא לידי ביטוי בשלוש הזירות בו: המנהיגות הבית ספרית, קבוצות השייכות של כל באיו, ויחידות הלימוד.

מהלכים פורצי דרך אותם מוביל הארגון

החל משנת תשע"ה, 2014 מובילה הרשת תהליך התחדשות חינוכית פדגוגית כוללת להובלת שינוי תרבותי שמטרתו הפיכת בתי החינוך לקהילות חינוכיות לומדות. התהליך מונע מכוח המצפן הרשתי שנוסח בתהליך משתף של כלל באי הרשת ומושתת על חמישה עקרונות פעולה: מנהיגות מאפשרת, צמיחה מהשטח תוך מפגש עם חזית הידע, ייחודיות הקהילה החינוכית הלומדת, רשתיות ושיתופיות ולמידה התנסותית מתמשכת.

כיום נעשים שלושה מאמצים מרכזיים להובלת השינוי:

1. מיזם אמיית גוגיה – הגוגיה היא מכלול המשנה החינוכית פדגוגית הכוללת ערכים, עקרונות פעולה ויעדים. מיזם הגוגיה הוא מנוע ליישום שינוי פדגוגי הוליסטי מבתי חינוך לקהילות חינוכיות לומדות, ומתבסס על פיתוח מומחיות פנים בית ספרית, והובלת שינוי הנוגע בכל

מרכיביו: זהות וערכים, דרכי למידה, תכני למידה, דרכי הערכה, אקלים ושיח, סביבה וסדירויות, ובא לידי ביטוי בשלוש הזירות הבית ספריות: מנהיגות, קבוצות השייכות, ויחידות הלימוד.

2. הערכה – ברשת קיימת יחידת הערכה, המלווה את תהליך ההתחדשות באמצעות הערכה מפתחת. בתהליך שיתופי למטה ולשטח הוגדרו שמונה עשרה תוצאות לפי שלוש זירות הפעולה שהוזכרו לעיל, ופותח כלי בשם מפ"ת אמי"ת הכולל מידע מקיף שנאסף לאורך השנה מדיווחי מנהלים, מורים ותלמידים באמצעות שאלונים שונים, תמונה חינוכית ודיווחים פדגוגיים במשו"ב. מפ"ת אמי"ת, יחד עם מחוון מלווה, מסייעת לצוותי הקהילות החינוכיות הלומדות ולמטה הרשת לדייק את היעדים ולבנות תכניות עבודה המקדמות את הקהילות לקראת השינוי הפדגוגי ההוליסטי השלם.

3. פיתוח מומחיות – אחד מהמנופים שהוגדרו לצורך קידום השינוי ההוליסטי, הוא מנוף פיתוח המומחיות. אנחנו ברשת מאמינים כי יש לעדכן את התפקידים הפנים בית ספריים ולפתח מומחיות ומנהיגות פנימית רלוונטית ועדכנית, אשר תיתן מענה לכלל הצוות בקהילה הלומדת. לשם כך הוקמו בקהילות החינוכיות הלומדות צוותי מו"פ וצוותי פיתוח, ומתקיימים תהליכי העצמה, פיתוח ולמידה רשתיים לבעלי תפקידים כגון רכז מו"פ, רכז הערכה, רכז זהות וערכים, רכז רשתיות וטכנולוגיה פדגוגית ועוד.

המלצות לפעולה

מטרת מערכת החינוך היא פיתוח והעצמת תלמידים ערכיים, בעלי זהות יהודית וישראלית, שיגדלו להיות אנשים טובים אשר יגלו את הכוחות שבהם, יקימו משפחות מאושרות, יהיו אזרחים טובים במדינת ישראל ויהיו חלק מקהילת יצרני העתיד, ועל כן יש להקנות להם ערכים וכלים שונים ולפתח כישורים ויכולות שיסייעו להם להשתלב ולהשפיע על החברה והכלכלה בישראל.

אנו מבקשים להציע שלושה מוקדים, השמים במרכז את התלמידים, המורים, המנהלים וההורים, ועליהם יש לתת את הדעת על מנת לאפשר למערכת החינוך לפעול בצורה מיטבית ולהשיג את מטרתה במאה ה-21, תוך התאמתה למהפכת המידע והידע.

א. תהליכי למידה, חינוך והערכה מותאמים למאה ה-21:

על הלמידה והתהליך החינוכי להיות רלוונטיים ללומד במאה ה-21, לראות את התלמיד כאדם שלם על ההיבטים הערכיים, הקוגניטיביים, הרגשיים והחברתיים, להעצים אותו לאורך שנות לימודו ולהקנות לו כלים ומיומנויות שיאפשרו לו להשתלב בעולם העבודה והמשפחה ולתרום לעצמו, למשפחתו ולחברה. בנוסף, קיימת מגמה של פרסונליזציה בלמידה שמהותה קריאת

תיגר על ההוראה הפרונטלית אשר נותנת מענה אחיד לכלל התלמידים והתאמת אותם תהליכי למידה ללומד על מנת לאתגר אותו באופן המתאים לו אשר יאפשר לו התפתחות אישית מיטבית הן בהיבט הלימודי ובקניית מיומנויות שונות והן בעמידה ביעדים אישיים גבוהים.

הצעות מעשיות

1. שינוי מבנה ותפיסת ההערכה הסטנדרטית (צמצום מבחני הבגרות), כולל הקמת מועצת מדידה והערכה שתקים מאגר ההערכות מאושר ותדגום תוצרים מבתי הספר.
2. שוויון הזדמנויות: תקצוב דיפרנציאלי ו/או מימון תואם דיפרנציאלי – שוויון שקל שונה ברשות פריפריאלית.
3. עידוד מורים להוראה בבתי ספר מוחלשים באמצעות נקודות זיכוי מס למורים איכותיים, המחזיקים בתואר שני ומעלה.

ב. פיתוח והעצמת מורים – שיפור תנאי וכלי ההוראה:

"איכות מערכת החינוך אינה יכולה לעלות על איכות מוריה" (מקינזי, 2007). על מנת להביא למצוינות בהוראה שתוביל לטיוב הלמידה, יש לתת דגש רב לפיתוח המורים ולהעלאת תחושת המסוגלות והמוטיבציה שלהם, ליצירת קהילות מורים ושיתופי פעולה, לצורך העצמה שלהם ועל מנת לאפשר למורים להעביר את התלמידים את אותן חוויות.

הצעות מעשיות

1. שינוי הרכב משרת מורה, זמן פיתוח – גמישות בחלוקת השעות שאינן שעות פרונטליות, ומתן אפשרות למורה ומנהל לתכנן את ניצול השעות בהתאם לעשייה הפדגוגית בבית הספר ולצרכים הנובעים ממנה.
2. העצמת מורים ושימור מורים טובים:

- אופק התפתחותי – גמישות בנושא הפיתוח המקצועי: מורים מובילים מתוך בית הספר יוכלו להנחות את כלל תהליכי הלמידה והפיתוח ולהיות מתוגמלים על עבודתם.
- מסלול מקביל להעסקת מורים – במקום הסכמי השכר. מורה שיבחר להצטרף למסלול הזה יהיה מתוגמל על סמך ביצועים ולא רק על בסיס ותק והיקף משרה, בדומה לרוב המשק, אך לא יהיה מוגן בפני פיטורין. מודל כזה ישמור על מתח תעסוקתי ויניב תפוקות איכותיות לצד תחושת הוגנות ותגמול תואם עשייה שיתבטא בעליית שכר ובונוסים.

ג. פיתוח והעצמת מנהלים:

המנהל הוא המנהיג את בית הספר.

על המנהל להיות מצוי בתחומים הפדגוגיים והמינהלתיים, להוביל את חדר המורים, להיות קשוב לקהילת ההורים, להיענות לדרישות משרד החינוך, הרשות והבעלות ועוד. על מנת להחזיק את התמונה השלמה ולהצליח לעמוד בכל היעדים, יש לאפשר למנהל עצמאות ואוטונומיה מרבית ומיטבית ליכולותיו ולמקום בו בית הספר נמצא.

הצעות מעשיות

1. שינוי בתפיסת פיקוח והדרכה של מפקחי המשרד – ממפקח למומחה ולמנטור.
2. אוטונומיה פדגוגית:

 - העסקת מורים – גיוס ופיטורים, חלוקת שעות במשרת מורה, גיוס מורים מהתעשייה.
 - חלוקת השעות הבית ספריות וניצולן, בחירת דיסציפלינות.

3. אוטונומיה תקציבית על פי מסגרת רחבה כאשר חלק מהתקציב ינוצל בשעות וחלקו בכסף.

טבלת מיפוי גיוס שותפים לביצוע

אגף תקציבים, חשב כללי	תקצוב דיפרנציאלי ו/או מימון תואם דיפרנציאלי – שווי שקל שונה ברשות פריפריאלית	שוויון הזדמנויות
הממונה על השכר-משה בכר, אגף תקציבים וחשב כללי	עידוד מורים להוראה בבתי ספר מוחלשים באמצעות נקודות זיכוי מס למורים איכותיים המחזיקים בתואר שני ומעלה.	
משה"ח – מנכ"ל, אייל רם, רן ארז	שינוי הרכב משרת מורה, מתן זמן פיתוח – גמישות בחלוקת השעות שאינן שעות פרונטליות, ומתן אפשרות למורה ומנהל לתכנן את ניצול השעות בהתאם לעשייה הפדגוגית בבית הספר ולצרכים הנובעים ממנה.	פיתוח והעצמת מורים ושימור מורים טובים במערכת
משה בכר, רן ארז, מנכ"ל משה"ח	מסלול מקביל להעסקת מורים – במקום הסכמי השכר. מורה שיבחר להצטרף למסלול הזה יהיה מתוגמל על סמך ביצועים ולא רק על בסיס ותק והיקף משרה, בדומה לרוב המשק, אך לא יהיה מוגן בפני פיטורין. מודל כזה ישמור על מתח תעסוקתי ויניב תפוקות איכותיות לצד תחושת הוגנות ותגמול תואם עשייה שיתבטא בעליית שכר ובונוסים.	
גילה נגר, אייל רם, עינת רום	אופק התפתחותי – גמישות בנושא הפיתוח המקצועי: מורים מובילים מתוך בית הספר יוכלו להנחות את כלל תהליכי הלמידה והפיתוח ולהיות מתוגמלים על עבודתם.	

מנכ"ל המשרד, דסי בארי, ראמ"ה	שינוי מבנה ותפיסת הערכה הסטנדרטית (צמצום מבחני הבגרות), כולל הקמת מועצת מדידה והערכה שתקים מאגר ההערכות מאושר ותדגום תוצרים מבתי הספר – מצ"ב קובץ	אוטונומיה פדגוגית והערכה מותאמת
מנכ"ל המשרד, משה בכר, מירי שליסל, דסי בארי	גיוס מורים מהתעשייה בתהליך הכשרה מקוצר מאוד; גמישות בחלוקת השעות הבית ספריות; גמישות בפריסת השעות הדיסציפלינאריות לאורך שנות הלימוד של קבוצת תלמידים.	

סיכום

רבות דובר בשנים האחרונות על המהפכה התעשייתית שהובילה להקמת בתי הספר הראשונים בעולם במתכונתם הנוכחית, ועל הצורך לשנות ולהתאים את המתרחש בהם למהפכת המידע והידע, במאה ה-21. ברור לכולנו כי בשל ההתפתחות המואצת של השיח הציבורי-תרבותי, ובשל השינויים והתמורות שהביאה איתה מהפכת המידע והידע, בית הספר במובנו ההיסטורי לא מאפשר לממש את הערכים אליהם מבקשת מערכת החינוך לחנך את תלמידיה ובוגריה, ולהקנות להם את המיומנויות הנדרשות להשתלבותם כאזרחים ראויים ותורמים למדינה.

החינוך למחויבות יהודית-ישראלית הפך למורכב יותר, הפערים בחברה הולכים ומתרחבים, ישנה פתיחות ולגיטמציה לבחירות ערכיות שלא היו בעבר לצד פיתויים הולכים ומתרבים, הסמכות ההורית והמורית מאבדת מכוחה, האינטרנט הביא להתפוצצות של מידע וידע שמייתר את הצורך בשינון, והעולם הפך לכפר גלובלי. כל אלו הובילו לצורך בשינוי תרבותי הוליסטי שרק בכוחו יתאפשר לממש את מטרות מערכת החינוך, שינוי בו נהפוך את בתי החינוך שלנו לקהילות חינוכיות לומדות, ויתבטא בכל מרכיבי בית הספר – בשיח המתאים לדור, ביצירת שייכות, בחיבור לזהות, בתכני לימוד רלוונטיים הכוללים התייחסות לידע, מיומנויות וערכים, בדרכי לימוד המזמנות בחירה והתאמה אישית, ובהערכה מעצבת ומקדמת.

אנחנו מאמינים שעל מנת לממש את אותו שינוי יש לטפח בראש ובראשונה את ההון האנושי, המנהלים, צוותי הניהול, וכלל המורים, לאפשר להם אוטונומיה, ולפתח מומחיות פנים בית ספרית ולטפח תרבות ארגונית המצמיחה ומפתחת את היחיד ומתוך כך את הכלל.

אנו שמחים לקחת חלק במהלך הרחב של הקבינט הציבורי לחינוך כגוף המבקש לייצג את גורמי השטח, ולהוביל שינויים והתאמות במערכת החינוך הציבורית אשר יאפשרו את טיוב עבודת הצוותים בשטח למען כלל תלמידותינו ותלמידינו.

שלום רב,

ראשית ברכות על קבלת התיק החשוב ביותר במדינת ישראל. החינוך הוא הבטחון האמיתי של המדינה, החוסן החברתי שלה ועמוד התווך של החברה.

החינוך במדינת ישראל מתקיים מסביב לשעון, בבוקר במסגרות החינוך הפורמאליות והחל מהצהריים ועד השעות הקטנות של הלילה מתקיים ע"י מסגרות החינוך הבלתי פורמאליות/החינוך המשלים.

ישנן הרבה מאוד סוגיות חשובות המונחות על שולחן אך תרשה לי לעלות סוגיה חשובה ובווערת שמשום מה נדחקה מתחת לשולחן במשך שנים ונראה שהיא זאת שיש בה את הכח לשנות, להשפיע ולחזק את החברה הישראלית.

המפתח לצמצום פערים, למצוינות, הישגים ומימוש הפוטנציאל האישי והחברתי, נמצא בידי החינוך הבלתי פורמאלי. הקדָרָה ופיתוח התחום תלוי ברובו במדיניות שר חינוך והחלטה אמיצה לבצע חקיקה, שתבטיח משאבים ותקצוב ראוי, שיאפשר לכל ילד וילדה בישראל להשתתף בפעילות פנאי ולקחת חלק בתכניות חברתיות-ערכיות במסגרות החינוך הבלתי פורמאלי, ללא תלות במצב הסוציו אקונומי, מקום המגורים ובחוסנה הכלכלי של הרשות המקומית.

החינוך הבלתי פורמאלי מורכב ממסגרות מגוונות ומשמעותיות המותאמות לכל ילד עפ"י יכולותיו באמצעות מסגרות מנהיגות ומצוינות, תכניות העצמה וטיפול, הכנה לצבא ולשירות משמעותי, חינוך לספורט, חינוך מוזיקלי, חינוך אידיאולוגי, רכישת ידע ומיומנויות, תכניות התנדבות ומעורבות, מרכזי למידה חברתיים, אומנויות הבמה, מנגנוני תמיכה אישיים, הדרכה ועוד.

המסגרות מאפשרות לילד לחלום, להגשים ולהעלות את המסוגלות העצמית שלו המשפיעה באופן ישיר גם על הישגיו האישיים. נתונים סטטיסטיים ומחקרים מעידים על כך שילדים ובני נוער שנמצאים במסגרות חינוך בלתי פורמאליות משפרים את הישגיהם הפדגוגיים, לרוב מתגייסים לשירות משמעותי והופכים לבוגרים מעורבים שתורמים לחברה.

בשונה מהחינוך הבלתי פורמאלי שאותו ניתן למדוד בטווח המיידי והקצר ע"י מבחני מיצ"ב (מדדי יעילות וצמיחה בית ספרים) ומבחני פיז"ה (הבוחנים נושאי אוריינות לימודיים), את התוצאות וההצלחות של החינוך הבלתי פורמאלי לא ניתן למדוד בטווח קצר והן באות לידי ביטוי לאחר עשרות שנים כשהילד הופך לבוגר. אני פונה אליך לפעול אחרת משרי החינוך הקודמים שרצו להציג תוצאות ולזכות באהדה ציבורית ולהביא ראייה עתידית המשקפת חזון ודאגה לדורות.

לסיכום:

אין ספק שמערכת החינוך צריכה לעבור רפורמה משמעותית, יש להתאימה לעידן המודרני בו התלמידים יותר מעורבים ברכישת הידע ע"י פיתוח החשיבה והמיומנויות הנדרשות במאה ה-21 זאת לצד העצמה של החינוך המשלים שמהווה רצף חינוכי, פדגוגי וקהילתי.

כשותף בקבינט הציבורי לחינוך אני רואה במודל של 'קולקטיב אימפקט' אפשרות אמיתית להשיג השפעה חברתית וחינוכית שיכולה לקדם שינוי מהותי במערכת החינוך, במעמד המחנך בישראל ובהכנה נכונה של דור העתיד.

פרופ' עוז אלמוג וד"ר תמר אלמוג מביעים את דעתם על האקדמיה בישראל בספרם "כל שקרי האקדמיה" שתמצית רעיונותיו מוצגת להלן.

דעתה של האקדמיה בישראל מיוצגת בספר מכתבים זה ע"י נציגות ור"ה.

במסגרת המפגשים והכנת החומר עבור תהליך כתיבת ההמלצות לתכנית עשור לחינוך מצאנו לנכון להביא גם עמדה של אנשים פרטיים מתוך המערכת. תמר היא מומחית ללמידה והדרכה, ועוז הוא סוציולוג והיסטוריון. שניהם חברי סגל באוניברסיטת חיפה.

ספרם הקודם, דור ה-Y כאילו אין מחר (2016), היה רב מכר ועורר שיח ציבורי נרחב על המאפיינים, הצרכים והקשיים של הצעירים בימינו. ספרם החדש של בני הזוג אלמוג "כל שקרי האקדמיה" הוא צילום רנטגן של מגדל השן האקדמי. הוא חושף את השיטה המצליחה, שהתקלקלה עם השנים, ואת תרבות השקר, ההכחשה והקיבעון שהשתלטה על המוסדות להשכלה גבוהה בעולם.

את אינפלציית הפרסומים המדעיים, שמביאה לירידה מדאיגה באיכות, ברלוונטיות ובאמינות המדע; את הניוון וחוסר העדכניות של מערכת השיפוט והבקרה של המחקר האמפירי; את הסבתם של חברי הסגל באקדמיה לפועלים צייתנים ושחוקים בקו ייצור מיושן; את בזבז התקציבים והמשאבים הבלתי נסבל; את אובססיות הדירוגים, שגוררת ממשלות ומוסדות למערבולת של הונאה עצמית; את המונופול הציני והחמדנות החזירית של תאגידי המו"לות המדעית; את חוסר המקצועיות של ניהול המוסדות; את הניצול והולכת השולל של "המרצים מן החוץ" ותלמידי המחקר; את הכרסום באטרקטיביות של הקריירה האקדמית; את הפיכתם של המדעים ההומניים לג'ברשת של תקינות פוליטית; את הוזלת ערכו של התואר האקדמי; את הדבקות העיקשת בשיטות הוראה שאבד עליהן הכלח ופספוס מהפכת האינטרנט; את הנתק בין תוכניות הלימודים לבין צורכי החברה ושוק העבודה; ואת תכסיסי השיווק והמיתוג שבעזרתם מפתים את הצעירים להירשם למוסדות ולקורסים שפג תוקפם.

אבל הספר הזה אינו רק תמונת מצב מדכדכת של אליטה אינטלקטואלית שמרנית, שעוצמת עיניים מול רוחות הזמן ובוגדת בשליחותה החברתית. לצד הביקורת הנוקבת מציעים תמר ועוז אלמוג חישוב מסלול מחדש ומעבר למודל רענן של מחקר והשכלה, שמותאם למאה ה-21.

קרן אדמונד דה רוטשילד

הנדון: תכנית עשור למערכת ההשכלה הגבוהה

אני שמח לצרף את מכתבי זה לאסופת המכתבים של קבינט החינוך, כחלק מהשאיפה לסייע בהתווית תכנית למערכת החינוך לעשור הקרוב, בשיתוף פעולה רחב עם מגוון השחקנים במערכת.

קרן אדמונד דה רוטשילד עוסקת מזה שנים רבות בתחום ההשכלה הגבוהה ועל כן אשמח להתמקד במהלכים המרכזיים שיש להוביל בעשור הקרוב על מנת להתאים את האקדמיה הישראלית, לעולם התעסוקה המשתנה, בדגש על ההזדמנות בקרב אוכלוסיות הפריפריה.

כידוע, בעשורים האחרונים מאז מהפכת המכללות, גדל שיעור הסטודנטים בישראל במאות אחוזים ואנחנו היום אחת המדינות עם אחוז האקדמאים הגבוה ביותר בעולם. עם זאת, ניתן לזהות כי "הבעיה עברה תחנה" ואחוז גבוה מבוגרי האקדמיה אינם מצליחים לתרגם את השכלתם לתעסוקה הולמת אקדמאים.

שוק העבודה המשתנה מצריך שינוי פרדיגמתי במערכת ההשכלה הגבוהה. אם מערכת ההשכלה הגבוהה תמשיך להסתפק בהעברת ידע, היא לא תהיה רלוונטית בעוד עשור או שניים ורבות מהחברות במשק יסתפקו בהכשרה שלהם במודל ה"בוט קמפ" במקום תואר אקדמי.

האתגר גדול במיוחד בקרב אוכלוסיות פריפריה. כך למשל, בעוד ענף ההייטק הישראלי, מנוע הצמיחה של המשק, חסר כ-15,000 עובדים, רק 11% מבוגרי לימודי מדעי המחשב יוצאי אתיופיה מועסקים בתחום. הנתון זהה גם לגבי בוגרי מדעי המחשב מהחברה הערבית.

אין ספק כי ההזדמנות הגדולה נמצאת בקרב האוכלוסיות המודרות. לאחר שנים של גידול דרמטי בחלקן של האוכלוסיות הללו בהשכלה הגבוהה, נוצר תסכול רב, מחוסר היכולת לתרגם אותה לתעסוקה הולמת. במידה מסוימת, בגלל החסמים לשוק העבודה, ההשכלה הגבוהה עלולה להגדיל את הפערים החברתיים במקום לצמצם אותם.

על מנת להפוך את מערכת ההשכלה הגבוהה לרלוונטית יותר לצרכי שוק העבודה המשתנה, ועל מנת למצות את הפוטנציאל התעסוקתי של סטודנטים, בדגש על אוכלוסיות מודרות יש להפוך את ההכנה לעולם התעסוקה לחלק מהמשימה של האקדמיה, ע"י הטמעת קורסים לרכישת מיומנויות רכות ומיומנויות המאה ה-21 כחלק אינטגרלי מכל תואר אקדמי וע"י החדרת ההתנסות המעשית וההתמחות לתוך ההכשרה האקדמית בכל התחומים. יש ליצור זיקה בין התעשייה לאקדמיה עוד בשלב בניית ההכשרה האקדמית, על מנת לשמר את הרלוונטיות של האקדמיה.

לגבי אוכלוסיות הפריפריה, בדגש על האוכלוסייה הערבית, האוכלוסייה החרדית ויוצאי אתיופיה, יש למנף את ההצלחה של התכניות הלאומיות שהביאו לגידול דרמטי בכמות הסטודנטים מהאוכלוסיות הללו בעשור האחרון ולבנות תכנית לאומית שתהיה ממוקדת בחיבור שבין השכלה גבוהה לתעסוקה, עם מענה לחסמים הספציפיים של כל אחת מהאוכלוסיות הללו.

קרן אדמונד דה רוטשילד רואה בחיבור שבין השכלה גבוהה לתעסוקה, בדגש על אוכלוסיות פריפריה, משימה לאומית ראשונה במעלה. אנו משקיעים היום משאבים רבים בתמיכה במודלים שונים ותכניות שונות הפועלות לקידום הנושא ובוחנים הקמת מרכז ייעודי לנושא.

לשמחתנו, יש היום הכרה בחשיבות הנושא ושיתוף פעולה פורה עם ות"ת, בשיתוף משרד העבודה, בית הנשיא וקרנות פילנתרופיות נוספות.

נשמח מאוד, ביחד עם הקבינט הציבורי לחינוך, לפעול לקידום הנושא, ולרתום את הידע, הניסיון והמשאבים שלנו ושל קרנות נוספות לקידום תכנית רב שנתית שתאפשר להכין את מערכת ההשכלה הגבוהה לעולם התעסוקה המשתנה, בדגש על אוכלוסיות הפריפריה.

שמי מנחם בומבך ואני עומד בראש רשת "נצח", רשת חינוך חרדית לבנים ובנות, יסודי ועל יסודי, אשר מחוייבת למקצועיות, אחריות אישית ואחריות לכלל ומשלבת הוראה חדשנית ויצירתית במוסדותיה. במהלך השנים הקצרות לקיומה הצליחה הרשת להקים מספר מוסדות המהווים מודל לפתרון עבור שלושה אתגרים משמעותיים הקיימים במערכת החינוך החרדית:

האתגר הראשון הינו חסרונם של לימודי ליבה ברמה גבוהה במוסדות החינוך החרדי, אשר בא לידי ביטוי בכל מדד, הן באחוזי הזכרות לבגרות והן במבחנים כמו המיצ"ב, כאשר נסיונות במוסדות שונים לקיים לימודי ליבה מלאים פגע במקביל בזיהוה של המקום ובהתאם לכך ביכולתו להוות מודל צומח. במוסדות "נצח" נלמדים לימודי ליבה ברמה הגבוהה ביותר, כולל תעודת בגרות מלאה במוסדות העל יסודי, זאת יחד עם שמירת הזהות החרדית, על שלל משמעויותיה, באופן מלא וללא פשרות. רשת "נצח" אף פתחה את המוסד החסידי הראשון והיחיד בארץ אשר מקנה תעודת בגרות מלאה לתלמידיו ואשר בוגריו שומרים על כל המאפיינים החסידיים ומהווים מודל קהילתי ראוי לחיקוי.

האתגר השני הוא העדרם המוחלט של כישורי החיים מעולמות התוכן במוסדות החינוך החרדי. על מנת להכין את הבוגרים לחיים מיטיבים, יחד עם ארגז הכלים המקצועי פיתחה הרשת תכנית לימודים ומתודה מקיפה ומלאה של כישורי חיים המותאמת לשוק העבודה העתידי, לעולם החרדי ואתגריו ולבניית בוגר ובוגרת ערכיים ובעלי יכולות אנושיים גבוהים.

האתגר השלישי הוא היעדרה של תחושת האחריות לכלל, במערכות החינוך החרדיות. במוסדות "נצח" מושם דגש רב על אחריות אישית, קהילתית ולאומית, מתוך הבנה שבוגר או בוגרת צריכים לחוש חלק מהעולם בו הם חיים על שלל מעגליו ולהביא ערך לעצמו וסביבתו.

ברשת לומדים כיום כ-500 תלמידים בחמישה מוסדות והיא זוכה לביקוש רב ומשמעותי, כאשר הצפי הוא לגדילה של לפחות 20% בשנה, בחומש הקרוב. מוסדות הרשת אף זוכים להערכה עצומה במשרד החינוך, תוך קבלת תעודות הצטיינות ופרסים שונים.

נתוני הדמוגרפיה החרדית מצביעים על כך ש-60% מהציבור החרדי כיום נמצא בגילאי החינוך (השנתון החרדי, המכון הישראלי לדמוקרטיה 2019) ומהווה נתח משמעותי ביותר מדור העתיד של ישראל, כשהדרישה להכנת תשתית חינוכית ראויה ומתאימה הינה קריטית לחוסנה של החברה הישראלית וכלכלת ישראל.

האתגרים איתם מתמודדת רשת "נצח" בהצלחה והמודלים אותם פיתחה, יכולים להוות יסודות לבניית מודלים חינוכיים מגוונים אשר יאפשרו את שיפורו ומיטובו של עולם החינוך החרדי, תוך ההתמודדות עם הגדילה והצמיחה שלו וכחלק מהחברה והסביבה בישראל ובעולם התעסוקה הדינמי שבו אנו נמצאים.

על מנת לאפשר את צמיחתם של מודלים אלו נדרש סיוע ממשלתי משמעותי בפתיחת ובהחזקת מוסדות במודלים אלו, הן בדחיפה מלמעלה של הרשויות לפתוח מודלים כאלה בתחומם, הן בדחיפה מלמעלה עבור בינוי והקצאות למוסדות מסוג זה, הן בהקלת תהליכים בירוקרטיים שונים המקשים על מוסדות להפתח ולהתפתח והן בתקצוב עודף של מוסדות ותכניות במסלול זה על מנת לאפשר מצויינות ולפתח עולם חינוכי שיסחוף אחריו רבים נוספים וכל זאת תחת הקפדה על זהותם החרדית המלאה של המוסדות ושמירה על עצמאותם החינוכית. בהקשר זה חשוב להדגיש שאין על השלטון המרכזי להתערב בתוכן החינוכי או בכפיה על מוסדות שאינם מעוניינים בכך להצטרף למהלך זה. כל מהלך של כפיה רק יזיק למגמה ויהפוך את הקיימים ל"מצורעים". על המשרד לאתר את המעוניינים בכך, לעודד, לדחוף ולבנות "מגדלור" ועוד "מגדלור" ועוד אחד, שיסחפו אחריהם רבים אחרים המעוניינים בכך.

אני בטוח שכחלק מבניית תהליך אסטרטגי כולל, ובעזרתו של הקבינט הציבורי לחינוך אשר רואה במבט רחב את הצרכים החינוכיים האסטרטגיים של ישראל, קריטי לסייע לבנייתם ולצמיחתם של בני החברה החרדית, אשר הופכים אט אט לחלק משמעותי ביותר בעתיד ישראל – בעתידנו.

רקע

ועד ראשי המכללות האקדמיות הוא ארגון הגג של 22 המכללות האקדמיות הציבוריות בהן לומדים כ-40% מכלל הסטודנטים בישראל לתואר ראשון. הארגון פועל לקדם את המדיניות המשותפת של המכללות במטרה לסייע בהמשך פיתוחן ומיצובן בהיבט האקדמי, המחקרי, החברתי והכלכלי במערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, כל זאת תוך שמירה על ייחודה ופעילותה העצמאית של כל מכללה בפני עצמה. יו"ר הוועד הוא פרופ' שלמה בידרמן – נשיא המכללה האקדמית ת"א יפו, ויו"ר פורום המנכ"לים הוא מר בני אלון, מנכ"ל המכללה האקדמית ת"א יפו.

מערכת ההשכלה הגבוהה התפתחה באופן משמעותי בשני העשורים האחרונים בזכות המכללות האקדמיות הציבוריות, אשר תרמו תרומה ניכרת להרחבת הנגישות להשכלה גבוהה וליצירת מוביליות חברתית-כלכלית, לאוכלוסיות צעירות בעלות פוטנציאל שנתקלו בחסמים שונים שבלמו התקדמותן ובכלל לקבוצות חברתיות מוחלשות שהודרו מלימודים אקדמיים. המכללות הקימו מערך מכינות קדם אקדמיות תומך המהווה מנוע להנגשה ופעלו בהצלחה בעשור האחרון מול המל"ג, הות"ת, הכנסת ומשרדי הממשלה השונים לחזק ולהעצים את המפעל הזה בהיבט הניהולי והתקציבי.

בשנים האחרונות, ביססו המכללות הציבוריות את מעמדן האקדמי ואת נחיצותן האינטלקטואלית, החברתית והכלכלית. המכללות מהוות מנוע צמיחה לאומי ראשון במעלה, מאפשרות הנגשה, מוביליות חברתית-כלכלית והכשרה אפקטיבית של אוכלוסיות לתחומים הנדרשים לעתיד המשק וחוסנו. לצד זאת, היוו המכללות האקדמיות הציבוריות גורם משמעותי ומרכזי במתן מענה מתמשך ואיכותי לתחומים שבהם המשק משווע לבוגרות ובוגרים אקדמיים במקצועות הייטק, במקצועות מדעי הבריאות ובמקצועות הטיפוליים.

אין היום מכללה ציבורית שאין בה לימודי תואר שני וחלק מהמכללות אף קיבלו אישור להענקת תואר שני מחקרי. רוב תלמידי התואר הראשון בהשכלה הגבוהה בישראל לא לומדים היום באוניברסיטאות המחקר אלא במכללות (ציבוריות, פרטיות, או מכללות להוראה). ההישגים האקדמיים האישיים של חברי הסגל האקדמי במכללות הולכים ומתעצמים. במקביל, בשנים האחרונות מפתחות מכללות רבות קבוצות מחקר יישומי ושיתופי פעולה מחקריות עם ארגוני חברה אזרחית, מעסיקים במגזר הציבורי והעסקי וחברות בולטות בתעשייה. בנוסף, ניכרת פריצה משמעותית של מכללות לפעילות אקדמית בינלאומית, בין במסגרת קבוצות עבודה של האיחוד האירופי ובין באמצעות קשרי-גומלין עם אוניברסיטאות מכוני מחקר, קבוצות מו"פ וקולג'ים בחו"ל.

לאחר מחצית היובל, קשה לתאר את נוף ההשכלה הגבוהה בארץ ללא הדגשת התפקיד ההולך וגדל של המכללות בעיצובו. כל אלה מצביעים על השאיפה למצוינות אקדמית של המכללות

והרצון לקיים מערכת השומרת על איכות, בדגש מיוחד על איכות חברי הסגל האקדמי.

אתגרים לאומיים וחברתיים מרכזיים למכללות במערכת ההשכלה הגבוהה

קצב שינוי גבוה והתאמה למציאות משתנה – יתרון בולט של המכללות האקדמיות הציבוריות הוא יכולתן להתאים עצמן בזמן קצר לצרכים לאומיים משתנים ולמחסור בכוח אדם אקדמי מיומן במקצועות הנדרשים, לאור החדשנות הטכנולוגית המשבשת ועידן המידע לצד העלייה בתוחלת החיים. לראייה, בשנים האחרונות נפתחו תכניות לימוד במדעי הסיעוד במספר מכללות ברחבי הארץ, זאת לאור המחסור הלאומי בכח אדם בסיעוד; תחומי ההיי טק [לימודי הנדסה ומדעי המחשב] התרחבו ונתנו מענה לצרכי התעשייה; פתיחת תוכניות לימודים לסטודנטים חרדים וערבים, המותאמות לשוק התעסוקה ועוד.

ישנו צורך אקוטי ברגולציה מהירה ויצירתית, שתאפשר למוסדות האקדמיים להתאים עצמם ולהגיב לדרישות ולצרכים משתנים העולים ממגמות עולמיות וביקושים בעולם התעסוקה המודרני.

הכשרה אקדמית ישומית לשוק התעסוקה המשתנה

הלימודים האקדמיים במכללות מעניקים לסטודנטים הכשרה אפקטיבית לעולם התעסוקה המודרני, באמצעות התנסויות מעשיות של הסטודנטים במהלך התואר, שימוש מוגבר בתשתיות למידה מתקדמות, קידום שיטות הוראה וטכנולוגיות למידה ויצירת קשר מקצועי בין הסטודנטים ובין המעסיקים.

עם זאת, נדרש תקצוב הולם למימון פעילויות אלה וכן ראייה מערכתית מתכללת של כל הגורמים, החל ממערכת החינוך, עבור במשרדי ממשלה הרלוונטיים ודרך גופי הרגולציה האקדמית, אשר תסייע למוסדות להשכלה גבוהה לפעול באופן יעיל ואפקטיבי כדי לממש את הפוטנציאל של הבוגרות והבוגרים בשוק התעסוקה בטווחי זמן קצרים.

פיתוח מרחבים חברתיים-כלכליים-אזוריים בשיתוף השלטון המרכזי והמקומי, המגזר העסקי והחברה האזרחית. כבר כיום חלק מהמכללות פועלות במטרה לנצל את החוזקות והיתרונות של האזור בו הן פועלות ליצירת מנוע לצמיחה וחדשנות כלכלית וחברתית ויוצרות 'eco system' במסגרתו נוצרות שותפויות בין משרדי הממשלה, רשויות מקומיות, יזמים וארגוני חברה אזרחית שונים. למשל, הקמתן של קהילת החדשנות והמו"פ בצפון הארץ ושיתופי פעולה בתחום החינוך עם בתי ספר הסמוכים למכללה, המעניקים שוויון הזדמנויות לילדים ונוער בעלי פוטנציאל למצוינות מהפריפריה החברתית והגיאוגרפית ומסייעים להם לממש את יכולותיהם.

המשך הפיתוח והתמיכה ביעדים לאומיים דורש תקצוב ייעודי.

רקע כללי

מכללת לוינסקי לחינוך נוסדה בשנת 1912 בתל-אביב והיא המכללה הראשונה בארץ שהכשירה עובדי הוראה בשפה העברית. המכללה, המכשירה מורים וגננות זה 108 שנים, מציעה מגוון של תוכניות לתואר ראשון ולתואר שני – הוראה לגיל הרך, לבית הספר היסודי, לבית הספר העל-יסודי, לחינוך המיוחד ולחינוך מוזיקלי. נוסף על כך, מוצעות תוכניות להסבת אקדמאים להוראה ובהן תוכניות ייחודיות כמו תוכנית הכשרת אקדמאים מצטיינים יוצאי תעשיית ההייטק (דלתא) ללימודי הוראה למתמטיקה ומדעים בבית הספר העל-יסודי, ותוכנית M.Teach, המציעה תואר שני בהוראה לבית הספר היסודי או לבית הספר העל-יסודי בשילוב תעודת הוראה בכמה התמחויות – ספרות, מקרא, מתמטיקה, אנגלית וביולוגיה. למכללה שני קמפוסים, הראשי בתל-אביב וקמפוס נוסף באילת.

פרופ' מיכל בלר מכהנת זה חמש שנים כנשיאת מכללת לוינסקי לחינוך. לפרופ' בלר תואר שלישי בהצטיינות יתרה מהמחלקה לפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית בירושלים. תחום התמחותה העיקרי הוא מדידה והערכה בחינוך. כמו כן, היא המנכ"לית המייסדת של הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה). עד כניסתה לתפקיד נשיאת המכללה שימשה פרופ' בלר מנהלת מחקר בכירה במחלקת המחקר והפיתוח של מכון המבחנים הגדול בעולם – Educational Testing Service (ETS) בפרינסטון, ניו-ג'רזי במשך ארבע שנים. לפני כן הצטרפה פרופ' בלר לשורות הסגל אקדמי של המחלקה לחינוך ופסיכולוגיה באוניברסיטה הפתוחה, והקימה וניהלה את מרכז שה"ם, העוסק בשילוב טכנולוגיות בלמידה. קודם לכן היא עמדה בראש המרכז הארצי לבחינות ולהערכה (מיסודן של האוניברסיטאות בישראל).

פירוט המהלכים פורצי הדרך שהמכללה מובילה ואפשר לרתום למהלך רחב

- פיתוח דגמי אב של מרחבי למידה עתידיים, הכוללים שבירת המבנה הפיזי המסורתי של כיתות הלימוד וגיבוש תפיסות למידה היברידיות וחדשניות.
- פיתוח של מודל הכשרה "על פי דרישה" בשיתוף רשויות מקומיות להכשרת מורים המותאמת למאפייני מוסדות החינוך ולקהילות שבהן הם פועלים.
- מתן דגש להתנסות בהוראה כחלק מהותי מהכשרתם של פרחי ההוראה ולזיקה מהותית בין ההכשרה האקדמית לפרקטיקה המעשית ולמוסדות החינוך.

המלצות לפעולה

- להחליט בקונצנזוס הרחב ביותר האפשרי על היעדים והמטרות של מערכת החינוך. ייתכן שיתעורר צורך להגדיר מטרות שונות לזרמים שונים של חינוך, אולם רצוי להגדיר יעד אחד ומטרה אחת לפחות שכולם יוכלו לפעול להשגתם. מטרה זו יכולה להיות מנוסחת כך למשל: "מטרת מערכת החינוך של מדינת ישראל היא להכין את דור העתיד של אזרחיה לחיים עצמאיים, משמעותיים, מעניינים, בריאים ותורמים לחברה, שבהם יבוא לידי ביטוי הפוטנציאל האישי והחברתי הגלום בהם אשר יאפשר להם להתמודד עם תמורות, שינויים ואתגרים מכל הסוגים – אישיים ולאומיים. זאת, תוך התפתחות אישית מתמדת ושמירה על ערכי היסוד של החברה בישראל".
- לקבוע את הכישורים, המיומנויות והידע המינימליים שאותם חייב לרכוש כל בוגר של מערכת החינוך. כמובן שנדרש למסד מנגנון אשר יעדכן רשימה זו אחת לתקופה.
- לפעול בנחישות לצמצום הפערים החינוכיים בין השכבות החברתיות-הכלכליות השונות ובין המגזרים השונים במערכת החינוך. לשם כך נדרשת השקעה משמעותית בגיל הרך, תקצוב דיפרנציאלי והקצאת מורים איכותיים גם לקבוצות המוחלשות.
- לפעול בנחישות למיגור אלימות בבתי הספר. לאמץ מדיניות של אפס סובלנות לאלימות מכל סוג.
- לצמצם באופן ניכר את מספר בחינות הבגרות הנדרשות כדי לקבל תעודת בגרות. דבר זה ניתן להשגה, בין היתר, על ידי איחוד של מקצועות לאשכולות מאגדים (למשל, מדעי הרוח, מדעי הטבע, מדעי החברה, מתמטיקה ומחשבים) וקיום בחינה בכל אשכול (גם אם היא תחולק לכמה חלקי משנה). בחינות בגרות אינטגרטיביות יאפשרו גם לעבור מבדיקת ידע להפגנת יכולות גבוהות יותר ובראשן פתרון בעיות. אימוץ המלצה זו גם יוליך, בהכרח, לשינוי דרכי ההוראה בבית הספר התיכון וגם בחטיבת הביניים.
- לשנות את התפיסה הבסיסית של משרד החינוך, ממשרד הקובע תכנים, תוכניות לימוד, בחינות ואיוש מורים ומנהלים ומפקח באופן צמוד, הדוק ופרטני על המערכת, למשרד העוסק בקביעת היעדים הנדרשים מהתלמידים (ברמה הלאומית ובהשוואה ברמה הבינלאומית), ברישוי מורים ומנהלים ובתיעודן משאבים. נוסף על כך, עליו לקבוע תקנות ותקנים להיבטים השונים של מערכת החינוך (כולל מבנים, מתקנים שונים וכדומה).
- בתי הספר, בפיקוח של מועצות אזוריות/עירוניות המורכבות מנציגי ההורים, נציגי הרשות המקומית, נציגי המורים והמנהלים ונציג (בודד) של משרד החינוך, צריכים לעסוק בניהול

של בתי הספר, בשכירת המורים והמנהלים וקביעת שכרם, ובפיקוח על ההתקדמות של התלמידים באזורם לאור המטרות שייקבעו על ידי משרד החינוך ולאור תוצאות המדידות שיהיו באחריות המשרד.

- לפעול להעלאת מעמד המורה והמנהל על ידי הגדלת השכר (בפרט למורים המתחילים), הגדלת האמון בכל דרגי המערכת והגדלת האוטונומיה של המנהלים והמורים.

ממה רצוי להימנע

- ביורוקרטיה ודרישות לדיווח אשר גוזלות זמן רב מסגלי החינוך, ההוראה והניהול בבתי הספר.
- ריבוי גופים מפקחים על מנהלי בתי הספר ועל המורים.
- הכרזות תכופות מדי על רפורמות אשר גוררות את המערכת לסחרחורת ויוצרות תחושת ציניות וניכור בקרב סגלי ההוראה והחינוך.

סיכום

כל אחת ואחד משרי החינוך בעשורים האחרונים פעל להטביע את חותמו על מערכת החינוך באמצעות החלת רפורמות ושינויים משמעותיים. חלק גדול מהרפורמות לא הבשילו ובמקרים מסוימים חילופי שרים גררו חילופי רפורמות. מערכת החינוך זקוקה בראש ובראשונה ליציבות ולאופק רב-שנתי. לכן הכרחי לבנות תוכנית לאומית רב-שנתית בלתי תלויה מבחינה פוליטית שתכלול, בין היתר, תקצוב דיפרנציאלי תוך התמקדות בבתי ספר "אדומים" שבהם נדרשת הקצאת משאבים גדולה יותר, השקעה משמעותית בגיל הרך, ניצול יעיל של ימים וחודשים מבוזבזים במהלך השנה, כיתות לימוד קטנות, שיפור מעמד המורה ושכרו (בפרט בקרב המורים המתחילים). שר החינוך הבא יירשם בדברי הימים של מערכת החינוך כמי שהקים (אם אמנם יקים) רשות חינוך לאומית, והוביל את המשרד להתמקד ברגולציה בלבד.

הנהגת ההורים הארצית |

זאב גולדבלט – מנכ"ל, עו"ד אייל בן יהודה באום – יו"ר

הנהגת ההורים הארצית (פורום וועדי ההורים היישוביים) (ע.ר) הינה האיגוד היציג בישראל של הורי ישראל ו-וועדי ההורים היישוביים בעיריות, במועצות המקומיות ובמועצות האזוריות בישראל ושותפים בה כ-170 וועדי הורים יישוביים.

תפקידה העיקרי של הנהגת ההורים הארצית הוא לייצג את וועדי ההורים היישוביים וההורים עצמם ולקדם את ענייניהם בפני השלטון והמוסדות ברמה העירונית והארצית. בנוסף מהווה הנהגת ההורים הארצית, גוף מנחה ומייעץ מקצועי לוועדי ההורים היישוביים בתחומי פעילותם השונים, תוך התבססות על ניסיונם הרב של חבריו ונכונותם לסיוע הדדי.

הנהגת ההורים הארצית פועלת ללא כוונת רווח. יושבי הראש של וועדי ההורים היישוביים פועלים בהתנדבות מלאה וההוצאות מכוסות ע"י החברים, הוועדים היישוביים החברים ורשויות מקומיות שמארחות את הפעילות. חברי הנהגה הינם נציגים נבחרים ויציגים ברשויות המקומיות בהתאם לפקודת העיריות. יחד עם זאת, לצד הפעילות המוניציפאלית, חלק מפעילות הנהגה כוללת פעילות מול השלטון המרכזי כדי שיקצה נכון משאבים לחינוך הציבורי בכל רחבי הארץ.

אנו פועלים לגיבוש חומר תורתי וכן ניהלנו ומנהלים מאבקים למען תלמידי ישראל והוריהם, כגון: הובלת המאבק לצמצום העומס בכיתות הלימוד (תחת הכותרת, 32 זה לא בשמיים, שזכה לכינוי "מחאת הסרדינים"), מאבק שזכה להצלחה חלקית ("רפורמה" המקטינה את תקן התלמידים בכיתה מ-40 ל-32/34 תלמידים בכיתות א-ו), יזמנו והובלנו מסע כלל ארצי שנועד להוספת סיעת שנייה לגני הטרם – טרום חובה (קמפיין תחת השם טרום-טרם טראומה שהצליח בשלמותו), ייזום והובלת המאבק בנושא עלויות ביטוח תאונות אישיות לתלמידי ישראל שהביא לשינוי חקיקה והוזלה משמעותית, ייזום ומאבק בנושא יישומו של חוק חינוך חובה הינם וחוק יום לימודים ארוך איכותי ולכולם, מאבק המצוי בעיצומו, מאבק בנושא הטיפול בילדים בעלי לקויות למידה, מאבק בנושא האבחונים ומתן הקלות שיאפשרו להם למצות את יכולותיהם, יזמנו ואנו מובילים את התכנית לחינוך פיננסי, אנו מנהלים בימים אלו ממש, שני מאבקים מרכזיים, האחד בנושא יישומו המעוות של תיקון 11 לחוק חינוך מיוחד (ללא הכשרת סגל ההוראה) ומאבק בנושא התערבות משרד החינוך, בניסיון להכתיב להורי ישראל מי יכול לייצג אותם, דרכי הבחירה וההתנהלות של וועדי ההורים בכיתות ובמוסדות החינוך ועוד עשרות פעולות שנועדו בראש ובראשונה לקדם את מערכת החינוך ואת תלמידי ישראל – ילדינו.

לצורך כך, מקיימת העמותה בחירות ארציות, אחת לשנתיים, בהן נבחרת הנהלה בת 31 חברות וחברים מכל קצוות ארץ (מ-31 יישובים שונים), יושב ראש (כעת משמש בתפקיד עו"ד אייל

בן יהודה באום מרמת השרון, ולפניו שימשו בתפקיד פז כהן מירושלים ומייסד הפורום, זאב גולדבלט) מנכ"ל וכן הקמנו וועדות/צוותי עבודה רבים ומגוונים.

למרות שהיישובים המיוצגים בארגון הם רב גוניים ויש בהם רשויות: גדולות וקטנות, מבוססות וחלשות, יהודיות, ערביות, דרוזיות וצ'רקסיות, חילוניות וחרדיות, ערים במרכז הארץ וערי פיתוח בפריפריה, שלעיתים יש להן אינטרסים מנוגדים בנושאים שונים המצויים על סדר היום, מקפידה הנהגת ההורים הארצית, עם כל הקושי הטמון בכך, לשמור על אחדות השורות מתוך הבנת חשיבות הסולידריות בין גווי האוכלוסייה במדינת ישראל.

העמותה פועלת בשיתוף פעולה ושיח פורה, ככול שניתן, עם הגופים האחרים העוסקים בתחום החינוך, ולכן, נציגי העמותה מצויים בשיח מתמיד ובפגישות עבודה קבועות עם משרד החינוך, ראשי המנהלים שבו, מנהלי האגפים והמחלקות ומנהלי המחוזות, במטרה לשמור על זכויות ההורים וילדיהם, בשיח פתוח ופורה, כך גם עם וועדות הכנסת ובראשן וועדת החינוך והוועדה לשלום הילד.

במקביל אנו בשיח עם המרכז לשלטון מקומי, איגוד מנהלי אגפי החינוך, ארגוני המורים, עמותות הפועלות בתחום החינוך ועם הרשויות המקומיות השונות.

אחד הכשלים שאנו מתריעים עליהם מיום הקמת העמותה, הוא היעדר חשיבה אסטרטגית ארוכת טווח בחינוך, ולכן אנו דרשנו, **הקמת מועצה לחינוך**, שתפעל בכפוף לשר החינוך וממשלת ישראל, דבר שהוביל אותנו, בין השאר להצטרף ולהוות מרכיב מרכזי בקבינט הציבורי לחינוך.

לשר/ת החינוך הנכנס/ת,

ברכות לכניסתך למשרד החשוב ביותר במדינת ישראל שמשרת את מגוון התלמידים במדינתנו. אני אשרף ג'בור, חבר רשת מעוז "בוגר תכנית אדוות", איש חינוך מזה כ-20 שנה הייתי בכל התפקידים החל ממחנך ועד מנהל הן בחברה הערבית והן בחברה היהודית. בחמש שנים האחרונות אני מנהל את התכנית הלאומית להנגשת השכלה הגבוהה לחברה הערבית.

מטרת העל של מערכת החינוך היא להכין את בוגריה להמשך לימודיהם האקדמיים המתבטאת בעיקר בהכנתם להצלחה בבחינות הבגרות – השער המרכזי לכניסתם לעולם האקדמיה בישראל. אך בכל הקשור לתהליך ניווטם לבחירת מקצוע הלימודים באקדמיה תרומתה עדיין טעונה שיפור. תכנית "רואד" מהווה נדבך חשוב בהכנת התלמידים מהחברה הערבית לבחירת מסלול הקריירה, התכנית מהווה גשר מהתיכון לאקדמיה וצומת לבחירת קריירה, אבל כשמדובר בשוק עבודה המשתנה והבלתי ברור של המאה 21 המשימה מהווה אתגר.

הרחבת מעגלי הלומדים באקדמיה הישראלית תביא להשתלבות מיטבית של הצעירים הערבים במארג החברתי-כלכלי של מדינת ישראל שהנו אינטרס לאומי. הנגשת האקדמיה לחברה הערבית תגדיל את הפריון, תגביר את הצמיחה במשק הישראלי ותתרום להעלאת רמת החיים ולמוביליות חברתית-כלכלית. למרות העלייה ברמת השכלה הגבוהה בחברה הערבית הודות לתוכנית הרב שנתית של המל"ג-ות"ת בשנים האחרונות, בה תכנית "רואד" מהווה את החלק הראשון בתכנית ההוליסטית בעיקר של נשים, הפערים מול החברה הכללית נותרו גדולים מאוד! כדי לקבל את התמונה המלאה יש להסתכל על שיעור המתחילים ללמוד מכל שנתון בכל קבוצה: ערבים ויהודים, נשים וגברים לאורך השנים. אומנם שיעור הנשים הערביות עלה אך שיעורן של הנשים היהודיות והסטודנטים היהודים עלה עוד יותר כך שהפער נותר, ובקרב הגברים המצב אפילו גרוע יותר, הפער גדל.

גם מי שעבר את המשוכות בדרך לאקדמיה: בגרות איכותית, פסיכומטרי, ראיונות קבלה, חסם השפה העברית והאוריינות השפתית, חסם פסיכולוגי וחברתי מתקשה לסיים את התואר בזמן התקני. יתרה מזה שיעור הנשירה הגבוה (שהגיע לכ-40% בקרב סטודנטים ערבים) הוא תוצאה ישירה של חוסר בשלות ללימודים האקדמיים, אבחון חסר או חוסר בהכרת העצמי, החוזקות והחולשות בפרט לאור העובדה שחלק ניכר מהצעירים הערבים ממשיכים את לימודיהם הגבוהים ללא שנת הפסקה / חופש / התנדבות "gap year" למי שלא חייב לעשות שרות צבאי ו/או לאומי. בשנים האחרונות נראה שיפור בזכות התכנית ההוליסטית של המל"ג-ות"ת. כיום שיעור

הסטודנטיות הערביות שנושרות מהאקדמיה ירד ל-24% לעומת 19% אצל הסטודנטיות היהודיות, אך האתגרים עוד רבים.

הבחירה הנכונה והמתאימה של מקצוע הלימוד באקדמיה ולאחר מכן מקצוע העבודה המתאים והמבוקש בשוק התעסוקה הישראלי של היום עדיין מאתגר, למרות המשאבים והכלים החשובים מאוד שאנו מנגישים בתכנית "רואד" וזאת בגלל העובדה הטמונה בכך שאנו בודקים את הנטיות האישיות והתעסוקתיות של הנועץ ולא בודקים את המיומנויות והכישורים הנחוצים בשוק העבודה של המאה ה-21, במיוחד על רקע חשיבותם היום כגורם מרכזי בהצלחה בשוק העבודה המשתנה.

חשוב לבדוק "יכולות מוטות עתיד" בקרב תלמידי תיכון ולאבחן את מגוון הכישורים והמיומנויות האקדמיות והתעסוקתיות הנדרשות במאה ה-21 בנוסף לאבחון מקבץ האינטליגנציות המרובות וזאת לצורך ניווט התלמיד מגיל צעיר במעבר לתיכון בכיוון הטמעת הכישורים והמיומנויות החסרות לו, כל זאת במטרה להביא להצלחתו הן באקדמיה והן בקריירה התעסוקתית במקצועות העתיד.

כיום אנו משתמשים באבחוני נטיות ממוחשבים המונגשים לתלמידי התיכון בכ-200 בתי-ספר תיכוניים במעל ל-70 יישובים ערבים ומעורבים, אבחונים אלה חשובים בתהליך בחירת תחום הלימודים האקדמיים.

על מנת לפתור חלק מהאתגרים שלעיל, אני מציע לבנות מנוע אבחון, נווט והכוונה לתלמידים החל מבית הספר התיכון. תפקידו יהיה לעשות אבחון של "היכולות מוטות העתיד" הכולל אבחון מיומנויות וכישורים הנחוצים להצלחה במציאות המשתנה של המאה ה-21 באקדמיה ובשוק העבודה. בנוסף לבצע אבחון של מקבץ האינטליגנציות של המאובחן, על מנת להתאים עבורו את שיטת הטמעת המיומנויות והכישורים החסרים אצלו בכדי שיוכל לבחור את מקצוע הלימודים באקדמיה המתאים לו ולהגדיל את הסיכויים שלו להצליח הן באקדמיה והן בכניסתו לשוק העבודה של המאה ה-21. חשוב שהכלי ייתן מענה נגיש וקל לתלמיד היכן אפשר ללמוד ולקבל הכשרה במיומנויות ובכישורים החסרים לו. המנוע יבוסס על טכנולוגיות חדשות של AI (בינה מלאכותית) ו-BIG DATA אשר באמצעותן ניתן להנגיש אותו לבני הדור הצעיר.

אשמח מאד ביחד עם הקבינט הציבורי לחינוך, לפעול לקידום הנושא ולרתום את הידע והניסיון שיש לנו בתחום, במטרה להבטיח קידום הזדמנויות ושילוב כלל המגזרים הן באקדמיה והן בחברה ובשוק התעסוקה הישראלי.

מכובדי שר החינוך, שלום רב.

ברכותינו הכנות לרגל מינויך לתפקיד הבכיר של מוביל ומנהיג חינוכם ולימודיהם של כל תלמידי ישראל. אין לנו ספק, שפועלה החינוכי של מדינת ישראל היום הוא הגורם המרכזי שיעצב את דמותה ואיכותה בעתיד. אנו נושאים תפילה שתראה ברכה בעמלך החשוב ושנזכה כולנו להוסיף קומה בחינוכם של ילדי מדינת ישראל.

תעודת זהות

'מרכז ישיבות ואולפנות בני עקיבא' היא רשת חינוכית ותיקה, המשלבת חינוך לערכים יהודיים וציוניים יחד עם שאיפה להצטיינות לימודית ופדגוגית בכל מקצועות ההווה והעתיד. בכשבעים מוסדות החינוך שברשת לומדים כ-24,000 תלמידים, רובם המוחלט בבתי ספר תיכון לנוער ציוני-דתי, הפרוסים מצפון ועד דרום, ממערב ועד מזרח, וכן תלמידי ישיבות הסדר, מכינות קדם צבאיות, מכללה להוראה ועוד. אנו גאים שלומדים במוסדותינו ילדים מרקע סוציאקונומי מגוון ורואים בפועלם המשותף ייעוד חינוכי נעלה.

לב העשייה הרשתית הוא חתירה לחינוכם של ילדי ישראל, יחד עם חתירה מתמדת להמשך הצטיינות לימודית. ברצוננו לחנך את תלמידינו ותלמידותינו לראות בפיתוחה של המדינה ייעוד, כל אחד בדרכו ולצידם במיומנויות שתידרשנה בחיי היום-יום של המאה ה-21.

מהלכים פורצי דרך ברשת

ב"ה, זכינו לקדם במוסדות הלימוד שלנו מספר מהלכים ואנו ממליצים לבחון את שילובם במוסדות חינוך נוספים:

פדגוגיה מבוססת ערכים: אנו רואים בחינוך הערכי ליסודות יהודיים וציוניים, דמוקרטיים ואנושיים, ליבת החינוך ולא רק 'חינוך משלים'. יסודות אלו צריכים להיות חלק בלתי נפרד מפדגוגיה מוטת עתיד, המטפחת בדרכים חדשניות יכולות עתידיות היונקות מערכי הנצח. ברוח זו מוטמעת במוסדותינו תפיסה של "נבחרות למידה מבוססת ערכים" וברוח זו אנו שוזרים את המסרים הערכיים בתוך דרכי הפדגוגיה החדשות.

העצמת המנהיגות הבית ספרית: מתוך נאמנות מלאה ליעדי משרד החינוך, אנו מעניקים עצמאות מרבית למנהלים ולמחנכים שברשת. השקעה רבה נעשית בהעצמת יכולתם להנהיג תהליכים לימודיים וחינוכיים בכלים פדגוגיים מתאימים. המנהלים מקבלים ליווי צמוד בקידום יעדים שהם בוחרים לצד יעדים רשתיים ויעדים של משרד החינוך, מתוך התאמה לחזונם ולאופי המוסד והקהילה. אוטונומיה זו מטופחת תוך הכוונת כל מנהל ומוסד לחדד את ייחודו וחזונו. כך ראוי לעשות גם ברמה רשתית, כפי שמתבטא באיור המצורף למסמך זה.

כלים ייעודיים: הרשת מקדמת מגוון כלים ייעודיים שראויים לחיקוי ואציין אחד מהם. מורים מצטיינים ברשת כותבים שיעורים מקוונים במקצועות שונים, תוך שילוב ערכי ומקצועי כאחד. מערכי השיעור המקוונים מועמדים לטובת כלל מורי הרשת ותלמידיה. דבר המאפשר למורה לשלב מראש מספר שיעורים בלמידה עצמאית וכן מאפשר המשך למידה כאשר שיעור מבוטל במפתיע.

המלצות לפעולה

- לאור ניסיוננו, אנו ממליצים לך ולמשרד החינוך לקדם בין השאר כמה יסודות:
1. כדאי להדק את הקשר בין הגורמים המקדמים יעדים חינוכיים לבין הגורמים המקדמים יעדים פדגוגיים. אל לשני תחומי יסוד אלו להיות תחומים נבדלים. עליהם להשלים ולהעצים זה את זה.
 2. בממדים מסוימים החברה הישראלית שסועה וכל מגזר או 'שבט' מכונס בתוך עצמו – יש לו בתי ספר משלו, תקשורת משלו, מרכזי פעילות משלו ולעתים אף שפה משלו. ראוי לבנות תוכנית ממלכתית שתחנך לכבוד כלפי השונות והייחוד של כל מגזר. אנו רואים לנכון להפגיש מורים וילדים עם עמיתיהם מקבוצות אחרות, למען יפתחו שפה משותפת, ידלגו מעל משוכות של ניכור וילמדו לכבד זה את זה ואף לפעול יחד למען עתידה של מדינת ישראל.
 3. בעידן בו גדל העיסוק המבורך ביסודות לימוד אוניברסליים; בעידן בו רבים מבוגרינו יעבדו בחברות בין-לאומיות או באינטראקציה עם אנשים ממדינות אחרות – ראוי שבמקביל נחזק את הזהות שלנו. אל לנו לעסוק רק בגלובלי, המבורך משל עצמו, מבלי לטפח במקביל את הלוקאלי.

הנדון: ברכה להצלחתך וצידה לדרך בתפקידך החשוב כשר חינוך של ישראל

ברצוני לברך אותך על כניסתך לתפקידך הרם כשר חינוך בישראל. בתור העומד בראש מוסדות החינוך "מגדל אור" וכלל המפעלות שלנו, אני מכיר בכובד המשקל והמשימה אשר לקחת על עצמך – לדאוג לעתיד ילדנו, הם עתיד החברה בישראל.

הצלחה שלך היא הצלחה של עם ישראל כולו ואנו ב"מגדל אור" נתמוך ונקדם את המאמץ הלאומי לשיפור החינוך. פעילותנו מעניקה מסגרות חינוכיות עבור עשרות אלפי ילדים במגוון רחב של תכניות. אני מזמין אותך באופן אישי לבקר ולהתרשם מקרוב ובעיקר, להשתמש בכל הידע שצברנו לטובת שיפור החינוך.

- **מגדל אור:** רשת מוסדות חינוך המעניקה מסגרת חינוכית לאלפי ילדים בסיכון מגיל הינקות ועד גיל הבגרות כבר למעלה מ-40 שנה. במוסדות "מגדל אור" מתחנכים מידי יום אלפי ילדים מכל גווייה של החברה הישראלית.
- **כפר זוהרים:** כפר נוער חקלאי חינוכי-טיפולי אשר הוקם לצורך קליטת בני נוער בגילאי 14-18 מהמגזר החרדי, שאינם מוצאים את מקומם במסגרות החינוך החרדיות המקובלות. הכפר מאפשר לנערים לבנות חיים חדשים, מקנה כלים ומעניק הכוונה לעצמאות בחייהם הבוגרים. הערך המרכזי: הזדמנות נוספת.
- **הקמפוס החרדי למצוינות:** קמפוס לימודים אקדמי ומרכז השמה לקהילה החרדית השוכן בגן יבנה. הקמפוס מציע מסגרת לימודים אקדמית מן השורה הראשונה ובכך מבטיח מקצוע, תעסוקה ועתיד לבוגריו.
- **אור ישראל:** תנועת נוער המונה 120 סניפים בכל רחבי הארץ וכ-8000 בני נוער, המקנה ערכי יהדות ומסורת ומחנכת את חניכיה על פי המשפט "דרך ארץ קדמה לתורה".
- **חג שבע לילדים:** מבצע ארצי לחלוקת סלי מזון לנזקקים המתקיים מידי שנה לקראת החגים. את המבצע מובילים תלמידי "מגדל אור" המתחנכים על פי האמונה בחשיבותה של אחריות חברתית. אליהם מצטרפים חיילי צה"ל, חניכי תנועות הנוער, עובדי חברות מובילות במשק ושותפים נוספים.

בתור איש חינוך, אני יכול לסמן מספר ערכים ומודלים שמצליחים אצלנו ונכון לשכפל בעתיד באופן רחב ברמה הלאומית. הערכים והמודלים הללו יקדמו אותך מאוד ביעדים הלאומיים של:

- סגירת פערים בחינוך וחינוך לאור ערכי היהדות ומסורת ישראל.
- מתן הזדמנות שניה ונוספת לנוער חרדי נושר.
- חיבור בעם ישראל של כל הגוונים והצבעים. ילד עני הוא ילד עני וזכאי שידאגו לו.

- דאגה לדור העתיד, החינוך לא מסתיים בגיל ילדות כי אם חובה לבנות יכולות לתעסוקה מכובדת לכולם.

הקבינט הציבורי לחינוך בהובלת תא"ל במיל. רם שמואלי ומר אבי קמינסקי לקח על עצמו לחבר בין כלל המאמצים והארגונים לחיזוק החינוך בישראל ביחד עם משרד החינוך וגורמי המשק והחברה האזרחית. אני מברך את רם ואת אבי, שיהיו לך לעזר להצליח בתפקידך.

חוסנה של הפריפריה הוא חלק בלתי נפרד מחוסנה הלאומי של מדינת ישראל ולכן יש לפעול למען שוויון הזדמנויות וצמצום פערים בחברה הישראלית. דרושים שינויים מרחיקי לכת בכל הקשור לפיתוח בתי הספר הפריפריאליים, העלאת רמת הלימודים, בדגש על המקצועות מתמטיקה, אנגלית, מדעים וטכנולוגיה.

כמו כן נחוצה הקמת מרכזי חוסן חינוכי בהם יושקעו משאבים כלכליים ואנושיים כדי לשבור את תקרת הזכוכית החינוכית בפריפריה.

על מערכת החינוך לראות נכוחה את המעבר אל עולם מקצועי לא נודע, תוך שהיא מציבה לתלמידים ליבת ידע חדשנית, דינמית, המבוססת על שימוש והתנסות בטכנולוגיות חדשות. עליה לתת לתלמידים פלטפורמות ליישום רעיונות, יוזמות וחדשנות ולהביא לפיתוח המיומנויות החדשות אשר יפתחו לבוגר מערכת החינוך הישראלית, את השער להצלחה בעולם התעסוקה והכלכלה בעשורים הבאים.

ראייה מפוכחת של העתיד מחייבת הכשרה של הדור הצעיר לעולם שבו כישורי החיים הבסיסיים יהיו יכולת לפעול באופן עצמאי, חשיבה יזמית והמצאתית, סקרנות, חדשנות, יצירתיות, התמודדות עם חוסר ודאות, גמישות ויכולת הסתגלות, תקשורת אפקטיבית בדיבור כתיבה ופרזנטציה, שיתופי פעולה מקומיים וגלובליים, שיתופיות, עבודת צוות ועוד.

מערכת החינוך בישראל צריכה להפסיק לקדש את בחינות הבגרות ולעבור למודלים חדשניים ומגוונים של הערכה. כל עוד המערכת כולה מכוונת בגרורות ודורשת מהתלמידים למידה של כמויות חומר, היא פוגעת בלמידה איכותית ומשמעותית, היא חוסמת יצירתיות, גיוון בדרכי הוראה והתמקדות במיומנויות ולא רק בתכנים.

כדי לאפשר לתלמידים להיות חולמים, ממציאים ומובילי החדשנות, יש לבסס למידה באמצעות חקר וניהול פרויקטים על ידי תלמידים, להקים מעבדות מדעיות, מרכזי יזמות ומרחבי למידה חדשניים ולקיים תחרויות בין מיזמים ברמה הארצית והבין לאומית, האקטונים ומייקאתונים.

לצד היותם של בתי הספר מוסדות להשכלה, הם מהווים מסגרת חינוכית, משענת חברתית ועוגן ערכי. על מערכת החינוך לפעול לטיפול אדם צעיר בעל קוד מוסרי פנימי, אנושי והומני, בוגר המודע לערכי הדמוקרטיה וגאה במורשת עמו ותרבותו.

עלינו לחנך את תלמידינו למצוינות בציונות ולמצוינות אנושית, לזיקה עמוקה למדינת ישראל, למחויבות לחברה הישראלית, לשאיפה לשלום, לרב תרבותיות ולכבוד האדם, כל אלה כעקרונות מנחי חיים.

על בתי הספר להוות חממות ערכיות ומוסריות המבוססות על השקפת עולם ערכית, לפיה את הטכנולוגיה יש לרתום לשירות האדם והחברה.

על מנת להוביל שינוי משמעותי זה נדרשת אמונה במנהלים, במורים בבתי הספר וברשתות החינוך, ומכאן מתן אוטונומיה משמעותית לעוסקים בחינוך בשטח. מערכת החינוך בישראל מאד ריכוזית, מקדישה זמן רב מדי למדידה ובירוקרטיה. עלינו לשאוף למערכת המאפשרת חופש פעולה רב יותר, ונותנת מקום לבתי הספר לפרוח וליצור מודלים חינוכיים מגוונים.

אנו סבורים שיש להציב את המאמץ, ההתמדה, השאיפה למצוינות ולהצטיינות, כערכים בעלי משמעות אישית ולאומית. המסר החינוכי חייב להדגיש שכשרון ויכולת לא מספיקים להבטחת הצלחה, אלא נדרשים מאמץ, התמדה ונחישות.

שאיפה למצוינות אינה רק תפיסת עולם, אלא הרגל שיש לאמץ וליישם אותו בבתי הספר ולהניע כל תלמיד לשאוף למצוינות של עצמו.

לאור כל האמור לעיל, אנו סבורים שנדרשים הצעדים האופרטיביים הראשונים הבאים:

1. שינוי מאפייני ההוראה והלמידה, בדגש על למידה אקטיבית, למידת חקר מבוססת פרויקטים, למידה משחקית, שילוב התנסות במיומנויות הנדרשות בעשורים הבאים כמו יזמות, יצירתיות, תקשורת אפקטיבית, יכולת לשתף פעולה, יכולת פרזנטציה, השתתפות בתחרויות ועוד. כל אלו מתאפשרים בזכות שימוש בטכנולוגיות החדשות. חשוב שיושם דגש על פרסונליזציה של ההוראה אשר מאפשרת לכל תלמיד להתקדם בלימודיו ולפתח את יכולותיו במגוון דרכים. מימוש יעדים אלו כרוך בצמצום משמעותי של מספר התלמידים בכיתה.

2. שינוי תכני הלימוד בדגש על צמצום היקפי הידע והעלאת איכות הידע, הפחתת כמות המידע תוך העמקה בתכנים הנלמדים. צמצום מספר מקצועות הלימוד ובהתאם צמצום במספר בחינות הבגרות, תוך מעבר ללמידה אינטרדיסציפלינרית והרחבת הידע הרלוונטי לתלמיד.

3. שינוי תודעתי בדמותו של המורה המחנך, מבעל הידע שמעביר אותו לתלמידיו, למנטור ושותף לאיתור ידע וקידום יצירת ידע חדש, לחונך המלווה את התלמיד בהתפתחותו האינטלקטואלית והרגשית. לנוכח זאת יש להתאים את דרכי ההכשרה של המורים למאפיינים חדשים אלו.

4. שינוי בדרכי ההערכה של התלמיד והתאמתם לדרכי למידה חדשניות, כך שיתבססו לא רק על יכולת השינון והזיכרון של התלמיד אלא על יכולתו לנתח אירועים, סיטואציות, מחקרים, תהליכים ועוד. דוגמה לכך היא הערכת פרויקטים על ידי "הגנה" עליהם על ידי התלמיד בפרזנטציה, שאלות ותשובות ותוצר המשקף תובנות.
5. שינוי בדרכי ההערכה של בתי הספר, שילוב של הערכה איכותנית בהערכה כמותית בכל הקשור להישגי התלמידים ואקלים בית הספר. מציאת דרכים להערכת המיומנויות שהתלמיד רוכש, בהלימה למיומנויות 2030.
6. התאמת תקציב משרד החינוך ותקני התקציב של המשרד לפדגוגיה חדשה. כבר כיום קיימת מצוקה חריפה בתקצוב ההוצאות האחרות של בתי הספר, קרי כל הוצאה שאינה שכר הוראה החל מהוצאות אלמנטריות למים וחשמל, דרך מזגנים, וכלה בהצטיידות ובינוי. תקני משרד החינוך והמסגרת התקציבית כלל אינם מכילים הצטיידות באמצעי מחשוב מתקדמים, תקני תפעול ומנהל מתאימים המאפשרים להפעיל מבנה בית ספר מודרני.
- ברשת עמל אנו מאמינים שאימוץ העקרונות הללו יהפוך את מערכת החינוך להיות רלוונטית יותר בעולם של שינויים ותהפוכות וכך נוכל להבטיח קידום הזדמנויות למידה לאורך החיים לכל מגזרי החברה בכל רחבי מדינת ישראל.

שלום, אני מיכל דרבי יושבת ראש מועצת הנוער העירונית אילת. מועצת הנוער העירונית היא חלק מגוף ארצי הפועל למען רווחת בני הנוער. מועצת הנוער העירונית באילת פועלת למען טובת בני הנוער, בין אם בדאגה לפעילויות בשעות הפנאי, הכנסת אירועים ערכיים או עזרה לזכויותיהם. מועצת הנוער העירונית באילת חתומה על אמנת הילדים והנוער.

מועצת הנוער העירונית באילת הובילה מספר מהלכים גדולים וחשובים:

- המועצה הובילה את המחאה נגד סגירת שדה דב בקרב הנוער בחודשי מרץ ויוני 2019, ועלתה לירושלים ואף ישבה בכנסת בדיונים הנוגעים לסגירת השדה.

אני מאמינה שבכל מקום בו נמצאים בני נוער צריכות לקום מחאות גדולות הנוגעות בין השאר לתנאי החיים שלהם ולעתיד שלהם כפי שהיה במחאת שדה דב – בה הנוער היה חלק גדול ומשמעותי.

- אירוע נוסף שהמועצה מקיימת הוא שבוע חובות וזכויות התלמיד המתקיים אחת לשנה, במהלכו עוברים מדריכים (נערים) בבתי הספר ומסבירים לתלמידים משכבות ז'–י"ב על הזכויות שלהם במסגרת הלימודים, ועל החובות שלהם כתלמידים.

השבוע גורם לבני הנוער להבין שהם לא בבית הספר רק בתור 'אסירים' וכי יש להם זכויות בדיוק כמו כל אחד אחר, ובמקביל גורם להם להבין כי הם לא יכולים לעשות כל העולה על רוחם. אני חושבת שאירוע שכזה צריך להיעשות לכל בני הנוער, שכן זוהי זכותם הבסיסית לדעת את הזכויות שלהם, וכמובן – לא לשכוח את החובות שלהם.

- מחאת המכנסונים הקצרים היה אירוע נוסף שהובילה מועצת הנוער לפני מספר שנים, לאחר כניסת החוק, בו מחו על ההחפצה של הבנות ועל חוסר השוויון בין הכללים לבנים ולבנות, שכן בנים יכלו להגיע עם מכנסיים קצרים בעוד שבנות לא.

אני חושבת שיש לעודד בני נוער לעמוד על זכויותיהם ולמחות בנוגע לזכויות שלהם ולהבין כי יש להם היכולת לשנות את שמפריע להם. בנוסף, אני מאמינה שאחת הבעיות העיקריות במערכת החינוך היא, שהיא דוחפת את התלמידים להישגים גבוהים באופן גורף, בלי להתחשב ביכולות האישיות של התלמיד ובלי לתת לתלמיד אמדן אמיתי של המקצועות הנזקקים בשוק והבנה מה הוא רוצה. אם כחלק מהתהליך בבתי הספר יוסברו לתלמידים המקצועות בשוק, הצורך שלהם והמשכורת, תלמידים יוכלו להכווין עצמם מגיל צעיר למקום שמעניין אותם או שאליו הם רוצים להגיע. דבר זה ימנע תחרות רבה ושינוי מקצועות בעתיד – דבר שקורה באוניברסיטאות ומקומות עבודה רבים.

בנוסף, תופעה שאני מאמינה שחובה למגר בקרב המורים היא זלזול במקצועות לימוד אחרים. ישנם מורים (כמו בעלי מקצוע אחרים) המתגאים בעבודתם ובמקצוע אותו הם מלמדים, וכתוצאה מכך הם מזלזלים בשאר המקצועות ומורידים אותם.

לרוב הערות אלה לא נלקחות ברצינות על ידי התלמידים, אולם כאשר ההערות אלה נאמרות על ידי מורים במקצועות הטכנולוגיים והמדעיים כגון מתמטיקה או כימיה, תלמידים נוטים לייחס להם יותר משמעות ודבר זה מעמיק את הפער בין תלמידים שונים הלומדים מקצועות שונים, או אפילו בין תלמידים הלומדים אותם מקצועות אבל שואפים לעסוק בדברים שונים.

אני מאמינה שתפקיד המורה בבית הספר הוא להעביר חומר ולחנך ואין עליו להעביר ביקורת על אף מקצוע או לזלזל בדברים אחרים, שכן זה עלול לפגוע בתלמידים רבים ובאמונותיהם השונות. לסיכום, אני מאמינה שכל תפיסת החינוך צריכה להתמקד הרבה יותר בטובת התלמיד ואישיות התלמיד ובעקבות כך יגיע רצון התלמיד ללמוד וציוניו יעלו.

רפאל | אלוף במיל. יואב הר אבן – מנכ"ל אלביט מערכות | אל"מ במיל. בצלאל (בוצי) מכליס – מנכ"ל התעשייה האווירית | אלוף במיל. נמרוד שפר – מנכ"ל

אל: שר החינוך

הנדון: ברכת הדרך וחיבור לצרכי התעשייה המתקדמת

אנו מברכים אותך על כניסה לתפקיד שר החינוך של מדינת ישראל.

התעשיות הבטחוניות הן מעמודי התווך בכלכלת ישראל ומעסיקות באופן ישיר כשלושים וחמישה אלף עובדים ועובדות. התעשיות מובילות בעולם בתחומי החלל, מערכות חימוש ותקשורת מתקדמות, מערכות הגנה אווירית, כלי טייס בלתי מאויישים, מערכות שו"ב ביבשה בים ובאוויר, מערכות תצפית ומודיעין מתקדמות, מערכות ים להגנה והתקפה, מערכות הגנה בסייבר ועוד תחומים רבים ומגוונים.

לתעשיות הבטחוניות בישראל משקל מכריע בשמירה על הבטחון הלאומי והיתרון הטכנולוגי והמבצעי של מדינת ישראל והבטחתם לעשורים רבים קדימה.

איכות ההון האנושי בישראל ורמת מערכת החינוך הם גורמי מפתח בהצלחת החברות בטווח הארוך. אנו מחוייבים לחינוך ונשלב ידיים בכל מאמץ לשיפור החינוך בישראל על מנת להבטיח את עתיד התעשייה ובנוסף לסייע בעיצוב דור העתיד.

הקו שמנחה אותנו לכל אורך הדרך הינו תכנון אסטרטגי ארוך טווח, חיבור כוחות רחב ככל שניתן והצבת יעדים מדידים ומוסכמים למירב השותפים.

תוצאות החינוך של ישראל בעת האחרונה במבחני ה-PISA הבין לאומיים ביחד עם תוצאות פנימיות של מדדי המיצ"ב, מדאיגות אותנו מכיוון שאם לא נהיה ברי תחרות בשדה העולמי, לא נוכל להישאר מובילים בעולם לאורך זמן.

אנו מזהים מגמות של תחרות עולמית על ההון האנושי במדינות שונות ואיים של הצלחות אשר יהוו תחרות קשה עבורנו בעתיד. על כולנו מוטלת האחריות לשמור את היתרון היחסי של ישראל לאורך זמן.

בצד הפרקטי אנו מאמינים כי חשוב ביותר לתעשייה הבטחונית, כמו לכל תעשייה מתקדמת בארץ, שיוגדרו למערכת החינוך יעדים ברורים ומדידים וברי השגה ללימודי מדעים, מתמטיקה, אנגלית ושפות אחרות. אנו נירתם לכל מאמץ שבידנו לעשות, כדי לסייע לעמידה ביעדים.

לצד מקצועות אלו חשוב לפתח מיומנויות של עבודת צוות, חיזוק מערכות יחסים בקבוצה, פתרון בעיות מורכבות, שילוב יכולות מקומיות ועולמיות, עמידה מול קהל ועוד.

חיזוק תחומים אלו יבטיח הגעת כח אדם טכנולוגי מצויין ומהנדסים בפרט, החסרים מאוד אצלנו ובמשק הישראלי בכלל.

נחשפנו לאחרונה למהלך של הקבינט הציבורי לחינוך המחבר את גורמי החינוך המובילים בישראל עם גורמי המשק השונים כמו הפורום הכלכלי חברתי של התאחדות התעשיינים במטרה לאחד כוחות ולסייע להתמודדות עם אתגרי החברה והמשק בישראל.

הפורום הכלכלי חברתי של התאחדות התעשיינים, מוביל מהלך המתמקד בשיפור הפיריון במשק באמצעות מודלים קיימים, סינכרון המאמצים וחיבור מירב השותפים כמו צבא, תעשייה וחברה בישראל.

הקבינט הציבורי לחינוך פועל כעת להציג לממשלה החדשה טיוטא של תכנית לאומית לחינוך לעשור הקרוב ובליבה החלק של תכנית חומש לחינוך. אנו מאמינים כי תכנית חומש יכולה להוות בסיס תכנון מצויין לקידום החינוך בישראל באופן שיסייע בעתיד גם לתעשייה המתקדמת.

אנו רואים ביוזמות אלו מתווה ראשון שהממשלה ומשרד החינוך בראשה, יכולים לאמץ לכדי שינוי גדול ומשמעותי בחסנה החברתי-כלכלי של ישראל.

רק בכוחות מאוחדים ובחשיבה אסטרטגית ארוכת טווח של כלל הגורמים במשק, תוך הגדרת יעדים ברורים ומטרות משותפות, ניתן יהיה להישאר בקדמת ההון האנושי העולמי לטובת עתיד החברה והכלכלה בישראל.

אנו בתעשייה הבטחונית חשים אחריות ופתוחים לשתף פעולה עם כל תהליך מעמיק של תוכנית חומש לחינוך. בדיוק כפי שנעשה במערכת הבטחון (תכנית החומש הקודמת "גדעון" והתכנית הנוכחית "תנופה") כך נכון לעשות אף בחינוך. אנו נעמוד לצד כל תהליך תכנון ויישום ארוך טווח שכזה.

הצעה למתווה ראשוני להטמעת נושא ההורות והמשפחה ברמה לאומית. מוגשת בזה הצעה למשרד החינוך לקדם ולהפעיל תכנית לאומית בנושאי הורות ומשפחה מעמדה של מנהיגות והובלה.

ההצעה גובשה בשיתוף עם המועצה הציבורית להורים בישראל. קרן מת"ת היא קרן חינוך פילנטרופית המקיימת מזה כעשר שנים פעילות הנחיית הורים בישובים בגליל. הפעילות מבוססת על שיתוף פעולה עם הרשות המקומית ומערכת החינוך שיוצרת השתתפות של הורים רבים בפעילות ושינוי מהותי באקלים החברתי ברשות, תוך אמירה ברורה שההורים הם חלק משמעותי בגידול ילדיהם. בישובים בהם בוצעה פעילות למעלה מ-40 אחוז מההורים השתתפו באופן פעיל. בדיקת ההיתכנות הוכיחה שפעילות ממוקדת מצליחה ומביאה תוצאות ברורות ברשויות.

הנחות יסוד

- ההבנה הברורה שנושא ההורות בארץ הוא חיוני לשיפור מהותי בהתפתחות הילדים והמשפחה, שיפור התקשורת בין ילדים להורים והבנה שהורות טובה דייה תסייע להפחית את היקפי הילדים והנוער בסיכון.
- גישה חינוכית לימודית ועל בסיס ידע צבור ותובנות מקצועיות וחברתיות בדבר חשיבותם החיונית של הורים מתפקדים, רלוונטיים ומשמעותיים, להתפתחותם הבריאה, התקינה והמוצלחת של ילדים ולבניית חוסן אישי משפחתי, חברתי ולאומי. ממצאים חוזרים ונשנים מדגישים שקשר ראוי הורה-ילד וקשר ראוי הורה-ילד-בית ספר מקדמים מאוד את ההישגים הפדגוגיים והאקדמיים של הילדים.
- הצורך החיוני והדחוף של הורים ללמוד, לדעת ולרכוש מיומנויות הוריות רלוונטיות למציאות עכשווית מאנשי מקצוע ייעודיים שהוכשרו למשימה זו ולהשתייך לקהילות הורים לומדות, תומכות ומעצימות.
- הניסיון שנצבר בעמותת מת"ת – בשביל המשפחה ובמועצה הציבורית להורים בישראל הקובע שמודל ההפעלה והיישום הראויים הם הפעלה במסגרת ובאחריות של הרשות המקומית.
- ההבנה שקיים מצב ברור של תת-מודעות של ההורים בנחיצות, נגישות והתועלת המשמעותית של לימוד והעצמה של כישורי ההורות שלהם.

מטרות על של התוכנית

- יצירת הסכמה לאומית שהורות מיטבית היא כלי עזר חיוני במערכת החינוך של ילדים.

- יצירת מודעות אצל ציבור ההורים (שלא קיימת באופן מספק), של החשיבות ברכישת כלים להעצמת הורות ומשפחה.
- תכנון וביצוע תכנית לאומית לדורות, המטמיעה את הנושא בכל מערכת החינוך.
- פיתוח ושימוש באמצעי בקרה ומשוב מתמשכים ליעילות של השתתפות ההורים בפעילויות (ולא להסתמך רק על הידע האקדמי הרב הצבור בארץ ובעולם ועל תחושות בטן של חשיבות הנושא).

מטרות עיקריות

- המדינה, באמצעות משרד החינוך, תיקח אחריות כוללת על טיפוח והעצמת הורים.
- המדינה תבנה תוכנית לאומית רב שנתית לקידום הנושא ותתקצב אותה בהתאם.
- משרד החינוך ישתף פעולה עם משרד הפנים ומשרדים נוספים כך שהרשויות המקומיות תקדמנה נושא זה במסגרת תוכניות העבודה של כל רשות ורשות.
- כל הורה יזכה לתהליך פיתוח והעצמה קבוצתי במהלך חייו, בשלבים שונים של ההורות שלו, באופן מובנה ומושכל.
- כל הורה יוכל לפנות להיוועצות בנושא ההורות שלו לגופים ומרכזים המוסמכים לכך.
- בתי הספר יידרשו לקיים קשר אישי ומתמשך עם כל הורה והורה בנוגע לילדיו.

רציונל התוכנית

- הורים הם האחראים הראשונים והטבעיים לגידול ולחינוך ילדיהם. כדי לממש וליישם את תפקידם ההורי זקוקים הורים לידיע הורי, מיומנויות וכישורים הוריים ומודעות תפקודית הורית.
- מכיוון שההורות היא תפקיד תלוי זמן ומקום ומכיוון שהורות ישראלית היא רב תרבותית יש להנגיש את כלי ההורות הרלוונטיים למציאות העכשווית.
- העידן הפוסט מודרני מעמיד את ההורות במבחנים קשים ומיוחדים כפוף למעגלי ההשפעה העצומים על הילד דרך האינטרנט ואמצעי המולטימדיה. סמכותם של ההורים עלולה להתכרסם, עקב כך.
- התוכנית תשאף להעלות את המודעות ולהפוך את הנושא לנגיש, תורם ו"אופנתי".

דגשים למהות התכנית

- התוכנית בייזום ואחריות מקצועית של משרד החינוך.
- הכנת תכנית כללית ויישובית מפורטת, ביצוע ניסיוני מלא למשך שנה ב-5 עד 7 יישובים, יישום לקחים ומימוש ארצי על סמך הלקחים ויישומם.
- התוכנית הניסיונית תגובש ותתופעל על ידי קרן מת"ת – בשביל המשפחה, (או גוף אחר לפי בחירת המשרד).

- הפעלה ארצית ע"י מספר גורמים מפעילים (יגובש בסוף השלב הניסיוני).
- יישום ותפעול באחריות על של מרכז השלטון המקומי ואחריות פרטנית של הרשויות המקומיות – יצירת כתובת יישובית להורים וללמידה.
- תכנון וביצוע של קמפיין ארצי (או יישובי) להטמעת חשיבות ההורות והמשפחה.
- שימוש בגופים בעלי ניסיון להעצמה והנחייה הורית ובמאגר ארצי גדול מאוד של בעלי מקצוע בארץ.
- פיתוח קואליציית ארגונים חברתיים ומקצועיים למען העצמת ההורות וההורים.
- הטמעת נושאי ההורות בהכשרות מסודרות של אנשי חינוך וחברה ביישוב.

דגשים נוספים

- השאיפה ליצור בכל יישוב הרצאות חשיפה, פעילות סדנאית לעובדי הוראה וסדנאות הורות.
- לכל יישוב יש לבחור מתכלל עירוני.
- שימוש במתקנים עירוניים ובבעלי תפקידים קיימים באגפי חינוך ומוסדות החינוך.
- פעילות הורים ללא עלות או בעלות סמלית בשלב ראשון.
- תמרוץ שווה כסף להורים להשתתפות (הנחות בתשלומים ספציפיים לבוגרי פעילות).

תכנית וצעדים לביצוע

- פגישה והצגת תכנית ראשונית במשרד החינוך ואימוצה.
- הקמת צוות היגוי מצומצם.
- שיפור וסיום כתיבת תכנית ברת יישום.
- החלטת עקרונות ותכנון המאמץ הפרסומי (קמפיין).
- החלטה על יישובים ליישום ניסיוני וסיכום עמם.
- הגדרה של מערכת מעקב ובחינת לקחים מהתהליך הניסיוני.
- ביצוע עבודה כלכלית המראה את החיסכון התקציבי הלאומי בשל פעילות ההעצמה ההורית.
- אפיון הקמה והפעלה של מערכות תמך ציבוריות וכדוגמא.

- מכון לאומי לחקר ההורות.
- גוף ציבורי מלווה תוך רתימת גופי מדינה והמגזר השלישי.
- מאיץ/חממה (ACCELERATOR) לעידוד וחניכה של מיזמים בנושא הורות ומשפחה.

מכתב לשר החינוך

(המכתב מנוסח בלשון זכר אך מיועד באותה מידה לשרה ממין נקבה)
ראשית ברכות חמות לרגל כניסתך לתפקיד החשוב ביותר בישראל היום. כן, הובלת מערכת החינוך למאה ה-21 הינה בעיני האתגר החשוב ביותר במדינת ישראל בשנת 2020 וגם הקשה והמורכב ביותר.

אז מה אני מציע לך?

- 1. ראשון** וחשוב מכל – **שיח מטרות**. מהי דמות הבוגר הרצוי למדינת ישראל היום? מהי מטרת בתי הספר? ומהי מטרת מערכת החינוך? זה אולי ישמע לך מוזר אבל אין היום הגדרה כזו. בוודאי לא מטרה המוסכמת על רוב חלקי החברה הישראלית ועל שליחי הציבור שלה המחנכים. ליש מודל שאני קורא לו "הבטחון המשולש" – בטחון עצמי, בטחון חברתי ובטחון ערכי, שאני מציע כְּתִמָּה לשיח מטרות ודמות הבוגר של מערכת החינוך (תוכל לקרוא על כך עוד בספרי "עיניים בגב – שישה מבטים על חינוך", הוצאת ידיעות אחרונות 2019). אבל אתה חופשי להוביל שיח מטרות משלך עם כלל השותפים, כולל בניית מנגנונים לשינוי או עדכון לטובת השרים הבאים אחריו. והרי, אם לא נדע לאן אנו הולכים, כיצד נדע שהגענו?!
- 2. שנית, השותפים**. אני מציע לך לראות בכל השחקנים הפועלים בזירת החינוך שותפים שלך לחינוך ילדי ישראל. ואציע לך גם את סדר העדיפויות. בעיני, החשובים ביותר וגם המוזנחים ביותר הם ההורים. הם השותפים האמיתיים. הם במידה רבה הלקוחות של מערכת החינוך. קולם וצרכיהם לא באמת נשמעים. לפחות לא במינון ובדרך שבה הם יתרמו למערכת החינוך. תקשיב להם.
- 3. שלישית ואולי חשוב מכל – מה עליך לעשות עכשיו?** אני רוצה להציע תפישה אחת מרכזית. לפרק. כן. לפרק את הכוח העודף הנמצא היום בידי משרד החינוך. המשרד בעצם קובע מה ילמדו (וזוה דווקא בסדר), כמה ילמדו מכל מקצוע (וזוה ממש מיותר), מי ילמדו (וזוה חבל – המשרד מנהל באופן נורא את כוח האדם שבידיו), מתי ילמדו, באיזה קצב, על מה יבחנו ועוד ועוד. המשרד בעצם קובע כמעט הכל. ובכך הוא שם לצחוק עקרונות בסיסיים של ניהול מבוזר ומתקדם. הסיסמה של "אוטונומיה ניהולית" הינה אות ריקה כל עוד המשרד איננו מוציא את הכוח מידינו ואינו מעניק לרשויות, לרשתות החינוך ובעיקר למנהלי בתי הספר, את החופש לעשות את מלאכתכם לפי הבנתם. כולל תגמול להצלחה וסנקציה לכישלון. הוצא את הכוח מידי משרד החינוך. אחד מחוזות. בטל תקני פיקוח. תן למנהלים הטובים לנהל ולחנך ותתגמל באופן מיידי. עזור לחלשים ותן חופש פעולה לראויים לכך.

4. רביעית, אתה לא תצליח בתפקידך אם לא תביא לצידיך מנהלים מצויינים. זה מתחיל במטה משרד החינוך שזקוק לריענון, להתחדשות ולמשיכת הכוחות החזקים בארץ בתחום החינוך אליו וזה מגיע בעיקר למנהלי בתי הספר. אנו נמצאים היום במשבר נורא בכמות ובעיקר באיכות המנהלים. הירידה הזו נמשכת כבר שנים ואתה לא תוכל להצליח אם לא תהפוך את המגמה. ומהי הדרך? שכר ראוי זה חשוב. האוטונומיה מהסעיף הקודם היא קריטית. וגם מסלולים עוקפי בירוקרטיה ומשיכת אנשים מעולים משדות אחרים לכניסה לניהול בתי ספר במסלולים ייעודיים נכונים. לצד פיתוח המורים המעולים והמתאימים ביותר שאינם מגיעים היום לניהול. הנהג קדנציות ורוטציות למנהלי המטה ולאנשי השטח ותקבל תשואות מהאוצר ומנהלים חדשים לאורך שנים בשטח.

5. חמישית, צמצום פערים. זהו בעצם תפקידך הלאומי, בשירות מדינת ישראל. אנו נכשלים בכך כבר שנים רבות. רוב הפערים יושבים בשלושה מקומות. בפריפריה הגיאוגרפית, במגזר הערבי ובמגזר החרדי. הדרך לשינוי עוברת במתן כבוד להבדלים התרבותיים ובתוכניות המותאמות לכל מגזר באופן ספציפי. כסף יש. אבל הצלחות אין. סימן שצריך לנהל ולהתנהל אחרת. שקול להפעיל באופן אמיתי את תוכנית יום לימודים ארוך. 8 שעות למידה ביום. חמישה ימים בשבוע. כולל השקעה בבלתי פורמלי. התחל באוכלוסיות החלשות ושאל להרחיב לכולם.

6. שישית, הגיל הרך. ילד בן 3 מבית חזק סוציאקונומית הוא בעל אוצר מילים של 1200 מילים. ילד בן 3 מבית חלש סוציאקונומית יודע רק 300 מילים. הפער מתחיל שם. קח אחריות על הגיל הרך. גייס את ארגוני מעונות היום ועבוד עימם ביחד תוך מיקוד בחלשים כבר בגיל שנה.

7. שביעית, אמון. השקע בכך. אצלך במטה וכמובן בשטח. מבחני כבוד, ערך כבוד האדם, בנה אמון במערכת. קל לבנות אבל גם קל להרוס.

8. שמינית, צמצום. הורד את מספר הברגרויות. התמקד בליבה. לטעמי די ב-6 בגרויות בשתי רמות (בסיס המספיק לתעודת בגרות ומוגבר). מקצועות הליבה עליהם יש להיבחר כוללים עברית, אנגלית, מדעים, הומניסטיקה, מורשת, מתמטיקה. סיים את הברגרויות בכיתה י"א. תן למל"ג ולמוסדות האקדמיה לכתוב את המבחנים מחוץ למערכת החינוך ובמקביל בטל את הפסיכומטרי. הקדש את כיתה י"ב להשלמת פערים, למכינה קדם צבאית/שירות אזרחי, להתנדבות, ללקיחת אחריות תלמידים ולשאר החינוך הערכי. יש כבר ניסיונות כאלו. זה עובד.

9. תשיעית, הוסף. לימודי ערבית לכולם כשפה נוספת מדוברת. מגיל 3 ועד גיל 18.
10. עשירית ואחרון, פרסונליזציה. תכנית לימודים אישית לכל ילד. זה קיים בחינוך המיוחד ובמגוון ניסויים ברחבי העולם וגם בישראל. כך לומדים במאה ה-21. הגיע הזמן ליישם אצלנו.
- ובזמן שיותר לך? צא לשטח. ביקורי פתע. סבב מוסדות חינוך. בפורמלי ובא-פורמלי. כל הזמן תסתובב. אנשים רוצים אותך לידם. יום בשבוע בשטח. כמה שפחות טקסים. כמה שיותר תכל"ס. הבא את השטח למטה. חבר אותם למהלכים שלך. צמצם גם את הפער הזה.
- כמו שאתה מבין יש כאן הרבה העבודה.
- לא עליך המלאכה לגמור. ולא אתה בן חורין להיבטל ממנה.
- סומכים עליך.
- בהצלחה!

כוחם של בתי ספר פריפריאליים לבנות את עתידם של ילדי ישראל

"אני חולמת ללבוש את הוסט הצהוב של העובדים בסופר יוחננוף ככה תמיד יהיה לי מה לאכול". אחד מכל שלושה ילדים בישראל חיים בעוני, 1,007,000 ילדים (33.5%). רבים מאותם ילדים גרים בפריפריה החברתית והגיאוגרפית של ישראל. מחקרים רבים מעידים על השפעת העוני על החינוך. הורים נקרעים לא אחת בבחירה בין 40 שקלים להשתתפות עצמית בביקור רופא, מול רכישת ספר בגרות לילדה שלא ניתן לשאול בבי"ס, או ארוחה מזינה.

בעולם כולו קיימת משוואה לפיה מצב סוציו-אקונומי והשכלה הם משתנים המנבאים באופן מובהק את הסיכוי של ילד להצליח בחייו הבוגרים. עובדה זו, מייצרת מעגל קסמים לפיו ילדים ממעמד סוציו אקונומי נמוך מגיעים להישגים נמוכים אשר מנציחים את מעמדם ואת סיכוייהם למוביליות חברתית. הנתונים מעידים כי בתי הספר הפריפריאליים מעמיקים ומנציחים את פערי האי שוויון. עמותת תובנות בחינוך הוקמה ע"י קארן טל, מנהלת קמפוס ביאליק רוגוזין לשעבר וקבוצה של גרעין מייסדים מהתעשייה ומההייטק בישראל, חברות וקרנות בארץ ובחו"ל ופועלת כיום ב-38 בתי"ס יסודיים ותיכונים המשקפים את הפסיפס המרתק של החברה הישראלית בבתי ספר ממלכתיים, ממלכתיים דתיים, יהודים וערבים. העמותה בוחרת מידי יום לנסות ולשבור את משוואת האי שוויון. תובנות פועלת לספק מענה אותו לא מקבלים התלמידים בביתם ובסביבת מגוריהם ולהפוך את בית הספר למקום הדומיננטי בחייהם, אשר יאפשר להם למלא את החסר ולהגיע להישגים על אף נתוני הפתיחה הנמוכים.

תובנות בחינוך ממקדת פעילותה בפריפריה החברתית והגיאוגרפית של ישראל. ליבת העשייה של העמותה הינה בשותפות וביצירת מהפכים בבתי"ס תת-מתפקדים המשרתים אוכלוסיות ממעמד סוציואקונומי נמוך. תהליך השינוי המלווה בכל אחד מבתי הספר השותפים לעמותה לוקח בחשבון את הנסיבות המיוחדות של כל בי"ס ומתאים מולו את מודל הפעולה הכולל מספר מרכיבים עיקריים:

1. עידוד תפיסת מנהל בית הספר כמנהיג חינוכי ויזם חברתי, הפועל על בסיס תפיסת עולם רחבה ומעמיקה, מוביל חזון ובר יכולת להשיג תוצאות מיטביות.
2. שותפות עם מנהל בי"ס אשר במרכזו חיבור למנהל בכיר מהמשק הישראלי – יו"ר ועד פעולה הפועל בהתנדבות ותפקידו לתמוך במנהל בית הספר, להביא מניסיונו הניהולי ולרתום מתנדבים ושותפים לבית הספר.
3. גישה הוליסטית – ראיית התלמיד על מכלול צרכיו בתחום הלימודי, הרגשי והחברתי, איתור נקודות חוזק ויצירת רשת צפופה של מענים.
4. מתנדבים ושותפויות מעולמות מגוונים – תעשייה, אקדמיה וצבא. חיבורים אילו מרחיבים את

מנעד החלומות של כל באי בית הספר ומביאים לרווח הדדי וליצירת הפריה הדדית, הרחבת אופקים והתנסויות חדשות ומלמדות.

5. הצבת סטנדרטים גבוהים ומדידים להפיכתו של ביה"ס מבי"ס בסיכון לבי"ס מעורר השראה בהישגים חינוכיים וערכיים.

6. תקציב גמיש ל-5 שנים המאפשר את קידום תהליך המהפך הבית ספרי.

7. ליווי אנשי מקצוע המסייעים להשתית בביה"ס שגרות ארגונית מיטביות.

בבסיס הקמתה, תפיסתה ועשייתה של העמותה עומדת גישת השותפות זאת מתוך אמונה במנהל ואנשיו ובהגדלת מרחב האוטונומיה של המנהל ובביסוס מעמדו כמנהיג חברתי ויזם.

אנו רואים במערכת החינוך הציבורית כמרחב בעל הפוטנציאל המשמעותי ביותר לקידום מוביליות חברתית ומתוך כך שיפור השוויון החברתי. זאת באמצעות עבודה בבתי הספר בפריפריה החברתית והגיאוגרפית של ישראל מתוך כך הצטרפה תובנות בחינוך, לקרן יד הנדיב ולמשרד החינוך, במאמץ לפיתוח וקידום תכנית "מישרים".

על בסיס הניסיון שנצבר בעמותה אנו רואים לנכון לבצע מספר פעולות ברמה הארצית:

- מיפוי כל בתי הספר בישראל וסימונם של בתי הספר הנזקקים. עבור כל אחד מהם מינוי מנהל בי"ס בעל פרופיל של מנהיג חברתי ויזם, מתן אוטונומיה מקסימלית בידיו לפיתוח סגל ההוראה, ביסוס שירותי ליבה בכל בי"ס. יכולת להפעיל את התקציב הבית ספרי באופן גמיש ורחב. מצדו של מנהל ביה"ס וצוותו תינתן המחויבות לחולל מהפך מוכח בהישגים חינוכיים וערכיים.
- בניית תכנית חומש לטיפול בבתי"ס – בכל שנה התמקדות בקבוצה של בתי ספר.
- פתיחת השורות לקליטה של מנהלי בתי ספר מסקטורים מגוונים. למנהלים אילו להצמיד לצדם מנהל פדגוגי, זאת לצד הכשרת עתודות ניהול בבתי הספר.
- פיתוח מקצועי וניהולי מתמיד של מנהלים המותאמים לאתגרי המאה ה-21.
- לאמץ את הגישה ההוליסטית בהסתכלות על המערכת ועל התלמידים בה.
- לבסס שירותי ליבה בבתי"ס הכוללים – הזנה, עובדת סוציאלית, אחות ויום לימודים ארוך לצד מעטפת המאפשרת לייצר נקודת חוזק עבור כל תלמיד. (רתימת שותפויות חוצות משרדי ממשלה).
- להרחיב את מעגלי ההתנדבות מקרב האקדמיה, הצבא והתעשייה, פנסיונרים, גרעיני שנת שירות.

לצד זאת ממליצים להימנע ממימוש פתרון מהיר ומקיף לכלל בתי הספר הנזקקים – פעולה שכזו תהיה מוגבלת משאבים וחסרת תוחלת לאורך זמן.

זאת ועוד חשוב כי הפתרון שיפותח יכלול בתוכו את כלל ההיבטים הנובעים מתפיסה וראייה הוליסטית של הילד כפי שפורט לעיל.

חוסנה של מערכת החינוך נמדד על פי האופן בו היא מטפלת בחוליה החלשה ביותר. שילוב ידיים של כל השותפים יש בכוחו להבטיח את עתידם של ילדינו ולא להותיר אף ילד מאחור.

תפיסה הוליסטית למהפך 6 זירות פעולה

מודל משולש הזהב

מנהל ביה"ס,
מנהיג חברתי ויזם וצוותו

בתוך עשור כמות המידע בעולם תכפיל את עצמה מידי יום. היקפי האימוץ ומהירותם של השינויים החלים בעולם יוצאים דופן בקנה מידה היסטורי. המשמעות היא שבעוד 12 שנה, כשיצאו תלמידי כיתה א' לחיים עצמאיים, הם יחיו בעולם שונה מהותית ממה שאנחנו והם מכירים היום. לא רק חוויית החיים היומיומית שתשתנה לחלוטין כמו שיח עם חפצים דוממים, בתים חכמים, ניטור וחיזוי שגרת היום והתאמה אוטומטית של כל חפץ וכלי לכך. כבר היום אנו יודעים ש-70% מהתלמידים בהווה ישתלבו בשוק העבודה העתידי במקצועות שעדיין לא קיימים.

האתגר הגדול ביותר שעומד לפתחה של מערכת החינוך הוא לא רק פיתוח מיומנויות למידה, אלא גם פיתוח יכולות לעשות את זה מהר, במגוון תחומים ונושאים ומדי יום ביומו. המבחן מפסיק להיות לימוד ידע, אלא פלטפורמות של איך ללמוד מהר. התוכן משתנה מהר ובצורה קיצונית ובתוך כך מערכת החינוך צריכה להכין את ילדינו ליצירת עתיד בזריזות מחשבה ויכולת להסתגל לשינויים בלתי פוסקים.

אתגר מסוג זה דורש שיבוש של כל מה שאנחנו מכירים: המערכת הכיתתית הקלאסית של מורה ו-30 תלמידים, מחברת ועפרון, שינון מידע, מבחנים ואימוץ פתרונות טכנולוגיים באיחור. אתגר מסוג כזה דורש להשתחרר מהמסגרות הללו ולפתח עבור התלמידים, כבר כעת, את המציאות שיפגשו בשנים הקרובות. המשמעות היא להרחיב את הלמידה העצמית, להישען באופן מהותי על טכנולוגיה, לאפשר שיח וקשרים עם תלמידים בכל רחבי העולם, לפתח מיומנויות חשיבה ושליטה עצמית, להקנות עולם ערכים שפוגש את המציאות העתידית וזאת תוך מתן אפשרות ללמוד את מה שמעניין אותם כדי לפתח מיומנויות אלה, באיזה תחומים שחפץ לבם, כי כאמור, הם ישתלבו בשוק עבודה עם דרישות שונות באופן מהותי מהיום.

מעבר לרמה הפרסונלית, נדרשים גם שינויים מערכתיים, בתי הספר צריכים להפסיק להיות יחידות עצמאיות ולהיפתח לשיתופי פעולה עם מוסדות אחרים בארץ ובעולם; להקים צוותים רב-תחומיים בין בתי הספר; לפתוח חדרי מורים משותפים כדי שגם הם יקימו צוותי למידה משותפים. רצוי לפתוח כיתות לימוד וירטואליות ולרתום אנשי טכנולוגיה וחדשנות שיעזרו לתווך את החשיבה השונה והמתעדכנת באופן יום-יומי לחייהם של הילדים. כך, במקום שייגשו לשוק העבודה ויאלצו ללמוד אותו (Adopters) הם יכולים להיות חלק ממנו ולהוביל את השינויים שחלים בו (Natives).

אני מאמין שבתוך העידן של מהפכה מתמדת שאנחנו חיים בו, גם ממשלות משנות פרדיגמות ומשתנות. לתפיסתי ממשלות מתקשות יותר ויותר לקבל החלטות ולבצען והרבה מאוד פלטפורמות העוסקות בבניית עתיד בנושאים ציבוריים עוברות לאחרייתה של החברה האזרחית. מערכת החינוך היא ביטוי מובהק למגמה זו. היא מהווה אבן יסוד לא רק ברמת האינטרס הציבורי-מדינתי אלא גם בהזדמנות להביא לשוויון, לצמצם פערים ולגדל דור בחברה בריאה יותר.

מבין מדינות OECD, בישראל המתאם הגבוה ביותר בין מעמד חברתי-כלכלי של תלמידי בית-ספר ובין הישגיהם. יחד עם זאת, הטכנולוגיה מאפשרת עולם ללא גבולות, ללא הבחנה תקציבית ומגדרית ומייצרת תשתית אמיתית לחברה שוויונית. עולם בו מתקיים שיח מתמשך עם תלמידים מבתי ספר שונים בארץ ובעולם, שיתוף תפיסות עולם וחיים שונות. טכנולוגיה וחדשנות מאפשרים לכל בית ספר ולכל תלמיד לעשות את הקפיצה לעבר העתיד ללא מגבלות גאוגרפיות, כלכליות וחברתיות.

לסיכום,

אני מאמין שתפקיד מערכת החינוך העתידית הוא פחות ללמד ידע ויותר ללמד איך ללמוד מהר ולהטמיע. הקניית הכלים לדור העתיד להתמודדות עם גידול דרמטי בהיקפי ידע הוא תהליך שמחייב להפוך את תעודת הבגרות למבחן שעוסק בפרקטיקות וכלים לרכישה מהירה של ידע והטמעתו בתהליכים שונים. זו תהא תרומתו הצנועה של הדור שלנו לדור העתיד שיהיה כל כך שונה מאתנו.

לכבוד שר החינוך הנכנס, שלום וברכה.

שמי בצלאל כהן ואני גאה להימנות על הקהילה החרדית בישראל שבה גדלתי ובה אני מגדל את ילדיי.

את 17 השנים האחרונות, הקדשתי למען הקהילה החרדית בפרט ומדינת ישראל בכלל. עסקתי בהשתלבות חרדים בתעסוקה, בלימודים אקדמיים, בצה"ל ובשירות האזרחי. ב-7 השנים האחרונות עסקתי בחינוך החרדי ובהקמת ישיבת "חכמי לב" – ישיבה תיכונית חרדית בבעלות "האגודה לקידום החינוך".

אתגרים רבים עומדים בפני החינוך בקהילה החרדית אולם האתגר הראשון הוא היכרות והבנה של המציאות הנוכחית, של ההתפתחויות, של הקשיים, של ההזדמנויות ושל ההתנגדויות. לשם כך יש לכנס בהקדם את כל הגורמים הרלוונטיים במשרדי הממשלה, ברשויות המקומיות, במוסדות החינוך, ביזמות החברתית, במכוני מחקר ומדיניות ובקרנות פילנתרופיות. מפגש שיביא את כולם להבנה טובה יותר של המציאות ולשיתוף פעולה מול האתגרים השונים.

העיקרון החשוב ביותר הוא להימנע ככל האפשר מכפייה, בעיקר בכל הנוגע לתחומי הלימוד. הניסיון מלמד שלא ניתן לאלץ את מי שאיננו חפץ ללמוד מקצועות מסוימים לעשות זאת והדבר עלול לגרום להתנגדות שתקשה גם על המעוניינים בכך.

בקרב ההורים החרדים, ישנם עשרות אלפי הורים המבקשים לילדיהם חינוך מקצועי יותר, ואנושי יותר. מוסדות חינוך שמעמידים את הילד במרכז ולא את הרקע המשפחתי שלו. מוסדות שמשתמשים באמצעים החינוכיים והפדגוגיים הטובים והמתקדמים ביותר, והם זקוקים לעזרתך בהקדם האפשרי.

52 מוסדות הממלכתי-חרדי (ממ"ח) שהוקמו בשש השנים האחרונות מהווים התחלה טובה אבל לא מספקת. הם נדרשים לסיוע נוסף בשביל להצטיין, ולגרום להקמתם של עוד מוסדות רבים וטובים כמותם. גם בחינוך העל-יסודי נדרשת מעורבות גדולה יותר, בשביל להרחיב את מודל הישיבות התיכוניות החרדיות בכמות ובאיכות.

גם ביותר מאות מוסדות החינוך החרדים ניתן לפעול ללא כפייה, באמצעות מתן מענה וסיוע לכל בקשה מתוך המוסדות עצמם וציבור ההורים. ההבנה בקרב הציבור החרדי לחשיבות החינוך, ההוראה, הפדגוגיה והטיפול היא גדולה מאוד. המדינה בכלל ומשרד החינוך בפרט, חייבים להיות קשובים לקולות הללו ולמצוא את הדרכים למלא את הרצון הזה.

"הקבינט הציבורי לחינוך" בראשותם של אבי קמינסקי ורם שמואלי הוא בשורה של ממש להעלות את החינוך לראש סדרי העדיפויות ואני מקווה שזו תהיה גם ההזדמנות לחינוך החרדי בישראל.

לכבוד: שר/ת החינוך הנכנס/ת הכנסת ה-23
הנדון: קידום החינוך הפיננסי בישראל

כנשיא להב וכיו"ר לשכת המתכננים הפיננסיים בישראל הננו מתכבדים לפנות אליך על מנת להעלות בפניך את חשיבותו של נושא החינוך הפיננסי בישראל.

1. להב – לשכת ארגוני העצמאים והעסקים בישראל הוקמה בשנת 1983 במטרה לייצג, לקדם ולפעול למען מגזר העצמאים והעצמאיות, בעלי העסקים הקטנים והבינוניים בישראל. עיקר פעילותה של להב לפעול אל מול רשויות המדינה לקידום זכויות העצמאים והעסקים הקטנים והבינוניים וליצירת סביבה כלכלית ועסקית התומכת בצמיחתם, זאת באמצעות יזום והובלת הצעות חוק ושיתופי פעולה עם מקבלי החלטות. בין ההישגים המשמעותיים של להב: פנסייה חובה לעצמאים, מוסר התשלומים (שוטף פלוס), דמי לידה לעצמאיות, תגמולים מוגדלים למשרתי המילואים, הרפורמה ברישוי עסקים ועוד. כיום חברים בלהב 53 ארגונים המאגדים כולם יחד מעל 200,000 עסקים ועצמאים, בהם: לשכת עורכי הדין; לשכת רואי החשבון; ההסתדרות הרפואית בישראל; לשכת סוכני הביטוח; הבורסה ליהלומים וכן גם לשכת המתכננים הפיננסיים בישראל.

2. לשכת המתכננים הפיננסיים בישראל היא הגוף היציג של מתכננים פיננסיים מוסמכים ונציגה של הארגון הבינלאומי לתכנון פיננסי (FPSB) בישראל ובעלת הזכויות בסימן הרשום – מתכנן פיננסי מוסמך (CFP) בישראל. בין מטרות הלשכה לקדם את החינוך הפיננסי בישראל ולהעלות את מודעות הציבור לחשיבות של תכנון פיננסי הוליסטי הוגן ומקצועי. בתוך כך, הלשכה ממצבת את תחום התכנון הפיננסי כחיוני להתנהלות הפיננסית היומיומית בעולם הפרטי והעסקי כאחד ועל מנת לספק ידע, מיומנות וניסיון בתכנון פיננסי הוליסטי עורכת הלשכה קורסים, הכשרות והשתלמויות רבות בתחום. העומד בראש לשכת המתכננים הפיננסיים הוא ברק אצילי, מתכנן פיננסי עתיר ידע וניסיון בעולם זה.

3. העסקים הקטנים הם מנוע הצמיחה של המשק הישראלי המהווים כ-99.3% מסך העסקים, כ-43.4% מסך משרות השכירים ותורמים כ-50% מן התוצר העסקי במשק. במשך העשור האחרון שיעור העצמאים נשאר בגובה של בין 11.49% ל-12.05% כאשר בשנת 2018 חלה עלייה של 0.8 נקודות האחוז בשיעור העצמאים. התחזית לשנים 2019 ו-2020 היא כי שיעור העצמאים יעמוד על כ-11.96%. ניתן לשער כי בשנים הקרובות תימשך המגמה הכללית של העלייה בשיעור העצמאים מתוך כח העבודה. אולם רק שיפור משמעותי במדיניות כלפי

עצמאים בתוך שוק העבודה המשתנה יוביל לעליה בטווח הקצר. מגזר העצמאים והעסקים הקטנים עומד בפני חסמים בירוקרטיים, רגולטוריים ופיננסיים רבים הגורמים פעמים רבות לסגירת עסקים. כך, בשנת 2018 נסגרו 43,787 עסקים במדינת ישראל. נתון אסטרונומי שמדינת ישראל יכולה לפתור בשורת צעדים כלכליים יעילים.

4. יחד עם זאת, מסקר שערכה קבוצת גיאוקרטוגרפיה, ביוזמת להב, עלה כי אחד האתגרים המהותיים עימם מתמודדים בעלי העסקים ביום-יום הוא למעשה ניהול העסק. עצמאים ובעלי עסקים טרודים במלחמת ההישרדות שלהם ובצליחת הבירוקרטיה מול הרשויות והמוסדות השונים, כשהניהול השוטף של העסק לרבות חשבונות, הכנסות אל מול הוצאות, דו"חות רווח והפסד – נעלם מעיניהם או "נופל בין הכיסאות". בסופו של דבר, ניהול העסק פעמים רבות הוא הגורם לקריסה של עסק.

5. אנו סבורים כי תכנון פיננסי הוא כלי חיוני בתרבות הניהולית של כל עסק, בדיוק כפי שמתכננים קריירה, משק בית ובכלל. את התכנון הפיננסי יש ללמוד מגיל צעיר. השכילה לשכת המתכננים הפיננסיים להרים את הכפפה ולבנות מערך שיעורי למידה המתייחס לכל שלב בחיים של אדם – החל מהחינוך היסודי, דרך גיל התיכון ושחרור מצה"ל ועד לתכנון פיננסי בגיל הפרישה. מערכי השיעור בנויים במתודולוגיה ידידותית, מועברים על ידי אנשי המקצוע הטובים בתחום וחלקם מיושמים הלכה למעשה כבר כיום בבתי ספר.

6. לשכת המתכננים הפיננסיים הכשירה יותר מ-30 אנשי מקצוע בכל רחבי המדינה שיכולים לחבור למורים בבתי הספר היסודיים וללוות אותם בתהליך הכשרה באופן מהיר כאשר קיימת גם תכנית לימודים שאושרה במשרד החינוך וניתן לצאת לדרך לפיילוט מייד. כמו כן נדרשת לטעמנו ראייה כוללת ובניית מערך חינוך פיננסי בתיכונים וכן למגזרים נוספים ובגילאים נוספים ובטח לעצמאים על מנת להכשירם בצורה טובה לאתגרים הפיננסיים בשוק משוכלל ומתוחכם ולמהפכת ה-FINTECH שכבר בפתח. משרד החינוך חייב להפוך לרלוונטי יותר עבור האוכלוסייה ולהכשירה לאתגרי המחר ולכן אם ישכיל השר לשנות את המדיניות הקיימת ולהפנות משאבים וכוח אדם לחינוך פיננסי, המשק כולו ייתרם בצורה משמעותית מצעד כזה.

7. זאת ועוד, להב הגישה הצעת חוק בכנסת ה-22 (פ/307/22) אשר נועדה לקבוע שבכל מוסד חינוך, החל מהגיל הרך ועד לחטיבה העליונה, תהיה חובה להעביר לתלמידים תכנית לימודים לקידום אוריינות פיננסית. מטרתה של התכנית אינה רק קידום ההבנה של נושאים

כלכליים וכלים לניהול תקציב גרידא, אלא גם מתן אפשרות לילדים ובני נוער להכיר ולהבין את התנהלות המדינה מבחינה כלכלית וסוציאלית כך שיהיו מסוגלים לבקר ולאתגר אותה ובו זמנית גם לעמוד על זכויותיהם וחובותיהם מולה. הצעת חוק דומה בעיקרה הונחה על שולחן הכנסת העשרים על ידי חברת הכנסת עליזה לביא (פ/4262/20). הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת העשרים על ידי חברת הכנסת תמר זנדברג וקבוצת חברי הכנסת (פ/3556/20) ועל ידי חבר הכנסת מיכאל מלכיאלי וקבוצת חברי הכנסת (פ/5853/20).

8. אין לנו כל ספק כי החינוך הפיננסי, על אף מהותו הכלכלית, הוא בתחום אחריותו של השר הממונה על החינוך בישראל ורק בסמכותו לקדם יוזמה מעין זו.

9. בשיתוף פעולה נשמח, להב ולשכת המתכננים הפיננסיים, לסייע ככל שנידרש במתן ידע והקניית כלים רלוונטיים על מנת לקדם את החינוך הפיננסי בישראל ובכך להביא לצמיחה במשק הישראלי.

10. אנו מברכים על היוזמה של הקבינט הציבורי לחינוך לאגד ספר מכתבים זה ורואים בכך חשיבות עליונה שכן חינוך איכותי יעיל ותורם הוא התשתית לחברה פורה ומשגשגת.

הנדון: יש הורים להצלחה – הנחיית הורים ושיתוף הורים בחינוך

המדיניות החינוכית והפעילות החינוכית הנדרשות לשם העצמת ההורים ופיתוח תרומתם החיובית להצלחת החינוך, העלאת הישגיו ולמיצוי מרבי של משאביו.

לשם

מינוף הישגים לימודיים, צמצום פערים,
קידום שוויון הזדמנויות בחינוך
ופיתוח הון אנושי של כל תלמיד

- יש לקיים פעילות הנחיית הורים מקצועית מגוונת ומותאמת בבית הספר ובגן הילדים.
- יש להפעיל מיזם לאומי 'הורים תומכי למידה' בו יוכשרו הורים לזהות ולהפעיל את מפתחות ההצלחה שבידיהם לקידום למידת ילדיהם.
- יש להקים ולהפעיל בית להורים – בית ק.ס.ם להורה בישוב. ק – קהילת הורים, ס – סביבה תומכת הורים, מ – מנהיגות.
- יש לשלב מנחה/ת הורים במערך הבית ספרי שיהווה כתובת להורים ולמורים בנושאי הורות וקשרי בית הספר וההורים.
- יש לכלול בהכשרות ובהשתלמויות צוותי ההוראה אנשי מקצוע וידע חינוכי רלוונטי בתחום הורים והורות.
- יש לפעול לפיתוח 'ברית חינוכית' בין אנשי חינוך לבין הורים.
- יש להכשיר הורים לתפקידם בהנהגות הורים.
- יש לעצב מדיניות חינוכית בנושא העצמת הורים ופיתוח יחסי שיח, הידברות ושותפות בין אנשי חינוך לבין הורים.

המלצות אלה מבוססות על:

1. הכרה, הבנה והגדרה של ההורים כמבוגרים המשמעותיים ביותר לילדים, על פי קביעת ארגון הבריאות העולמי.
2. המלצות וועדת המומחים של היוזמה למחקר יישומי בחינוך, האקדמיה הישראלית הלאומית למדעים: 'יחסי משפחה מערכת החינוך' בדבר חיוניות שיתוף הורים והעצמת הורים כמרכיב משמעותי בעשייה החינוכית.
3. וועדת מומחים בראשות ז'ק דלור, דו"ח אונסקו 'חינוך למאה ה-21' (1997).
4. הכרה באתגרי ההורות במציאות רווית סיכויים ורווית סיכונים.

5. הכרה על בסיס מחקרים בפער ההולך וגדל בין גודל האחריות ההורית לבין דלות המשאבים ההוריים.

6. עדות ההורים עצמם בדבר תרומת הנחיית הורים להשבחת הורותם ולהגדלת הרווחה הנפשית שלהם ושל ילדיהם.

7. בקשות וציפיות של הורים לזכות בהנחיית הורים מקצועית העונה על צורכיהם ההוריים והמשפחתיים.

המלצות אלה ניתנות על ידי המועצה הציבורית להורים בישראל ועל ידי ההתאגדות לחינוך מבוגרים בישראל.

- המועצה הציבורית להורים בישראל נוסדה ב-ד' בניסן תשס"ח, אפריל 2008 בהכרזה משותפת של שרת החינוך פרופ' יולי תמיר והשר לבטחון פנים מר אבי דיכטר וראשי הארגונים המייסדים. שותפים להקמת המועצה, ניהולה ופעילותה – מרכזי הורים, מכללות חינוכיות, ארגונים מקצועיים, ארגונים חברתיים וארגוני הורים. ייעוד המועצה לפעול עם ההורים ולמענם להעצמתם, להנכחתם ולעיוגן מעמדם במערכות חינוך וחברה. המועצה רואה חשיבות עליונה בהבטחת זכותו של כל הורה לממש את אחריותו ההורית, להצליח במלאכת ההורות על פי חלומותיו ורצונותיו ולפעול מתוך ידע, דעת ורווחה נפשית לקידום החינוך, הבטחון והמוגנות של ילדיו. רינה כהן, מייסדת ויו"ר משותף. מפתחת תחום הורים ומשפחה במשרד החינוך, באגף לחינוך מבוגרים ובשפ"י בין השנים 1980-2012.
- ההתאגדות לחינוך מבוגרים בישראל פועלת במעמד של עמותה רשומה משנת 1985. ההתאגדות פועלת לאור החזון: **ישראל חברה לומדת**. ההתאגדות פועלת להנגשת למידה לכול לשם פיתוח ההון האנושי, צמצום פערים חברתי והגברת החוסן הלאומי. ההתאגדות חברה בארגון האירופאי ללמידת מבוגרים EAEA ובארגון אונסק"ו ללמידה לאורך החיים.

הערה:

לכל ההמלצות המוצעות קיימות תוכניות יישום מפורטות וקיים כוח אדם מקצועי ומיומן להפעילן.

שלום רב,

ההנהלה המורחבת של התאגדות המנהלים בארגון המורים המייצג כ-1500 מנהלות ומנהלים בבתי הספר, זיקקה את הנושאים המרכזיים שאנו ממליצים לטיפול מיידי של משרד החינוך (שר, מנכ"ל ומנהלי אגפים חדשים):

- הקמת מועצת חינוך לאומית א-פוליטית שתקבע חזון חדש למערכת החינוך והפיכת משרד החינוך לרגולטור בלבד הקובע יעדים מרכזיים, תקנים ומדדים למערכת החינוך.
- עדכון מטרות החינוך הממלכתי ושינוי בהגדרות דמות בוגר מערכת החינוך, הכישורים הרלוונטיים למאה ה-21, מה ללמד, כיצד ללמד, החינוך הערכי ועוד.
- שינוי מודל בחינות הבגרות והעברת מרביתן לאחריות בתי הספר.
- חתירה מהירה לשוויון הזדמנויות אמיתי לכל ילדי ישראל במערכת החינוך, ע"י תקצוב דיפרנציאלי לכל התלמידים בכל הזרמים.
- ביזור ושינוי במבנה הנהלת משרד החינוך – ביטול תפקידי המפקחים, המפמ"רים והמדריכים והעברת תקציבי חינוך ישירות לבתיה"ס ולא דרך רשויות מקומיות.
- שיפור חד במעמד המורים והמנהלים במערכת החינוך ע"י טיפול בשכרם ובתנאי עבודתם.
- מתן אוטונומיה ואמון במנהלי בתי"ס והמורים, יחד עם סמכויות אמיתיות למנהלים.
- שינוי חוק החינוך המיוחד החדש הפוגע באלפי תלמידי החינוך המיוחד.
- ביטול תשלומי הורים והעברת האחריות לכך לתקציב המדינה.
- רפורמה אחת בבתי הספר השש שנתיים במקום השתיים הנהוגות היום במקביל.
- טיפול בבעיית המחסור במורים ובאיכותם במקצועות רבים.
- טיפול בבעיית המחסור במנהלים ובאיכותם של הניגשים למכרזי ניהול.
- שיפור במשמעת ובתלמידאות בבתי הספר – תיקון חוזר מנכ"ל בנושא עליית כיתה, הישגות כיתה, הרחקת תלמיד לצמיתות, היעדרויות תלמידים וכו', החזרת סמכויות הענישה למנהלי בתי הספר והמועצות הפדגוגיות ומלחמת חורמה באלים בתי הספר.
- הקטנת מספר התלמידים בכיתות ל-32 – עפ"י דו"ח אורנה שמחון – ינואר 2015.

לשר/ת החינוך הבא/ה שלום רב,

שמי בן ליבנר, סטודנט בשנתי האחרונה בסמינר הקיבוצים. במהלך הלימודים לקחתי חלק בהקמת ארגון "מח"ר – מחנכות ומחנכים חושבים רחוק", ארגון אשר ניסה לאגד את הסטודנטיות והסטודנטים לחינוך על מנת לשנות את מערכת הכשרת המורים ודרכה את מערכת החינוך.

כיום מערכת הכשרת המורים מדשדשת מאחורי מערכת החינוך. ההכשרה מבוססת על חומר לימוד ולא על חינוך או על הכלים החינוכיים הנדרשים למורה. הערכת הסטודנטים מבוססת על בקיאות בחומר ולא על מיומנויות ובסיס הלימודים הוא הידע ולא המפגש החינוכי.

ארגון מח"ר שקד על יצירת מעורבות סטודנטיאלית וקישור בין גורמים בסגל האקדמי לבין הסטודנטים על מנת לאפשר ללומדים לקחת חלק פעיל במסלולי הלימוד ולשפר בעצמם את המערכת בה הם לומדים. הדבר נחל הצלחה בכמה מוסדות אקדמיים ביניהם מכללות אורנים, הרצוג וסמינר הקיבוצים.

הכשרת המורים צריכה להיות בבואה המשקפת את האידיאלים אשר מובילים את מערכת החינוך. העובדה שבמהלך הלימודים אנו מתבקשים למלא משובי הוראה, המודדים את המרצים שלנו בהיבטים של כמות החומר ואופני העברתו ולא בכלים המקצועיים שקיבלנו על מנת להיות מורים טובים יותר – משקפת את הנקודות עליהן המערכת בוחרת לשים דגש.

העובדה שעל פי רוב אנחנו נמדדים אך ורק באמצעות מבחן או עבודה, שהמרצים במכללות לא מייצרים מכוונים מסודרים, לא מסבירים את הרציונל החינוכי שלהם ולא נדרשים לסטנדרט של הוראה והערכה חדשנית הינה תעודת עניות למערכת ההכשרה בפרט ולמערכת החינוך ככלל.

וועדת המתווה להכשרת מורים שהמלצותיה ייכנסו לתוקף ככל הנראה בשנה הבאה מהווה "תחבשת על פצע הדורש קטיעה", כלומר דרושה רפורמה מקיפה בתחום.

על הרפורמה להתייחס לסוגיות הבאות:

1. העמקת הדגש החינוכי במהלך לימודי התואר בחינוך. בהתאם להמלצות ועדות המשנה התחומיות בהנהגת ד"ר וודמני יקוצצו שעות החינוך ל-15% בלבד מסך שעות הלימוד בתואר בחינוך, בעוד ניתן לשמוע מצד הסטודנטים וסגל ההוראה הצעיר שנדרש דווקא להרחיב חלק זה בתואר.

2. שינוי תהליך הכניסה לעבודה. מתוך שיח עם מורים רבים אשר עזבו את המערכת בשנים הראשונות לעבודתם ובאופן התואם את המחקר בנושא, ניתן להגיד שהנתון המשמעותי ביותר לניבוי פרישה של מורה צעיר הינו התנאים בבית הספר הקולט. על מנת לעצור את הנשירה המסיבית של מורים, על משרד החינוך למצוא מודל קליטה אחר אשר יתמודד עם הקשיים אשר עולים כרגע מהשטח.
3. שינוי מדדי הכניסה לתואר והמדידה במהלכו כך שישקפו את הצרכים והדרישות של העבודה המורכבת בשדה החינוכי.
4. העלאת שכר המורים הצעירים. מורים בשנותיהם הראשונות מרוויחים משכורת מבזה. אני מכיר באופן אישי הרבה מורים אשר נכנסו לסטאז' בשליש משרה על מנת שיוכלו לשמר את עבודתם במלצרות, כי המשכורת הבסיסית לא מאפשרת חיים בתנאים סבירים. מציאות זו בלתי מתקבלת על הדעת.

לסיכום:

במהלך השנתיים האחרונות דיברתי עם מאות פרחי הוראה בלמעלה מ-10 מכללות לחינוך והדבר עורר אצלי רגשות מעורבים. להכשרת המורים נכנסים אנשי ונשות חינוך ראויים רבים, אנשים שאני הייתי שמח שיהיו עמוד השדרה של המערכת, אך חלק משמעותי מהם לא מתחילים סטאז' וכשליש מאלה שמתחילים סטאז' נושרים מהמקצוע תוך שנים בודדות. ניתן למצוא מיתאם גבוה בין נתוני כניסה גבוהים ללימודים לבין אחוזי הנשירה של המורה הצעיר מהמערכת. על המערכת לראות במציאות זו משבר ולהשתמש בהכשרת המורים ובטיפול הדור הצעיר ככלי על מנת לדחוף את המערכת למעלה. הכשרת המורים צריכה להיות ערך עליון והזרז לתהליכי שיפור ושינוי במערכת ובמשרד החינוך.

מכללת סמינר הקיבוצים היא המכללה הגדולה ביותר להכשרת מורים בישראל. כנשיאת המכללה אני סוברת שהוראה וחינוך הינם מקצוע העתיד והראייה היא שבכל הסקרים והמחקרים הבינלאומיים שעסקו במקצועות העתיד, תחום החינוך נמצא בחמישייה הראשונה. הדרישה למורים בישראל היא אפוא מהותית אבל גם פרגמטית וזאת לאור הגידול במספר הילדים במשפחה הישראלית. על פי דוח מבקר המדינה 2020 חסרים כיום בישראל אלפי מורים ולכן פעמים רבות מידיי מסתפקים במי שמוכן להיכנס לכיתות. לדאבוני, מחקרים לגבי האטרקטיביות של תחומי העיסוק מעלים כי צעירינו אינם רוצים להיות מורים, והסיבות העיקריות הן:

- משכורת נמוכה במיוחד של המורים המתחילים.
- מעמד ויחס החברה.
- תנאי עבודה – עומס, גודל כיתות, ביורוקרטיה וכד'.
- מקצוע מרובה כ"א – קשה לבקש איכות גבוהה כשנדרשת כמות לא מבוטלת של מורים בכל שנה.

אז מה אפוא באמת נדרש ממערכת החינוך?

ממש מהפכה...המשפט תנו להם "חכה ולא דגים" – כבר לא מספק. צריך לחנך וללמד לעולם שבו לא יהיו כלל דגים! עולם הנחלת הידע מת.

אז במה נדרש להתמקד?

- חינוך ל:
- ערכים.
 - שכלול כישורים רכים (כישורי תקשורת, שיתוף פעולה, רגישות וחמלה לזולת וכד').
 - כישורי חשיבה, יצירה ומימוש עצמי (עידוד הסקרנות, התשוקה ללמוד, תחושת ערך, עמידה בתסכולים ובכישלונות והיכולת להתמודד לבד מול "הדף הריק") ובמילים אחרות – כישורי למידה לאורך החיים – כאשר עולם הידע הוא בעיקר אמצעי ולא מטרה כשלעצמה.

לשם מה?

- הכנה לשוק העבודה.
- הכנה לחיים אזרחיים לחברה טובה יותר.
- מימוש עצמי – הפיכת הלמידה לתהליך חווייתי ולא רק לאמצעי להשיג תעודה פורמלית על מנת להשתכר כסף.

מדוע זה לא קורה?

- זה מאוד קשה בגלל: התנגדות לשינוי, היסטוריה והרגלים, העדר מוטיבציה, מערכת כבדה, חסמים ביורוקרטיים, העדר אומץ לב.
 - העדר מודעות לכך שאנו במשבר לאומי ושפלסטרים אינם תרופה. נדרש מהלך כולל המחייב שינוי תפיסה, בניית תכנית ויישומה בפועל.
 - הקצאת משאבים – לשיפור מעמד המורה ותנאיו, בעיקר של המורים הצעירים, יצירת אפיקי קידום והצמדת תמורות אל מול אפקטיביות.
- אבל בארץ מדברים בסיסמאות ובהצהרות על חשיבות החינוך וכאלו יש בשפע – הצהרות וקלישאות על תרומת החינוך ומיצובו בראש סדר העדיפויות וכד'.
- אולם כמו בשוק הדיור או התחבורה – אפילו די יודעים מה נדרש, אבל כל פעם, כששרי חינוך המתחלפים בתדירות גבוהה נתקלים בקבוצות לחץ ובמאבקים עמם – הם מבינים היטב שלאילו יש מחיר פוליטי ואותו – אינם רוצים לשלם!

אקלים חינוכי מיטבי ושיפור בהישגי התלמידים?

רק ביחד עם ההורים!

מחקרים מראים על קשר הדוק בין תפקיד ותיפקוד ההורים לבין התנהגות הילדים והישגיהם במערכת החינוך. באופן מפתיע, קיים פער ניכר בין הממצאים וההמלצות העולים מן הזירה המחקרית לבין השגרות בשטח.

אנחנו קוראות למשרד החינוך לבצע שינוי ממעלה שניה בשלושת ההיבטים המרכזיים הללו:

1. מעורבות הורים בלמידה בבית – נמצא שמעורבות הורים בלמידה בבית היא בעלת ההשפעה הגדולה ביותר על הישגי התלמידים (בהשוואה למעורבות ההורים בבית הספר). מעורבות הורים בבית מוגדרת ונבחנת על פי שתי קטגוריות: א. מעורבות התומכת בלמידת הילד ב. מעורבות "מופשטת", הכרוכה בהתווית ערכים, ציפיות ושאיפות עבור הילד ובקשירת הלמידה הבית-ספרית עם עתידו.

המצב כיום: רוב הורים חווים את מטלות הבית הניתנות לתלמידים כטרחה וכמעמסה ומעדיפים לא לקחת חלק אקטיבי בלמידה המתרחשת בבית. ההורים לא תופסים את תפקידם כ"תומכי למידה" ולא מקבלים לכך סיוע ראוי מהמערכת. מכאן יוצא שאין להם מוטיבציה מחד, אך גם לא כלים מאידך.

הפתרון המוצע: תמיכה מקצועית בהורים שתאפשר להם להרחיב את נקודת המבט על בית הספר ולהחליף תפיסות ישנות בחדשות. תיווך הרציונאל של תפקיד וחשיבות המוסד החינוכי, הסברה בנוגע לתפיסה הפדגוגית והחינוכית שהוא דוגל בה וסיוע במתן כלים להורים לתמיכה בילדים בבית החל מיצירת שיח ביתי על הנושאים הנלמדים ועד לסיוע במטלות.

2. התפקוד ההורי הביתי – ההורה נדרש לכישורים ולמיומנויות הוריות ליצירת סמכות, תקשורת, סגנון הורות מיטיב, הבנת צרכי הילד על פי שלבי התפתחות שונים וכו'. כישורים וסגנון הורות נמצאו כגורם ההשפעה השני בעוצמתו על הישגי תלמידים.

המצב כיום: רוב הורים אינם לומדים הורות מיוזמתם וסומכים בעיקר על אינטואיציה וידע הנרכש באקראיות. הורה שזקוק לתמיכה תלוי בהיצע של היישוב בו הוא גר וביכולת הכלכלית שלו. לעיתים קרובות העלויות מהוות חסם משמעותי לצריכת השירות.

הפתרון המוצע: תקן למנחת הורים בכל בית ספר (כנ"ל לגבי גני ילדים), מערך תמיכה והדרכה מסובסד (לא טיפול) במסגרת החינוכית בה לומדים הילדים בפיקוח משרד החינוך ובשיתוף פעולה עם השלטון המקומי.

3. יחסים ושביעות רצון – השתתפות פעילה של הורים במסגרות החינוך, טיב מערכת היחסים של ההורה עם הצוות החינוכי ושביעות הרצון של ההורים מבית הספר – כל אלה משפיעים על האקלים החינוכי בכלל, ועל הישגי התלמידים בפרט.

המצב כיום: אין תוכניות מוכרות ואחידות לשיפור וטיוב מערכת היחסים. שביעות רצון ההורים כלל לא נמדדת ולא נכללת כרכיב במיצבים. ככלל, ניתן לומר שסוגיית האמון בין הורים למורים הופכת ליותר ויותר בעייתית ומורכבת ואין פרויקט ברמה הארצית המטפל בה.

הפתרון המוצע: לקיים על בסיס קבוע במהלך השנה סדרה של מפגשים משותפים בין הורים וצוותי חינוך. מפגשים אלה יכללו לדוגמה: למידה משותפת של תחומי דעת רלוונטיים, הפרייה הדדית, דיון וליבון סוגיות בית ספריות, העמקת ההיכרות בין בתי התלמידים לבית הספר והגדלת האמון ושיתוף הפעולה. תכניות לדוגמה: "ברית חינוכית", "הטוב המשותף", ותכניות נוספות המוכרות ע"י שפ"י ונכללות במאגר התכניות של משרד החינוך.

חשוב לציין שלצד שלושת האתגרים שנימנו להלן, ההזדמנות העומדת בפני מערכת החינוך היא אדירה!

הילדים פוקדים את מערכת החינוך לפחות 15 שנים ומתוכן לומדים במסגרות בית-ספריות 12 שנים (א'-י"ב). זוהי תקופה ארוכה ומשמעותית שמשפיעה על הבית, על ההורים, על האווירה והיחסים במשפחה ועם מערכת החינוך.

מכאן עולה שתמיכה וסיוע להורים והידוק היחסים איתם יכולה להוות נקודת מפנה שתוצאותיה מורגשות בכל הממדים – הביתיים, הבית ספריים, הקהילתיים והחברתיים.

החזר ההשקעה עבור הפעלת התכנית הוא מובהק ובכך בידולה העיקרי משאר התכניות לשיפור ההישגים ולצמצום הפערים במערכת החינוך. עלויות ההפעלה של התכנית אינן גבוהות ביחס לכל העלויות האחרות המושקעות כיום בשיפור הישגי המערכת (בינוי, תשתיות, פדגוגיה חדשה, עלויות שכר וכד').

יודגש שמוקד התכנית הוא במניעה, הדרכה ובייעוץ ולא בטיפול. לפיכך מומלץ שבתכנית יהיו מעורבים אנשי מקצוע בעלי הכשרה והתמחות בתחום ההורות ומערכות יחסים, ובעלי ניסיון בהדרכה והנחייה פרטנית וקבוצתית.

להלן מספר הפניות לחומרים מקצועיים כתימוכין להמלצות שלנו:

- קישור לווינר של "אבני ראשה" – שותפים יחסי הורים בית ספר. מפגש מקוון למנהלים בראשית דרכם ולמדריכים אישיים (מאי 2019): <http://avneyrosha.org.il/Activities/Pages/WebinarParentSchoolRelationships2019.aspx>
- אתר של ד"ר ג'ויס אפשטיין: [/http://nnps.jhucsos.com](http://nnps.jhucsos.com)
המודל של אפשטיין מוזכר בכל מסמך חינוכי בתחום זה, כולל מסמכים רשמיים של שפ"י. מזה 30 שנה אפשטיין מיישמת תכנית שהיא פיתחה בשנת 1995 וניתן לאמץ חלקים נרחבים ממנה ולהתאימה לישראל.
- ROI (החזר השקעה) של תכניות מניעה מהסוג המוצע: "הנטייה לעבר מדיניות תמיכה בהורות קשורה גם בפוטנציאל הכלכלי הטמון בהקטנת מספר הנתמכים במערכות הרווחה, בהקטנת פשיעה, בעיות לימודיות, נשירה מבית הספר, אלימות ועוד, שלכולם יש מחיר כלכלי משמעותי למדינה. חוקרי מדיניות כלכלית בארה"ב עשו השוואה של עלות תועלת של מספר רב של תכניות תמיכה בהורים ובנו מודל כלכלי, לפיו כל דולר, שמושקע בהורה הנמצא בתכנית תמיכה, חוסך \$2.88 עתידיים למדינה. בנוסף, החוקרים טענו כי כל דולר שמושקע בהורה יעלה את ההכנסה העתידית הכוללת של הילד ב-\$1.90 ויחסוך עלויות משמעותיות של תמיכה כלכלית של מערכת הרווחה, דמי אבטלה ועוד" (Mcgroder and Hyra, 2009).
- הקשר עם ההורים כגורם הגנה – פיתוח חוסן נפשי ויכולת הסתגלות בקרב ילדים מצריך את קיומם של גורמי הגנה. אחד מגורמי ההגנה החשובים ביותר לילדים הוא קשר טוב בינם לבין ההורים. למעשה, ממצאי מחקרים רבים אפשרו ליצור גוף ידע רחב שעניינו איכות היחסים מבוגר-ילד ותרומתם להתפתחות הילד. במחקרים אלה נמצא כי קשר חם ותומך בין ילדים למבוגרים מסייע לגבש תשתית התפתחותית איתנה, כיוון שהוא מאפשר לילד גישה למשאבים רגשיים ואינטלקטואליים אשר מקדמים את התפתחותו. במהלך שנות הילדות הקשר בין הילד להוריו מהווה בסיס לא רק לחקר הסביבה, אלא אף לפיתוח העולם הפנימי, בחינת רגשות ומחשבות, רכישת בטחון עצמי, פיתוח תחושת מסוגלות עצמית ויכולת להתמודד עם קשיי היום-יום. היחסים שבבסיס הקשר עם ההורים משפיעים גם על השלמת המטלות ההתפתחותיות אשר הילד נדרש להן בגן ובבית הספר: קשר אישי עם ילדים אחרים, מילוי דרישות הכיתה, הישגים לימודיים, קשב וריכוז, חשיבה מופשטת וכן הלאה. קשר טוב עם ההורים תורם מאוד להתפתחות הילד ולרווחתו גם בגיל ההתבגרות:

יחס הורי התומך באוטונומיה של המתבגר ומלווה בתמיכה אישית של ההורים (בעת הצורך) מאפשר אוטונומיה כזו. (עמנואל גרופר ושלמה רומי, ילדים ומתבגרים במצבי סיכון בישראל: כרך ב: קולם של בני הנוער וסוגיות מעולמם של עובדים בשדה החינוכי, ע"מ 43).

ק.מ.ה (קהילת מנחי הורים) הינו מיזם חברתי חינוכי שהוקם ע"י רותי ליבנת וליאת גל – שתי מנחות הורים אקטיביסטיות.

מאז הקמת המיזם, פיתחנו מודל הפעלה עירוני שאומץ ע"י מספר עיריות וביניהן עיריית ת"א-יפו. החזון של ק.מ.ה הוא להעצים הורים בהורותם, לחזק יחסים בין הורים לילדים, בין הורים לצוותי חינוך וע"י כך להגדיל אמון, לשפר הישגים לימודיים ולצמצם שחיקה והתנהגויות שליליות וסיכונים. ההתמחות שלנו היא בראייה המערכתית ובידע הרב והייחודי בנושא הנחיית הורים במרחב הציבורי והחינוכי. אנחנו מפתחות ומיישמות מודלים ותוכניות הן בתחום ההורות והן בקשר הורים-מורים/צוותי חינוך.

התכנית מוכרת ע"י משרד החינוך במאגר התכניות (4700). עוד פרטים עלינו כאן:
[/https://www.kamahorim.org.il](https://www.kamahorim.org.il)

נייר עמדה – החינוך הערבי

החברה הערבית במדינת ישראל מהווה כ-20% מכלל האוכלוסייה, כאשר יותר מ-30% ממנה הם ילדים ובני נוער. מערכת החינוך בחברה מהווה את המשאב החברתי היחיד העומד לרשותה כדי להיות יחד באותו סטטוס עם החברות המודרניות.

מערכת החינוך הערבית סבלה במשך שנים מחוסר עניין וטיפול מהותי של קברניטי המדינה ואף פעם לא זכתה לרפורמה מותאמת תרבות אשר תיתן מענה ייחודי לאופיה של חברה זו בכל אורחות מערכת החינוך. מערכת החינוך בחברה הערבית סובלת מתשתית רעועה והיעדר עמוד שדרה המונע ממנה להגיע לחוף מבטחים ולהצמיח בוגרים רלוונטיים לעידן החדש.

מערכת החינוך הערבית מחייבת חשיבה חדשה וחדשנית כדי להפוך אותה ליותר רלוונטית עבור תלמידיה. אי לכך, כדי להפוך מערכת זו ליותר משגשגת ומותאמת תרבות ועידן יש לנקוט בצעדים להלן:

1. הקמת מינהל חינוך ערבי: לא מתקבל על הדעת ש-20% מכלל תושבי המדינה לא זוכים למינהלת חינוך ייחודית עבורם, אשר מוקצים לה משאבים כשאר המינהלות במשרד, כמו לדוגמה המינהל לחינוך התיישבותי. מינהלת זו תתווה את מדיניות החינוך של החברה הערבית ותאגם תחתיה את כל תוכניות הלימוד, הפיקוח, התקציבים הדיפרנציאליים, הבינוי וכו' כשאר המינהלות הקיימות כיום במשרד. המצב כיום הוא שילד בחברה הערבית מקבל אך ורק את הסל הבסיסי ללא כל התוספות אותן מקבל התלמיד בחברה היהודית. הקמת מינהלת החינוך הערבי תקטין את הפער בין הסל שמקבל התלמיד הערבי לסל שמקבל התלמיד היהודי.

2. הכשרת מנהלים ומורים: יש לקיים חשיבה מעמיקה לגבי ההכשרה של המורים הערבים בסמינרים. בשנים האחרונות אנו עדים לכך שרמת המורים אשר מסיימים תואר מורה מוסמך בסמינרים ירודה ואינה תואמת את האתגרים של מערכת החינוך המודרנית. נוסף לכך, תהליך בחירת המורים למערכת החינוך בחברה הערבית אינו זהה לחברה היהודית על אף ההיצע הרב בשוק העבודה בחברה הערבית. מנגנון בחירת המורים אינו מקצועי בלשון המעטה ויש לשנותו מיידית. שיטת הניקוד גרמה לכך שמורים שחוקים כננסים למערכת החינוך בגלל שהם בעלי ניקוד גבוה ומורים חדשים נדחקים אחורה לסוף התור. כמו כן, יש לשנות את נוהל הקבלה לסמינרים ולהוסיף מימד התאמה לעיסוק בהוראה.

לגבי מנהלים, אנו עדים לרמת מנהלים ירודה מאד בחברה הערבית והמחסור הולך וגדל עם הזמן. אי לכך, יש למנות בעל תפקיד שיאתר פרחי ניהול ויכין עתודה ניהולית מתאימה של מנהלים בעלי חזון ויכולת להרים מערכת עם אתגרים רבים.

3. בעיית הנשירה: התמונה החינוכית אשר מתפרסמת על ידי משרד החינוך מידי שנה אינה משקפת נכונה את מצב הנשירה בחברה הערבית. תלמידים רבים בחברה הערבית רשומים בבתי הספר אך בפועל לא מבקרים בהם באופן תמידי והם במצב של נשירה סמויה, כל זאת בנוסף למספר הרב של תלמידים בנשירת השכלה. לכן, יש להפעיל חפ"ק לטיפול אינטנסיבי בבעיה חמורה זו ולהתאים את הנתונים למצב האמיתי ולתת מענה הולם לתלמידים אלו.

4. השפה העברית: אנו מאמינים שהשפה העברית מהווה כלי למוביליות חברתית עבור התלמיד הערבי על מנת להגיע למיצוי יכולות מקסימאלי של הילד או הילדה. על סמך מחקרים של מכון אהרון, אנו מזהים צעידה לאחור בכל הקשור לכלי חשוב זה של הקניית השפה העברית שהיא שפת הרוב. אנו מאמינים שבאיחוד כוחות ותכנון ארוך טווח ניתן לשנות זאת ונוכל לדאוג לשוויון הזדמנויות באמצעות השפה עבור התלמידים הערבים. אנו בטוחים שנכון ללמד עברית כבר בגיל הגן.

5. חינוך טכנולוגי: החינוך הטכנולוגי בחברה הערבית לוקה בחסר ומחייב בניית תוכנית התערבות ומתן תקציבים הולמים להקמת מעבדות והצטיידות כדי לאפשר לתלמידים ליהנות מחווית הלימוד הטכנולוגי. כמו כן, יש להכין ספרות טכנולוגית ובחינות בגרות בשפה הערבית בכל השאלונים הטכנולוגיים הקיימים.

6. אלימות: אנו עדים בתקופה האחרונה לעלייה משמעותית בכל הקשור לאלימות על כל סוגיה בחברה הערבית. תוכנית אתגרים נתנה מענה אך הוא אינו מספיק כדי למלא את שעות הפנאי של הילדים. תקציבים אלו עדיין לא נתנו את הפרי הדרוש היות והתוכנית פועלת מזה 3 שנים ואילו המדינה זנחה את החברה הערבית במשך כ-70 שנה בתחום החינוך הבלתי פורמאלי. כמו כן קיים חוסר בתנועות נוער בחברה הערבית שיהיו מושתתות על הזהות של הנוער הערבי עם כל הנורמות הייחודיות של חברה זו.

עם כל זאת, מערכת החינוך בחברה הערבית הינה בעלת פוטנציאל עצום לשינוי, שדרוג והתאמה שתיתן מענה לבוגריה.

1. רקע

מהי עיר לומדת?

עיר לומדת הינה עיר המגייסת ורותמת את כל משאביה בכל המגזרים לשם פיתוח והעצמת הלכידות החברתית, השגשוג הכלכלי ופיתוח בר קיימא. העיר מקדמת "למידה לאורך החיים" באופן הרחב ביותר, מפתחת שותפויות מקומיות, אזוריות ובינלאומיות כדי לחזק את החוסן, הגמישות וההסתגלות לשינויים ולהגביר את יעילותה לקיימות.

למידה היא הדרך היעילה לפיתוח משאבי הון חברתי כמו אמון, בטחון, תקשורת והתלכדות חברתית. ככל שאנשים לומדים יותר הם בעלי הכרה מפותחת של שליטה עצמית ויכולת לפתרון בעיות נקודתיות ורחבות, בכך הם תורמים להשתתפות מועילה בקהילה ובמקום העבודה.

הנחות היסוד לערים לומדות:

אנו מכירים בכך שאנו חיים בעולם מורכב, המשתנה במהירות, שבו נורמות חברתיות, כלכליות ופוליטיות – מוגדרות מחדש כל הזמן.

אנו מאמינים שלמידה משפרת את איכות החיים, מציידת את האזרחים בכישורים לצפות ולהתמודד עם אתגרים חדשים ועוזרת לבנות חברות טובות יותר וברות קיימא יותר.

אנו טוענים כי למידה לאורך החיים מעניקה יתרונות חברתיים, כלכליים ותרבותיים ללומדים בודדים ולקהילות וצרכים להוות מוקד עיקרי של ערים, אזורים, מדינות והקהילה הבינלאומית.

מפתח תכונות ומדדים לערים לומדות מקדמות שוויון והזדמנויות:

העצמת הפרט. חיזוק הצמיחה הכלכלית והפריחה התרבותית. עידוד פיתוח קיימות. קידום למידה משלבת במערכת החינוך. החייאת דרכי הלמידה במסגרות קהילתיות ומשפחתיות. שילוב למידה במקומות העבודה בעיר. הרחבת השימוש בטכנולוגיה מודרנית בלמידה. שיפור איכות הלמידה. טיפוח תרבות של למידה לאורך החיים. גיוס תמיכה וגיבוי פוליטי. הגברת מעורבותם של כל קובעי המדיניות. הגדלת גיוס משאבים וניצולם.

2. פעילות יישום

המרכז הישראלי לערים לומדות:

המרכז שהוקם בעיר הלומדת הראשונה בישראל מודיעין מכבים-רעות, מוביל את תהליכי הידע, המחקר, הפיתוח וההטמעה של מודל העיר הלומדת כ- תו-איכות עדכני בשלטון המקומי ומציב

את הלמידה לאורך החיים כאסטרטגיה משמעותית לצמיחה עירונית בת קיימא. המרכז פועל כחממת הזנק לרשויות המקומיות המצטרפות לרשת הערים הלומדות בישראל ומקדם שותפויות ומאגר של התנסות מיטבית עם הרשת האירופית והעולמית.

הפעילות מתקיימת בשיתוף פעולה עם מרכז השלטון המקומי ועיריית מודיעין מכבים-רעות, עם הרשתות העולמיות של PASCAL, UIL UNESCO, EU COMIMISION, ITALY FVG REGION ועוד.

3. איגוד מנהלי השכלה וקתדראות בישראל

איגוד מנהלי קתדראות והשכלת מבוגרים בישראל הנו ארגון מקצועי של מנהלים בתחומי השכלת מבוגרים, תעסוקה ולמידה לאורך החיים ברשויות המקומיות בישראל.

האיגוד נוסד בשנת 2009, בחסות מרכז השלטון המקומי בישראל, ומשמש כגוף מקצועי של העוסקים בקידום והטמעת ה"למידה לאורך החיים" על כל גוניה ברשויות המקומיות.

חברי האיגוד מקדמים, במסגרת תפקידם, השכלה ולמידה לאורך החיים כדי לאפשר לכל תושב/ת ברשות המקומית להשלים ולהרחיב השכלתו, כישוריו, מיומנויותיו וידיעותיו במגוון רחב של תחומי ידע ועיסוק לכל אורך החיים.

האיגוד שותף לסדר היום העולמי והיעדים הגלובליים (SDGS 2030, ו- LEARNING CITIES) כדי לקדם ולהטמיע את ה"למידה לאורך החיים" כמחויבות עירונית ולאומית למען כל תושב/ת בחברה שלנו וכדי להטמיע את עקרונות "עיר לומדת" ברשויות המקומיות בישראל.

מטרות האיגוד:

- העלאת המודעות להשכלה ו"למידה לאורך החיים" על סדר היום הציבורי באמצעות אסטרטגיות שיווק לחיזוק הכרה מקומית וארצית בחשיבות הנושא.
- חיזוק ומיצוב מעמדם של מובילי ה"למידה לאורך החיים" ברשויות המקומיות לרבות: קתדראות, השכלת מבוגרים, מרכזי תעסוקה. (כולל פיתוח תפיסת התפקיד, ייצוג האיגוד מול משרדי ממשלה, מרכז השלטון המקומי, ארגונים וגורמים נוספים).
- פיתוח ומיסוד תהליכי עבודה משותפים לקידום נושאי האיגוד ברשויות המקומיות.
- פיתוח תכניות לקידום מקצועי, הרחבת ההשכלה וההכשרה, השתלמויות וכנסים לחיזוק מעמדם המקצועי של חברי האיגוד.

- הרחבת רשת "ערים לומדות" בישראל והטמעת עקרונות "עיר לומדת".
- פיתוח ידע מקצועי רלבנטי, כתיבה והפצה.
- קידום וייזום שיתופי פעולה בינלאומיים וקשרי חוץ.

4. המלצות לפעולה

אנו יודעים שרשויות מקומיות ממלאות תפקיד משמעותי בקידום השכלה חברתית, צמיחה כלכלית, בטחון הציבור, הגנה על הסביבה וקיימות.

יוזמות מקומיות של ערים משקפות אתגרים גלובליים ובכך טמון פוטנציאל עצום לשינויים רוחביים.

המחויבות הפרגמטית של הרשויות המקומיות לתושבים הינה כר פורה לפיתוח פתרונות אורבניים ושיתופי פעולה יצירתיים ומקיימים.

תכנית לאומית בחינוך תחזק את ההסכמה המשותפת כי לחינוך, ללמידה לאורך החיים, לאזרחי הערים ולשלטון המקומי – יש תפקיד מכריע בהשגת פיתוח בר קיימא בכל התחומים, כפי שזה בא לידי ביטוי גם ביעדי הפיתוח הברי הקיימא SDG's 2030, בדגש על SDG4 ("למודא שהחינוך הוא איכותי ושוויוני ולקדם הזדמנויות למידה לאורך החיים לכל"), ו-SDG11 ("להפוך ערים ליישובים כוללניים, בטוחים, שוויוניים, בעלי חוסן וברי קיימא").

לתכנית לאומית בחינוך יש תפקיד מכריע בפיתוח וחיזוק האסטרטגיה של למידה לאורך החיים, בהכרה של הרשות המקומית כשותף מפתח, בחשיבותה של הלמידה ככוח הנעה עיקרי לשם הצמיחה, היציבות וההצלחה של כל התושבים.

שותפות כוללת זו של התכנית הלאומית לחינוך ומודל העיר הלומדת ברשויות המקומיות מהווים מנגנון לפיתוח גמישות ויכולת הסתגלות לשינוי של האזרח ושל הקהילה ומגבירים את יכולת הקיימות, לא רק בהקשר המקומי אלא גם בהקשר הבינלאומי.

הצורך לחבר תכנית לאומית, פרוייקטים ותשתיות למידה הנסמכים אליהם, אל שרשרת האספקה הגלובלית – מבטיח את הקשר שלהם לצמיחה, להשקעה ולחדשנות.

מחקרים רבים מצביעים על כך כי שנות הגיל הרך, החל מלידה, מהוות שלב קריטי בחיי הילד, בהן מתעצבות התשתיות להתפתחות יכולותיו הקוגניטיביות, המוטוריות, הרגשיות והחברתיות. לאיכות הטיפול/חינוך של המבוגר המשמעותי, המטפל בפעוט במסגרת החינוכית, ישנה השפעה מכרעת על עתידו.

כיום, ישנם בישראל קרוב ל-600,000 פעוטות בגילאי 0-3 ועדיין אין תכנית ממשלתית הלוקחת אחריות כוללת על הילדים מתחת לגיל שלוש בהתייחס למשפחה, למסגרת החינוכית ולשירותי הקהילה. רובם המכריע (77%) שוהים במסגרות פרטיות (בטיפול של בני משפחה, מכרים ומסגרות לא מפקחות) ללא מיפוי, תקינה, או סטנדרטים מינימליים שיבטיחו טיפול פדגוגי נאות. המסגרות הציבוריות, הנמצאות תחת פיקוח חלקי של משרד העבודה והרווחה, לא נתפשות כמוסד חינוכי אלא כשמרטף הלאומי שהוקם בכדי לעודד תעסוקת נשים בשעה שנציגי המדינה יטפלו בילד. מתוך 23% הילדים השוהים במסגרות מפקחות 2.5% הינם ילדי החברה החרדית ו-0.5% בלבד הם ילדי החברה הערבית.

הזנחת קבוצת גילאי לידה עד 3 מובילה לפגיעה בפעוטות, ליצירת פערים גדולים בחברה הישראלית כבר בתחילת הדרך בהיבטים הרגשיים, חברתיים ולימודיים ועשויה להוביל לפגיעה בעתידה של החברה כולה.

הקואליציה לחינוך מלידה מבית "אנו עושים שינוי", שנוסדה בדצמבר 2015, מאגדת בתוכה כוח אזרחי מקשת החברה הישראלית: הורים, אנשי אקדמיה, מפעילי מסגרות לידה עד 3 ואנשי צוות, לצד נציגי ארגוני המגזר השלישי. מטרת העל של הקואליציה היא לקיחת אחריות ממשלתית כוללת על גילאי לידה עד 3.

מהלכים פורצי דרך אותם מובילה הקואליציה

יעדי הקואליציה הם:

- העברת האחריות על גילאי לידה עד 3 לקורת הגג של משרד החינוך.
- הסדרת כלל מסגרות לידה עד 3 בישראל – אכיפת חוק הפיקוח ופריטתו לתקנות.

שיפור התקינה (היחס בין מספר הפעוטות למבוגר האחראי בכתה) העומד במדינות ה-OECD על 1:4, שיפור התפוסה (המס' הכולל של מס' הפעוטות בכל כתה), דרישת תנאי סף להשכלה והכשרת צוותי המסגרות (תואר ראשון חובה – מסלול ייעודי להכשרה במכללות) כולל קורסי עזרה ראשונה והתנהלות בטוחה, ליווי והדרכה חינוכית של הצוותים לאורך כל השנה, הסדרת תנאי ההעסקה של המטפלות וצוותי העבודה במעונות וסבסוד ממשלתי למסגרות, הגדרת

מקצוע החינוך/טיפול כפרופסיה ושיפור מעמד אנשי הצוות (תנאי ההעסקה ושכר). דרישת תכנית הוליסטית לפיתוח התשתיות והשירות בחברה הערבית ובחברה החרדית אשר תעוצב יחד עם נציגי החברה ותמומש בהדרגתיות. איתור מוקדם ומתן מענים מותאמים לפעוטות עם מוגבלויות.

- הרחבה/הגדלת מספר מסגרות לידה עד 3 ברחבי הארץ גם ביישובים הערבים.

המלצות לפעולה

בנובמבר 2018 עבר "חוק הפיקוח למעונות יום לפעוטות" לאחר ניסיונות חוזרים ונשנים של מעל ל-15 שנים. החוק, שנכנס לתוקפו בספטמבר 2019, חל על כלל מסגרות לידה עד 3 בישראל (ציבוריות ופרטיות) המונות 7 ילדים ומעלה. החוק מחייב היעדר רישום פלילי לאנשי הצוות, השתתפות בקורסי התנהלות בטוחה ועזרה ראשונה ומיקום בטוח של המסגרת. תקנות החוק טרם נקבעו ואנו פועלים לוודא שכלל המלצות המאזכרות לעיל ישולבו בתקנות החוק.

ממה רצוי להימנע

- רצוי להימנע מפיצול וממעבר הדרגתי למשרד החינוך.
- רצוי להימנע מ"גימוד" ומ"ייתור" חוק הפיקוח ויש להחילו באופן נרחב, עקבי ומקיף.
- רצוי להימנע מאי קיום חשיבה מעמיקה לגיבוש תפיסת מדינת ישראל בנושא ילדים בגיל הרך ואיכות המסגרות בהן הם שוהים רב שעות היום.
- רצוי להימנע מלהמשיך את מקור הלחץ על הצוותים שנובע בעיקר מגודל קבוצה, שכר וסטטוס מקצוע המטפלות.

סיכום

אנו רואים חשיבות עליונה בכך שהגיל הרך ישולב בקבינט הציבורי לחינוך ויאפשר ראייה מקיפה ומתכללת להיבטי חינוך ורווחה החל מלידה ולא רק מגיל 3 שנים.

רקע

במדינת ישראל חיים כ-330,000 ילדים ובני נוער במצבי סיכון. לילדים אלה ניתן מענה במסגרת הקהילה או במסגרות חוץ-ביתיות. כ-30,000 חיים מחוץ לביתם בכפרי הנוער של משרד החינוך, בפנימיות של משרד הרווחה ובמשפחות אומנה.

במהלך השנים חל שינוי משמעותי במעמד כפרי הנוער והפנימיות – בעבר נקלטו במסגרות אלו בעיקר ילדי עולים חדשים וכיום היקף אוכלוסיית הילדים ובני הנוער המגיעים אליהן מהפריפריה הגיאוגרפית וכאלו הנמצאים במצבי סיכון התרחב בצורה משמעותית.

לאוכלוסייה זו מאפיינים וצרכים יחודיים בתחומים הלימודיים, הרגשיים והחברתיים. על כן נדרשת הקצאת משאבים ומענים מותאמים, במטרה להבטיח את הוצאתם ממצבי סיכון והשתלבותם המוצלחת בחברה הישראלית.

מי אנחנו

הפורום הציבורי כפרי הנוער והפנימיות – מייסד ויו"ר אבי נאור – חתן פרס ישראל, מייסד אמדוקס ועמותת אור ירוק. מאז הוקם הפורום, תחום כפרי הנוער והפנימיות בישראל זוכה להשקעה אדירה לטובת המתחנכים והבוגרים, תוך שיתוף פעולה הדוק עם משרדי החינוך והרווחה. המהפכה שביצע הפורום בתחום כפרי הנוער והפנימיות הינה יוצאת דופן ואין לה אח ורע. החל בשיפוץ חדרי הילדים בכפרי הנוער והפנימיות בעלות של כ-300 מיליון שקלים, המשך בפיתוח תחום מנהיגות התנדבותית של בני הנוער וכלה בהעלאת המודעות ומיקוד הפעילות בכנסת ובמשרדי הממשלה, לטובת החניכים והבוגרים במסגרות אלה.

החזון

הענקת הזדמנות שווה לכל ילד וילדה המתחנכים בכפרי הנוער והפנימיות

הקמתו של הפורום הציבורי נבעה מחוסר שהיה קיים לפעילות ברמת המאקרו ולצורך בריכוז תחום כפרי הנוער, הפנימיות וילדים במצבי סיכון החיים במסגרות אלה, תחת קורת גג אחת. הפורום הציבורי הוא ארגון מיוחד שחושב מחוץ לקופסא. ארגון גג הפועל לטובת כל כפרי הנוער והפנימיות בישראל. הפורום פועל בראיית מאקרו ובפיתוח תוכניות חברתיות המקדמות מוביליות חברתית. לפני הקמתו של הארגון ופעילותו, כפרי הנוער והפנימיות נדחקו הצידה. כל כפר פעל עצמאית ונאבק על קידום מטרותיו באופן אינדיבידואלי, תהליך שהיה פחות אפקטיבי. הפורום שם זרקור ודואג לקידום תוכניות ותקציבים לטובת המתחנכים והבוגרים. הפורום מרכז יוזמות ודוחף לביצוען בשיתוף עם משרדי הממשלה לקידום אוכלוסיית ילדי כפרי

הנוער והפנימיות בכל הארץ. הייחוד של הפורום מתבטא בקידום מדיניות מאקרו, תוך שהוא חולש על תחומים רבים ומיישם ברמת המיקרו פיילוטים במסגרות השונות. הפורום הציבורי חרט על דגלו לספק לנערים ונערות במסגרות החוץ-ביתיות כלים לעתיד שוויוני יותר והזדמנות לקידום והנעה בחברה כמבוגרים המשתלבים ותורמים לקהילה ולמדינה.

מטרת העל

הגדלת ההשקעה והמשאבים בכפרי הנוער והפנימיות על ידי המדינה והחברה האזרחית, על מנת להבטיח לכל ילד וילדה המתחנכים במסגרות אלו, סביבה תומכת, מיטיבה והמאפשרת הזדמנות לפרוץ ולהצליח.

אפיקי פעילות

אנו פועלים להבטחת מענה מותאם באמצעות המטרות האסטרטגיות הבאות:

- השפעה וקידום מדיניות
- קידום חניכי ובוגרי כפרי הנוער והפנימיות
- פיתוח שותפויות ומשאבים
- פיתוח יכולות מקצועיות

עם הפנים לעתיד

הפורום הציבורי ביצע מהפכה בתחום כפרי הנוער והפנימיות. הפורום מוביל בימים אלה מהלכים פורצי דרך שנכון יהיה לשכפל אותם למהלכים לאומיים.

חזון ותכניות הדגל לשנים הקרובות

אסטרטגיית פתיחת צוהר לעולם ההשכלה הגבוהה לנוער במצבי סיכון כחלק מתפיסתו לקידום מוביליות חברתית ומתוך אמונה שההשכלה הגבוהה מהווה מנוע חשוב במוביליות, הפורום הציבורי מקדם תוכניות העוסקות בתחום הליבה של הגברת הניידות החברתית באמצעות תהליכים חינוכיים משמעותיים.

המטרה המרכזית

לפתוח חלון לעולם ההשכלה הגבוהה עבור תלמידים אלה, לפוגג חסמים פסיכולוגיים ולהילחם בחשש של בני הנוער והבוגרים במצבי סיכון מפני האקדמיה. שנת 2019 הינה השנה שבה הפורום מינף את שילובם של חניכי כפרי הנוער במוסדות להשכלה גבוהה באמצעות מספר פרויקטים ושיתופי פעולה, הנוחלים הצלחה רבה.

בימים אלו פועלת תכנית המשלבת את חניכי כפרי הנוער באוניברסיטת תל אביב במעבדות המחקר בפקולטה למדעי החיים. התלמידים זוכים לעבוד בשכר מלא במעבדה עם דוקטורנטים שמלווים אותם צמוד. זהו פרוייקט שהפורום מקדם עם פרופ' אילון שני מאוניברסיטת תל אביב. החניכים לומדים על חקר צמחים ובעלי חיים.

בנוסף כ-30 תלמידים מכפרי נוער לומדים קורס במשפט פלילי, אותו יזם הפורום הציבורי, בהובלת פרופ' יובל אלבשן, דיקן הפקולטה למשפטים במכללה האקדמית אונו. במסגרת הקורס זכו החניכים לפגוש את נשיאת ביה"מ העליון, הגב' אסתר חיות, למפגש מרגש כדי לעודדם לפרוץ ולהאמין בעצמם וביכולתם להשתלב בעתיד באקדמיה. הקורס כולל משפט מבוים שבו התלמידים לוקחים חלק באופן פעיל. מדובר בקורס אקדמי לכל דבר אשר מזכה את החניכים ב-5 נקודות זכות ללימודים לתואר ראשון בכל מוסד אקדמי בישראל.

הפורום גם מקדם מהלך ברמת המאקרו להנגשת האקדמיה ולהקלה בתנאי הקבלה למוסדות להשכלה גבוהה – לבוגרים של כפרי הנוער והפנימיות. תוכנית שתכלול מעטפת של ליווי ומנטורינג. כיום בוגרים רבים לא מתקבלים ללימודים באקדמיה וזאת בשל תנאי הקבלה הגבוהים.

נוסף לזאת, הפורום פועל לקידום תוכנית הנקראת "שער לאקדמיה" יחד עם המל"ג – לשילוב חניכים בדווים מכפרי הנוער בהשכלה גבוהה.

סל לאור – הגדלת תקציבים לכפרי הנוער

הפורום פועל להגדלת התקציבים למסגרות החוץ-ביתיות ועדכון סל לאור (תקציב המועבר לכפרי הנוער לטובת החניכים). התקציב שמועבר כיום אינו עונה כלל על צרכי הילדים ועל כן יש לבצע שינויים בתקציב.

קידום בוגרי כפרי הנוער והפנימיות

הפורום רואה בבוגרי כפרי הנוער והפנימיות כאוכלוסיית יעד מרכזית ופועל לקידום השתלבותם המוצלחת בחברה הישראלית. ככלל, היציאה ממסגרת משפחתית עוטפת לחיים עצמאיים, מהווה אתגר משמעותי עבור כל צעיר. אתגר זה משמעותי במיוחד עבור בוגרים שסיימו התחנכותם במסגרות חוץ-ביתיות ויותר מכך, לחסרי עורף משפחתי להם אין תמיכה משפחתית, רגשית וכלכלית. הדבר מאלץ אותם להתמודד עם אתגרי החיים כבר בגיל 18 בכוחות עצמם.

בתוך כך, הפורום קידם את מיזם "בתי הידידות" לבוגרי כפרי הנוער והפנימיות בתוך הכפרים, על מנת שלא ימצאו עצמם ברחוב לאחר סיומם את מסגרות ההשמה החוץ-ביתיות ויקבלו המשך רצף תמיכה ומעטפת גם אחרי גיל 18 בצמתים המשמעותיים של חייהם. עד כה עשרות בוגרים

זכו לגור במבנים ייעודיים שהוצבו בכפרים המהווים עבורם בית חם. במקביל, הבוגרים מקבלים ליווי תומך של צוות מקצועי כדי שיוכלו לצאת בהצלחה לחיים עצמאיים. הפורום מקדם גם את שילובם של הבוגרים באקדמיה במספר דרכים כפי שצוין מעלה. בנוסף לכך, הפורום פועל לקידום חקיקה בנושא בוגרים.

המדריכים

אחת הנקודות המורכבות ביותר שקיימת במסגרות החוץ-ביתיות הינה צוות ההדרכה. מדובר בתפקיד מורכב ומאתגר אשר מוטל על כתפיהם של אנשים צעירים ולא מיומנים לעבודה עם בני נוער במסגרות כפרי הנוער והפנימיות. עבודה זו הינה עבודה שוחקת ובשילוב עם שכר נמוך ותנאי העסקה בעייתיים יוצרת חוסר יציבות ותחלופה רבה בצוות, תחלופה הפוגעת בבני הנוער.

הפורום מקדם תחום זה במספר אפיקים החל בקידום חקיקה והמשך ביוזמות להכשרת המדריכים.

הפורום הציבורי כפרי הנוער והפנימיות מקדם תוכניות נוספות רבות כמו מיזם למחיקת רישום משטרה לבני נוער בפנימיות ובכפרי הנוער בשיתוף פעולה עם המשטרה ומשרד המשפטים. מדובר בפרויקט משנה חיים אשר יתן לבני הנוער הזדמנות שנייה וימנע התדרדרות. ישנן תוכניות נוספות שהפורום מקדם, אך קצרה היריעה מלפרטם במסמך זה.

יחד נמשיך לפעול למען שילובם של נערים ונערות במצבי סיכון ונדאג להצעיד אותם קדימה לעבר הזדמנויות חדשות וניפוץ תקרת הזכוכית.

מיקי נבו | מנהל תכנית מנדל למובילי החינוך הבלתי פורמלי לנוער וצעירים לשעבר, מנהל בית ספר על יסודי משגב, מייסד ומנהל מרכז מעשה, סמנכ"ל קרן רש"י

כבוד שר/ת החינוך

שאלות רבות נשאלות כיום על הרלוונטיות של מערכת החינוך אל מול הישגי הפרט וכישורים נדרשים למאה ה-21; לצד אתגרים אלו, אני מבקש לסמן כאתגר מרכזי את רלוונטיות מערכת החינוך למציאות המורכבת של החברה בישראל.

לצד הישגים רבים שהושגו לאורך השנים ופריצות דרך בתחומים שונים, מתמודדת כיום החברה בישראל עם קושי מהותי ביצירת אתוס משותף וחיבור בהיר ומוסכם בין הקבוצות השונות המרכיבות אותה; אתגר נוסף משמעותי לקיומה התקין של החברה בישראל הוא פערים חברתיים וכלכליים ניכרים והיכולת הנמוכה למוביליות חברתית כלכלית.

אתגרים אלו מדגישים את הצורך בפיתוח שפה ותודעה אשר יאפשרו קיום ערכי במרחב המשותף. כגודל האתגר, כך גודלה של ההזדמנות לפעול לבנייתה של מציאות חדשה. הזדמנות הטמונה בשותפות אזרחית-חברתית חדשה אשר תפעל לבניית סדר יום ואתוס משותף המובילים למציאות חיים המבוססת על תחושת שייכות וערכים מחייבים לכלל הקהילות המגוונות במרחב החיים המשותף; כמו גם בפיתוח כלים להגברת מוביליות חברתית כלכלית כביטוי למחויבות וערבות הדדית של כלל חלקי החברה בישראל.

הכרח המציאות הוא שמערכת החינוך תהווה חלק מהמענה: פיתוחו של שיח חינוכי-חברתי ייחודי, המובל על ידי מחנכים/ות מנהיגים/ות בחינוך הפורמלי והבלתי פורמלי בעלי יכולת, המייצגים את הגיוון, העושר התרבותי והצרכים הייחודיים של הקהילות השונות, הפועלים מתוך מודעות והיכרות לגיוון הקהילות, לומדים לעומק את תפיסות העולם השונות והקונפליקטים ביניהן ובוחנים יחד סט עקרונות מארגנים ומשותפים לכלל הישראלים והישראליות.

לצד מערכת החינוך הפורמלית שמטבע הגדרתה היא מפוצלת ותפקידה (אולי גם חובתה) הוא לשמור על הזהות הייחודית של כל קהילה – מסגרות החינוך הבלתי פורמלי מחזיקות בפוטנציאל השפעה ייחודי ועוצמתי בהיותן ארגונים מקצועיים, חינוכיים, בעלי שלד ערכי מוצהר בו העיסוק בסוגיות חברתיות מצוי בליבת פעולתם החינוכית. פעילותן מתרחשת בקרב כלל חלקי החברה בישראל, בדגש על גמישות, יכולת להתאים עצמן למציאות המשתנה ופדגוגיה יחודית שביסודה: אוטונומיה, יצירתיות והזדמנויות למגוון התנסויות עבור בני הנוער המתחנכים.

אפשרויות היצירה וההעמקה במערכת חינוך הכוללת ומשלבת את מערכת החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי על תכונותיהן; ואת כלל המרחב המשלים ביניהן (ארגוני, פדגוגי, ערכי) הן

רבות ומגוונות; בראש וראשונה, בבניית שפה למחנכים, מורים ומדריכים, המכוונת לעומק המענים לצרכי החברה הישראלית על כלל גווניה: היכולת לנהל חיים משותפים וערכיים בדגש על ערכי צדק ושוויון הזדמנויות.

לשם כך כבוד השר/ה, נדרשים:

- הכרה בכך שתפקיד מערכת החינוך הוא להוביל את המאבק למען תחושת שייכות וערבות הדדית לכלל אזרחי מדינת ישראל במרחב החיים המשותף.
- השקעה נרחבת בבניית מודל פעולה (ארגוני ופדגוגי) לחינוך 24/7 המשלב את החינוך הפורמלי (בתי הספר) והבלתי פורמלי (תנועות וארגוני נוער) כמענה לאתגרים המוצגים כאן.
- הרחבה משמעותית ומכוונת תוצאות של תנועות וארגוני הנוער בכלל, בדגש על העדפה לפעילות בפריפריה החברתית בישראל, ובפעילות משולבת עם החינוך הבלתי פורמלי.
- תקציב תוספתי לבתי ספר על יסודיים המממשים מודל פעולה משולב (24/7).
- הכשרה משותפת למורים ומחנכים בדגש על דמות ויכולת המחנך לחצות את "קווי הפורמלית", ובהתאמה למדריכים בחינוך הבלתי פורמלי, במטרה להפוך לקבוצת מנהיגות המובילה את תלמידיה וחניכיה לחברה השואפת ל "טוב משותף".

לכבוד: שר החינוך

צורך בגיבוש אסטרטגיה לאומית חברתית למערכת החינוך בישראל.

מדינת ישראל הגיעה במהלך שנות קיומה להישגים מרשימים וחלקם אף מעוררי השתאות בכל קנה מידה. כדי להמשיך ולבצר הישגים אלה ואף להעצימם מוטלת עלינו החובה להשתנות ולהתאים מערכות רבות למציאות שונה מזו שהורגלנו אליה. שינויים אלה נעשים במערכות מסוימות וחלקם אף בהצלחה.

דומה כי בבסיס היכולת של מדינת ישראל להמשיך ולפתח חברת מופת בכל המובנים עומדת איכותה ויעילותה של מערכת החינוך על כלל מרכיביה. כמי שפיקד למעלה משלושה עשורים על אלפי חיילים בסדיר ובמילואים נחשפתי לאיכויות מרשימות של נערות ונערים חדורי אמונה ביכולתם, לצד אלה שזקוקים לסיוע צמוד בבניית מסוגלות להתמודד עם אתגרים מכל סוג שהוא. כושר הלמידה של נושאים חדשים, יכולת ההסתגלות המהירה למצבים חדשים, יכולת ההתאוששות מהפגעה ולעיתים אף כשלון, יכולות אישיות ובין אישיות הבאות לידי ביטוי בעבודת צוות, לכל אלה יש משקל מכריע ביכולת להצליח ולממש יעדים באשר הם.

כהורה לילדים שנמצאים כעת במערכת החינוך אני חשוף לאיכויות הקיימות במוסדות השונים לצד הקשיים והאתגרים המגוונים העומדים בפני כולנו יחדיו. כמי ששירת את מרבית חייו הבוגרים במערכת הבטחון אני מודע היטב לצורך בגיבוש אסטרטגיה ביטחונית רב שנתית ונחשפתי במהלך שנות שירותי לעשייה ומחשבה רבה על היערכות לאתגרים עתידיים ובניין כוח מותאם להתמודדות מולם. החינוך הינו מרכיב חיוני הן בהשפעתו על איכות החיים אך גם בהשפעתו על הבטחון הלאומי של מדינת ישראל.

להבנתי הצנועה, אתגרי העתיד של מדינת ישראל מחייבים אותנו לגבש אסטרטגיה לאומית חברתית למערכת החינוך אשר תייצר מתאם גבוה יותר בין החיים האמיתיים לסביבה החינוכית. אסטרטגיה זו ראוי שתעסוק בנושאים הבאים:

- בניית מסלולי למידה אישיים למיצוי מירבי של הפוטנציאל הקיים בכל תלמידה ותלמיד.
- פיתוח כישורי למידה ועבודה בצוותים.
- מיצוי מירבי של משאבי הקהילה לטובת התלמידים – לדוגמא תלמידים בכל הגילאים יעבדו בקהילה יום בשבוע.
- יחסי גומלין עם החברה הישראלית – פרויקטים ברמה הלאומית חברתית.
- יחסי גומלין עם הקהילה הבינלאומית – למידה משותפת במגוון דרכים.

התבוננות עתידית זו מן הראוי שתשלב בצורה רחבה ומעמיקה חדשנות טכנולוגית ותפרוץ מסגרות מסורתיות של למידה שמן הראוי שייבחנו לעומק. לדוגמא:

- האם המבנה הפיזי של בית הספר צריך להישאר כפי שהוא בנוי כעת?
- מהי כיתת לימוד וכיצד נכון לאפיינה בעתיד – האם לפי גילאים או לפי כישורי לימוד?
- מהו תפקיד המורה בעידן בו הטכנולוגיה מגישה ידע נרחב באופן מהיר ופשוט?
- מהו מעמד בחינות הבגרות כמצפן שמכוון את כלל המערכת?
- מהו תפקידן של האוניברסיטאות?

אני סבור כי שאלות אלה ועוד רבות אחרות, מן הראוי שיידונו בקבינט ציבורי לחינוך או במסגרת מוסדית לאומית שתבחר, אשר תפקידה יהיה להתמודד עם אתגרי העתיד של משימת החינוך לכל ילדי ישראל באשר הם.

אני מברך על היוזמה להקים קבינט ציבורי לחינוך בישראל.

כשם שקיים לאורך שנים ארוכות קבינט מדיני בטחוני אני משוכנע בצורך לעסוק באופן שוטף ושיטתי באתגרי החינוך הקיימים ואלה העתידים להופיע. אני קורא לך ולממשלת ישראל להניף את דגל החינוך לסדר העדיפות הראוי לו ולהפנות לו את הקשב הראוי על ידי צמרת הממסד השלטוני במדינת ישראל.

כבוד השר,

כיו"ר מועצת ארגוני הנשים בישראל, אני רואה זכות וחובה לצרף מכתבי ליתר המכובדים שפנו לכבודו.

אנחנו נמצאים בעיצומו של חודש אדר. ימים בודדים לאחר מערכת בחירות שלישית בשנה אחת נראה כי מצבן של הנשים בפוליטיקה, משקף את מצבן במציאות.

מצד אחד, נשים משכילות יותר מבעבר, על פניו נשים נמצאות בשדות עשייה רבים: אקדמיה, רפואה, מחקר, משפט ועוד, אך דווקא הפוליטיקה, שמה לנו כמראה את מצבן של הנשים במדינת ישראל. הנשים עדיין נשארו מאחור ושילובן המלא טרם קיים בפועל.

בשנה אחת ירד מספרן מ-35 חברות בכנסת ה-20 ל-30 חברות בכנסת ה-23. נראה על פניו ששילובן של נשים, עדיין מהווה חולייה חלשה. אני פונה אליך כשר החינוך של מדינת ישראל, מאחר ואני רואה את המקור והפתרונות לאתגרים רבים העומדים לפתחנו, בחינוך ערכי ונכון מגיל צעיר.

אמנם, העולם בכללותו התקדם בכל הקשור בהשכלת נשים מאז 1849, השנה בה התקבלה אמילי בלקוול ללימודי רפואה בארה"ב ומאז 1903 השנה בה זכתה לראשונה מארי קירי בפרס נובל הראשון שלה לפיזיקה ואף במדינת ישראל, השתלבותן של נשים באקדמיה על פי נתוני המרכז למחקר ומידע של הכנסת, עומד כיום על 59% מכלל הסטודנטים באוניברסיטאות ובמוסדות להשכלה גבוהה.

תחום הלימודים אליו פונות הנשים בחייהן הבוגרים ובהמשך לתעסוקה ולפרנסה בתום לימודיהן, הוא כהמשך לחינוך אותו קיבלו כתלמידות עוד בבית הספר היסודי.

כ-79% מקרב הסטודנטים במכללות לחינוך הן נשים, בעוד במקצועות המדעיים והפיזיקליים הן כ-36%, מתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב בין 26-33%, הנדסה ואדריכלות כ-27-31%. נראה שהנתונים המספריים מדברים בעד עצמם ועומדים במוצע על אותם אחוזים בכלל המקצועות מתחום ההנדסה והמדעים.

מספרים אלה עומדים בהלימה מלאה ביחס לתלמידות הנבחרות ב-5 יחידות מתמטיקה, פיזיקה ומדעי המחשב במבחני הבגרות. בבתי הספר השייכים למגזר החרדי, על פי מה שנמסר לי, מלכתחילה נחסמת האפשרות בפני תלמידות לגשת לבחינות בגרות ליותר מ-3 יחידות במקצועות אלה, כך שעוד בתיכון, עתידן מכוון ואינו מאפשר קידום והתפתחות בתחומים אלה גם אם ישנם כישורים בתחום.

על פי מחקרים חינוכיים שבוצעו בנדון, עולה כי למורים ומורות רמת ציפיות נמוכה מתלמידות ביחס לתלמידים במקצועות שפורטו לעיל.

אני פונה בזאת לכב' השר לתעדף בתוכניות הלימודים, לחנך מגיל צעיר, לכוון ולעודד בנות ללימודים במקצועות אלה על מנת שיוכלו להשתלב בעתיד במקצועות מתקדמים ומתגמלים ולהתפתח בהתאם.

תחום נוסף שאני רואה בחינוך כמקור מהותי וחשוב בנושא, הינו מיגור האלימות כלפי נשים. האלימות בחברה בכלל, הינה תופעה בלתי נסבלת שעלינו לפעול למגרה. האלימות כלפי נשים, הינה כחלק מתופעה קשה זו. המספרים של נשים מוכות, פחותים בהרבה מהתופעה הכללית הרחבה יותר, בהיעדר תלונות מצידין. לצערנו, התופעה קיימת בכל המגזרים ללא יוצא דופן ואינה פוסחת על אף מעמד חברתי או כלכלי. על פי נתוני המשטרה, במהלך השנה האחרונה, כ-17,587 תיקים נפתחו בגין אלימות כלפי נשים.

הצעדים והענישה אותה נוקטת המערכת כלפי העבריינים האלימים בחברה בגילאים מבוגרים, מהווה אכיפה וענישה בלבד ואינה מהווה שום תעודת ביטוח כי לא יחזרו לסורם. בגילאים צעירים, ניתן לחנך ולמנוע אלימות מלכתחילה.

נדרשת תכנית מובנית מגיל צעיר שתהיה חלק בלתי נפרד מתוכנית הלימודים במוסדות החינוך ותלמד את הילדים הכלה, כבוד הדדי ושיח תרבותי.

רק בצורה כזאת, נוכל לגדל דור ערכי, מוסרי ומכבד. את הפירות, נראה ונרוויח בכל הרבדים.

רקע כללי

מכללת אוהלו - על שם ברל כצנלסון, הוקמה בשנת 1964 על חוף הכנרת ליד קבוצת כנרת, במקום בו שכן אוהלו של כצנלסון (ומכאן שם המוסד) כמוסד מוביל להכשרת מורים וגננות בצפון. כיום המכללה נמצאת בקצרין בפריפריה הצפונית.

לאחר תקופה בה המכללה הציעה תכניות חד-שנתיות ודו-שנתיות להכשרת מורים וגננות, הצטרפה מכללת אוהלו למשפחת המכללות האקדמיות לחינוך והוראה אשר מכשירות מורים לתואר ראשון (B.Ed.) בדיסציפלינות שונות (ביולוגיה, מתמטיקה, אנגלית, חינוך מיוחד, לשון, יהדות, לימודי ארץ ישראל וחינוך גופני) וכן מכשירה עובדי הוראה לתואר שני (M.Ed.) בניהול וארגון מערכות חינוך ובהוראת החינוך הגופני ותואר שני מוסמך בהוראה (M.Teach).

מהלכים פורצי דרך

אתגרי החינוך במדינת ישראל נדרשים להתמודד עם דינמיות והתפתחות טכנולוגית מואצת, מקצועות חדשים, תהליכי גלובליזציה ושינויים כלכליים וחברתיים מתמידים.

המכללה שמה לעצמה למטרה, לפתח "מודל חינוכי" להכשרת "פרחי ההוראה" במכללת אוהלו כ"מחנכים לעתיד". תפקידם להוביל את הדור הצעיר במדינת ישראל לקראת היותם חלק פעיל במשק יצרני, שבו הידע העתידי והמציאות הגלובלית המשתנה המצפה להם הינם מורכבים ומאתגרים כאחד.

הצורך בפיתוח כישורים ומיומנויות חדשים במציאות של "כלכלת ידע" גלובלית כמו: תקשורת בין אישית ועבודת צוות, יצירתיות, יכולת פתרון בעיות, גמישות וכושר הסתגלות, ניהול עצמי, פיתוח עצמי וחשיבה מערכתית מדגישים את האתגר שבהכשרת אנשי הוראה. התלמידים היום זקוקים למיומנויות וכלים שבנוסף למקצועות הליבה, יאפשרו להם להיות יצירתיים וחדשניים, כלים אשר יעזרו להם בהתמודדותם עם אתגרי החיים. הכשרה מוטת עתיד. באמצעות שילוב מתודות של חדשנות, טכנו-פדגוגיה, קורסים מקוונים ושימוש בטכנולוגיות שונות בחינוך והוראה.

האתגר המרכזי של מכללת אוהלו הוא עיצוב דור ההמשך של מחנכים איכותיים שישתלבו במערכת החינוך בישראל בכלל ובצפון הארץ בפרט, שיהוו את "חוד החנית" במערכת החינוך העתידי, הערכי והרלוונטי במדינה.

במקביל לכך, במכללת אוהלו רואים חשיבות רבה בניהול שיח עם אוכלוסיות הפריפריה

המגוונות (החילוניים, המסורתיים, הדתיים הלאומיים, החרדים, הדרוזים המוסלמים ואחרים), לצורך בניית המתווים הרב-תרבותיים הרגישים, המאפשרים מעקב והערכה קבועים ללמידת הרלוונטיות של הכשרת "פרחי ההוראה" למענים הערכיים הנדרשים בחברה הפריפריאלית והכללית של מדינת ישראל. ייזום פעילות קהילתית נרחבת בשיתוף הסטודנטים והרשויות בגולן.

תוכנית להקמת קולג'-טאון.

פיתוח מודלים ייחודיים להתנסות מעשית ולהכשרה בהוראה בשדה (בתי הספר וגני הילדים). פיתוח מודלים, מרכז חדשנות, עידוד וייזום של פיתוח תכניות של כלל סגלי החינוך ההוראה.

המלצות לפעולה

מערכת החינוך הישראלית פועלת ללא התוויות מדיניות ברורה לאורך שנים ואינה בעלת חזון ארוך טווח אשר יוכל לשרת את מדינת ישראל למען הדורות הבאים תוך מתן מענה לצרכי כלל המגזרים. ביצוע עוד רפורמות קצרות מועד אינו נחוץ. נדרשת חשיבה מקיפה על כלל ההיבטים החינוכיים אשר יובילו את דור העתיד של תושבי ישראל אל עבר שנת 2100. חשיבות מרובה יש לתת למעמדו של איש החינוך (מורה, גננת) במקביל לשינויים גלובליים תוך התייחסות למבני החינוך הקיימים וההשקעה המרובה הנדרשת על מנת להביאם למצב של הוראה אחרת כמתבקש בעת הזו.

הניסיון המחודש מידי פעם לייבא שיטות חינוך חדשניות מרחבי העולם נתקל כל פעם בהתנגדות ולו מהעובדה הפשוטה של ההיבט התרבותי השונה הקיים בישראל לצד קשיים ייחודיים הקיימים כאן. חשיבותו של הקמת הקבינט הציבורי לחינוך נעוצה במתן המענה הרצוי ליצירת רציפות במתווה הרציונאל החינוכי, תוך שימת דגש ליחודיות מערכת החינוך הישראלית. העידן הנוכחי מחייב הגדרה ועיון מחדש במטרות החינוך הרלוונטיות למדינת ישראל בהווה ובעתיד הקרוב והרחוק. נדרשת הגדרה מחדש של מושגים ומונחים ועיון בשאלות ייסוד דוגמת:

- מה תפקידו של בית הספר (בית חינוך) בעידן הנוכחי ובעתיד (נדרש לשנות את שמו של מוסד ארכאי זה, צורתו, התנהלותו ומאפייניו)?
- מיהו המורה/המחנך של העתיד (מאפייני המורה בעידן משתנה ורב גוני)?
- אילו תהליכי הכשרת מורים נכון וראוי לבצע?
- מיהו משתמש הקצה של מערכת החינוך? התלמיד? המורה? ההורה? אזרח המדינה? לאחר המענה ראוי לקיים תהליך של reverse engineering ולגזור לאחור אסטרטגיות ותוכניות עבודה.

רפורמות מוצעות

1. אימוץ גישת חינוך מותאם אישית – העצמה ומיקסום הפוטנציאל האישי של כל לומד ולומדת. לא עוד תכניות one size .
2. עיצוב תפיסות וחינוך בגיל הרך כתקופת החיים המשמעותית והבסיסית ביותר להצמחת אזרחי המחר.
3. מתוך הכרת חשיבות הגיל הרך להמשך היותו של התלמיד בוגר במדינה יש להקים קמפוס לגיל הרך שיהווה מודל לחיקוי לכלל מערכת הגיל הרך בישראל.
4. תכנון והקמת בתי ספר בראיית עתיד, עיצוב סביבות למידה מתקדמות, תכניות לימודים ומורים המכשירים לעולם העתידי המתבסס על big data, אוטומטיזציה של תהליכים, בינה מלאכותית, רובוטיקה ותהליכים מתקדמים משני סדרי עולם.
5. לייצר למידה מבוססת ידע, מפתחת ומטפחת כישורים ומיומנויות ולא שינון.
6. ביסוס ידע מתחומי ה- minducation (חקר המח), בהקשר ללמידה, חינוך והוראה.
7. שילוב בארגז הכלים החינוכי התמודדות עם מיומנויות העתיד, תנאי אי וודאות והקשרים גלובאליים.
8. לבסס ולהדגיש את הערך המוסף של החינוך על פני הקיים באינטרנט. מה מקנה החינוך שאין אפשרות לרכוש באמצעות הרשת?

סיכום

- רצוי למזער ולהימנע מעודף הברוקרטיות, הפיקוח ושרשרת של פונקציות ארכאיות שמונעות התקדמות והתחדשות. נדרש תהליך ריענון משמעותי.
- לתת למנהלי מוסדות החינוך יותר אוטונומיה.
- לבחון מיהם הגורמים הבולמים צמיחה והתקדמות.
- להקים מועצה מייעצת מגוונת.
- ללמוד ממודלים מוצלחים בתעשיות עתירות הידע.

דדי פרלמוטר | יזם חברתי, בעבר מנכ"ל אינטל ישראל וסגן נשיא בכיר באינטל העולמית

מידיים עובדות למוחות יוצרים וחושבים – החינוך בעידן המהפכה הדיגיטלית לאן. המנהלים כסוכני ומחוללי שינוי.

העידן בו אנו נמצאים מצריך גישה חדשה וחדשנית שתתאים לצרכים ולסביבה המשתנה בקצבים אותם לא הכרנו בעבר. המחשבה שבה מורים, טובים ככל שיהיו יקנו ידע שיתאים לצרכי החברה ושוק העבודה היא בלתי מציאותית בעליל. אנחנו לקראת עתיד דינמי, משתנה, שיצריך מיומנויות רבות, תנודתיות גדולה ממקום עבודה אחד למשנהו, תוחלת חיים עולה והארכת משך החיים היצרני. עולמנו גם משתנה עם כניסתן של מכוונות חכמות מבוססות בינה מלאכותית, שתחלפנה תעסוקות מסורתיות, לא רק עבודות כפיים אלא גם משימות עתירות ידע וחשיבה.

אני סבור שמערכת החינוך נדרשת לתת לילדינו כלים להתמודד עם רכישת ידע מתמדת, כלי ניתוח ולימוד ממקורות מגוונים ובעיקר להיות מסוגלים לתפקד באי הוודאות של מציאת פתרונות חדשים שעדיין אינם קיימים.

התנאי הבסיסי לחולל את השינוי הוא הגדרה מחדש של תפקיד המנהל. הוא העומד בראש בית הספר והוא מחולל השינוי העיקרי. צריך להתאים ולבנות מחדש את הכשרתו לתפקיד ולהרחיב את המועמדים לניהול בתי ספר גם אל אזורים מחוץ למערכת החינוך ובעיקר לכיוונים שמייצרים בראש וראשונה יזמים ומנהיגים, בעלי חזון ויכולת לחולל ולהוביל שינוי תוך ניסוי והתנסות. המשך הישענות הניהול החינוכי רק על מנהלים פדגוגיים לא יאפשר לבצע את השינויים הנדרשים.

אנחנו נדרשים להרחיב את סמכויותיו של המנהל, לאפשר לו מרחב אוטונומי משמעותי בגיבוש התקציב הבית ספרי והשימוש בו. להעביר אליו סמכויות קליטה, הכשרה והצבה של מורים. אם למנהל יש אחריות, צריכה להנתן לו הסמכות להוביל את בית הספר וצוותו והוא האחראי על השגת המטרה.

המנהל החדש יהיה אחראי על פיתוח תכניות לימוד יחודיות ופיתוח כלי מדידה וניתוח, פיתוח יזמות בית ספרית, אופן הפעלת התלמידים וכן עיצוב ובניית בית הספר וחללי הלימוד בהתאם לתפיסתו החינוכית. הוא ינהל גם את פעילות החינוך הלא פורמאלי בבית הספר, את הקשר עם ההורים והמערכת האזרחית (מתנדבים, חברות אזרחיות ואף חברות עסקיות במודלים של שיתוף פעולה על פי כללי המשחק והנחיות הרגולציה).

נצטרך לייחד מאמץ לבתי ספר תת-משיגים הממוקמים בפריפריות ולקבוע תקצוב דיפרנציאלי שיכלול שירותי ליבה, מינוי והכשרה של מנהלים וצוות ניהול מהשורה הראשונה תוך מתן

תמריצים עבורם. את הטובים שבמנהלים נשלח לנהל בתי ספר בפריפריה. כי המבחן הוא לא רק לייצר שיוויון בהזדמנויות אלא בעיקר לייצר שיוויון ביכולת מימוש ההזדמנויות. זה אתגר ניהולי יחודי ומורכב מאוד.

המנהל וצוותו נדרשים להשתפר ולהשתנות באופן מתמיד. העידן בו הכל ברור וידוע הסתיים. המנהל צריך להוביל את צוותו, ההורים והתלמידים תוך תהליך של ניסוי וטעייה.

המנהל החדש יהיה חייב לקבל גיבוי ממושרד החינוך גם אם המשמעות היא שהמשרד יעבור ממודל מתערב למודל מעורב אך מאפשר. משרד החינוך לא יכול לדבר על שינוי בחינוך מבלי להביט קודם על עצמו פנימה ולהשתנות בעצמו. החינוך הוא בבואה של החברה שלנו. בימים שבהם הפוליטיקה מתרסקת, המערכות הממשליות מתקשות לקבל החלטות ולבצע, אנחנו חייבים להפוך את בתי הספר למחוללי השינוי האמיתיים. נעשה זאת רק אם נשביח את ההון האנושי שמנהל את בתי הספר ונאפשר למנהל להנהיג תהליכים, להיות יזם חינוכי וחברתי, להטמיע חידושים פדגוגיים, ארגוניים וטכנולוגיים ולהוביל את צוות המורים והתלמידים אל עתיד לא נודע אך עם מוכנות גבוהה לקראתו.

אל שר החינוך החדש,

איגוד מנהלי מחלקות החינוך מאחד את כל מנהלי מחלקות החינוך הפועלים ברשויות המקומיות: מנהלי הגיל הרך, מנהלי החינוך המיוחד, מנהלי החינוך היסודי והעל יסודי, מנהלי הסעות חינוך ועוד. האיגוד מייצג את מנהלי מחלקות החינוך הן מול גורמי השלטון המקומי, הן מול משרדי הממשלה והמגזר השלישי, מכללות וארגוני המורים. הארגון שותף להבניית ידע חינוכי משותף, ניהול הכשרות מנהלי המחלקות, ייצוג פרופסיונאלי ופיתוח מערכת החינוך הלוקאלית בשיתוף עם משרד החינוך.

אנו ממליצים לשר הנכנס על מספר פעולות כחלק מתוכנית אסטרטגית ל-5 שנים:

- הקמת מועצה לחינוך בלתי תלויה – מועצת חינוך לאומית אשר תקבע את היעדים והמטרות של המשרד, תבקר את השגתם ותסייע לשרי החינוך והנהלת המשרד בניתוח אבני הדרך והעשייה החינוכית בשטח. המועצה תהיה מורכבת מגופים רבים בשדה החינוך, נציגי משרד, מחלקות חינוך, סטודנטים להוראה, הורים, מגזר שלישי ועמותות הפועלות בבתי הספר.
- פיתוח אוטונומיה חינוכית רשותית – אנו מאמינים כי על מנת להתחיל להזיז את הספינה לעבר יעדים של מצוינות והתאמה למגמות העתיד – התפיסה המערכתית חייבת להשתנות באופן מידי. השינוי חייב לעבור לדרגים המחברים יותר לשטח – לרשויות המקומיות ולמוסדות החינוך עצמם. השיח החינוכי בתוך הרשויות מאפשר בניה של אקוסיסטם קהילתי בו משולבים כוחות מוניציפאליים רבים – תושבים, מערכת חינוך, ארגוני חברה שלישית, תעשייה ופיקוח משרד. כך, המשאבים המקומיים והלאומיים מופנים למערכת החינוכית מתוך ראייה עתידית של הסיפור המקומי. חיזוק מעמד הרשויות המקומיות היא אבן דרך משמעותית בפתרון הכולל. מעבר לכך – מקצועיות מנהלי מחלקות החינוך והריחוק שלהם מפוליטיזציה כזו או אחרת היא אולי אחד היתרונות המשמעותיים בשינוי הפרדיגמה.
- פיתוח עצמאות ניהולית בית ספרית – יש לחזק את כוחם של מנהלי המוסדות אשר הם בסופו של דבר אלו המכירים באופן הטוב ביותר את האוכלוסייה עמה הם עובדים. המשמעות היא צמצום ברגולציה ובבקרה המתמידה וניסוח של יעדים ברורים עליהם יבחנו מנהלי בתי הספר תוך שימוש איכותי במשאבים המוקצים להם. מתן עצמאות רחבה למנהלים, תחת פיקוח ובקרה של משרד החינוך, תביא לחינוך מותאם ומכיל עבור התלמידים – כפי שמתאים לכל מוסד. המציאות בשטח הפוכה לחלוטין – הבלבול כיום במערכת החינוך והשינויים התכופים מביאים מנהלים רבים לעזוב את המערכת כשגם מורים איכותיים רבים פשוט מסרבים לקבל משרת ניהול.

- ניהול דיפרנציאלי – התאמת מערכת החינוך לצרכים האישיים של הלומד, לצד הקצאת משאבים דיפרנציאלית בהתאם לכוחה הכלכלי של הרשות. תפקידו של משרד החינוך לקבוע סל מקסימלי של משאבים לבית ספר, אשר יופעל על פי מידת החוזק הכלכלי של הרשות. רשויות חזקות יממנו את הסל מכספן בעוד שרשויות חלשות כלכלית יקבלו את הסל המקסימלי מתקציבי המדינה המועברים על-ידי משרד החינוך.
- שינוי בהכשרת המנהלים – פתיחת "אבני ראשה" להכשרת כל מי שמעוניין בתפקיד ניהולי, באמצעות גביית תשלום על ההכשרה במקום סינון במיונים. הכשרת כח אדם לניהול תהיה מתוך הנעה פנימית ולא מתוך מגבלת תקציב המצמצמת את מספר המועמדים.
- התאמת המערכת למאה ה-21 – התאמת מנהיגי המורים לעבודה בצוותים, הגדלת שעות הלמידה המשותפת וצמצום השעות בכיתה/השעות הפרטניות, מה שיוביל להעלאת מעמד המורה, יכולתו לפתח תכנים פדגוגיים חדשניים בצוותי מו"פ ובסופו של דבר לטיוב החינוך בכיתות. יתר עצמאות למנהלים תוביל בהכרח ליתר עצמאות למורים וזהו תהליך ספיראלי של שינוי.

קרן 'ביחד' פועלת ליצור ביקוש בקרב צעירים להשכלה ותעסוקה במקצועות ה- Practic-Tech מקצועות המשלבים ידע טכנולוגי עם מיומנות טכנית ביצועית, בעיקר בתחומי חשמל מכונות ובנין, בתעשייה ובענפי המסחר והשירותים. הקרן ממוקדת בחיזוק לימודי הכשרה מקצועית של טכנאים והנדסאים, במכללות טכנולוגיות בישראל, בקרב צעירים בגילאי 18 ומעלה. הבוגרים משתלבים כאנשי המקצוע בעלי הידע לתכנן, לייצר ולתקן בתפקידי – מכונאי רכב, רכבת ומטוס, חשמלאי, טכנאי, מפעיל מכונה, רתך, מנהל עבודה בבניין, איש אחזקה ועוד. אנו רואים בתחום הזדמנות שמאפשרת לצעירים ניעות כלכלית חברתית, לצד חיזוק הכלכלה והמשק הישראלי.

הקרן הוקמה בשנת 2015 ע"י בני הזוג סטלה ויואל קרסו ושלושת ילדיהם ופועלת בשיתוף פעולה עם גורמים במגזר הציבורי, העסקי והחברתי. חזון הקרן: צעירים בישראל בוחרים במקצועות טכנולוגיים יישומיים בתעשייה, במסחר ובשירותים, כהזדמנות לתעסוקה איכותית ומתמשכת המאפשרת מוביליות חברתית כלכלית עבורם ומחזקת את התעשייה והכלכלה בישראל.

3 מהלכים מרכזיים שהובלנו בתחום – להם ממשק עם משרד החינוך:

- **גלגל התנופה – רשת שותפויות עסקים שמחברת בין היצע לביקוש בהכשרה מקצועית, חינוך טכנולוגי ותעסוקה.** גלגל התנופה מציב את המעסיקים כמנהיגות אקטיבית אשר משפיעה על החינוך הטכנולוגי וההכשרה המקצועית. מעסיקים המתחרים זה בזה בשגרה, חוברים בשותפות ענפית, לפעול באופן שיטתי בתחום החינוך וההכשרה המקצועית בשיתוף פעולה עם משרד החינוך, העבודה והרווחה, צה"ל וארגוני הכשרה וחינוך. השותפות הענפית מצמיחה הון אנושי מגוון לעולם העבודה העכשווי והעתידי, באמצעות הכשרות מקצועיות, השכלה וחינוך טכנולוגי מעודכנים ורלבנטיים, מקושרי טכנולוגיה ומתחדשים תדיר.
- **מיזם החינוך הטכנולוגי בכפרי נוער – פועל על מנת לפתח ולהרחיב את החינוך הטכנולוגי בכפרי הנוער, תוך יצירה ומינוף שיתופי פעולה אסטרטגיים ברמה הלאומית אשר יקנו כלים ומיומנויות עבור חניכי כפרי הנוער להשתלבות מיטבית בחברה בישראל. המיזם פועל אל מול מגוון קהלי יעד (התלמידים, המורים, כפרי הנוער, צה"ל ושותפים נוספים) על מנת לקדם את הבחירה במסלולים הטכנולוגיים לצד תגבור וסיוע עד לסיום הלימודים עם תעודת הנדסאי, בנוסף על תעודת בגרות, והשתלבות בתפקידים טכנולוגיים בצה"ל ובשוק העבודה.**
- **STEM אקוסיסטם מגן עד תעסוקה – קרן ביחד שותפה ל- STEM אקוסיסטם בבאר שבע, הפועל בהובלת עיריית באר שבע ובשיתוף גורמים רלוונטיים משלושת המגזרים. המיזם חרת על דגלו לקדם את המצוינות המדעית טכנולוגית בעיר באמצעות עבודה משותפת ומתואמת.**

המטרה שלנו להגדיל את מספר הבוגרים במגוון מקצועות ה-STEM המשתלבים ביחידות איכות טכנולוגיות בצה"ל, בהשכלה הגבוהה ובתעשייה מקומית מתקדמת וחדשנית, תוך מתן שוויון הזדמנויות והבטחת יצוג הולם לכל המגזרים.

המלצות לפעולה

- יצירת ממשקים עם עסקים באופן מובנה: חיבור עם עסקים מאפשר לתלמידים להיחשף לתמונת עתיד, להבין את המסלול הנדרש בכדי לצמוח לתפקידים שונים ומגוונים, להגיע לביקורים ולמפגש עם עובדות ועובדים בעסקים ועוד ועוד.
- הקמת מכון להכשרת מורים לחינוך טכנולוגי: כיום המשרד משקיע מאמצים רבים בקידום הוראת המדעים: מורים למתמטיקה, כימיה, ביולוגיה ופיזיקה. מכון ויצמן, הטכניון ושותפים נוספים באקדמיה משלבים ידיים לטובת הנושא. אך מורים בתחומי ההנדסאות – חשמל, מכונות והנדסה אזרחית אינם זוכים למענה זהה והצחיחות בתחום זועקת לכל עבר.
- קידום חינוך והוראה ברוח STEM – למידה מבוססת פתרון בעיות מחיי היום יום, שילוב ידע מדיסיפלינות שונות בדגש על מדע, טכנולוגיה, הנדסה ומתמטיקה, הקניית כישורים, ערכים חברתיים, למידה בציר מנטלי, למידה בסביבה מוטת טכנולוגיה ואנגלית והכנת הלומד/ת לקראת השתלבות בעולם תעסוקה משתנה. STEM לכולם. ECOSYSTEM. חינוך פורמלי ולא פורמלי. למידה מלידה עד תעסוקה. LLL. שילוב שותפים משלושת המגזרים. שילוב גיוון אוכלוסיות. Top down and bottom up. למידה מתמדת תוך שיח עם שותפים לדרך מהארץ והעולם. השקעה במיומנויות תלמיד לצד פיתוח והכשרה של צוותים חינוכיים.

ממה להימנע:

- מהמשך הכפילות והנתק בין משרד החינוך לזרוע העבודה במשרד העבודה והרווחה: הדבר בולט בתחום לימודי הטכנאות וההנדסאות. קיימות מערכות כפולות בשני המשרדים. בנוסף בתחום ההכשרות המקצועיות – קיים מערך מצומצם במשרד החינוך ואגף שלם להכשרה מקצועית במשרד העבודה.
- מהמשך הכפילות והנתק בין מערכת החינוך העל יסודית, לבין קמצוץ בתי הספר המקצועיים שבפיקוח משרד העבודה. בסופו של יום, התלמידים בבתי ספר אלו הם השבוים בסכסוך ארוך שנים זה.

- מהמשך הפרדת החינוך הטכנולוגי מהמזכירות הפדגוגית: מדוע מורים למקצועות טכנולוגיים הם נפרדים ממורים למקצועות עיונים ומדעיים? זה מייצר מערכת שווה ומערכת שווה יותר.

מאחלים לך בהצלחה עם כניסתך לתפקיד.

נשמח לקחת חלק בתהליכי חשיבה ופיתוח בהקשר להתמחות הקרן. הקבינט הציבורי לחינוך שאנו חברים בו ותומכים בפעילות שלו, מהווה ראש חץ יחודי לטובת שינוי המציאות בתחום הכ"כ חשוב, שלך האחריות על הובלתו.

מכתב לשר החינוך הנכנס,

ועד ראשי האוניברסיטאות (ור"ה) הינו גוף וולונטרי, המאחד את הנשיאים, הרקטורים והמנכ"לים של 7 אוני' המחקר של ישראל - העברית, את"א, אב"ג, בר אילן, אוני' חיפה, הטכניון, מכון ויצמן, יחד עם אוני' הפתוחה במעמד משקיף.

ור"ה פועל מכוח ההסכמה של ראשי המוסדות לשת"פ בנושאים משותפים להם, תוך שמירה קפדנית על החופש האקדמי, האוטונומיה והעצמאות של כל אחת מהאוניברסיטאות. בראש ור"ה עומד כיום פרופ' רון רובין, נשיא אוניברסיטת חיפה.

אוניברסיטאות המחקר של ישראל החברות בור"ה, רואות עצמן גוף מרכזי ומשמעותי במפת ארגוני החינוך בישראל. לאוניברסיטאות מגיעים סטודנטים בסיום 12 שנות לימוד במערכת החינוך ולכן המתרחש בשנים המעצבות - הגיל הרך, היסודי והתיכון - משפיע מאוד על מערכת ההשכלה הגבוהה בכלל ועל האוניברסיטאות בפרט.

להלן נושאים אסטרטגיים ייחודיים למערכת האוניברסיטאית:

1. שמירה על החופש האקדמי ועצמאות המוסדות.
2. הבטחת המשך תכנית החומש למערכת ההשכלה הגבוהה והגנה מפני קיצוץ תקציבי.
3. הגדלת ההשקעות בתשתיות מחקר לאומיות.
4. הגדלת ההשקעות בחברי סגל מצטיינים וסיוע בקליטת מדענים חוזרים.
5. השקעה בשיטות מחקר והוראה חדשניות.

להלן נושאים מאקרו אסטרטגיים לטיפול מערכתי:

1. חיזוק ושיפור הקשר בין המערכת התיכונית לאוניברסיטאות, הן בקרב התלמידים והן בקרב המורים.
2. חיזוק מעמד המורה באספקט של הכשרת עובדי ההוראה, עדכון שוטף של הידע המקצועי ושיפור טכניקות הוראה במסגרת אוניברסיטאית.
3. חדשנות בשיטות הוראה.

Think Creative עוסקת במתן פתרונות משולבים וגמישים לבעיות ואתגרים מורכבים בישראל ובחו"ל, תוך שימוש במתודולוגיה ייחודית המשלבת אסטרטגיה תחרותית, חשיבה עיצובית ולמידת מערכות. החברה מתמחה בליווי תהליכים לגיבוש ועיצוב אסטרטגיה, פיתוח מנהיגות, תחרותיות ופיתוח אזורי.

מיכל שלם ועו"ד מיכל לבנטל אנדרסון מנכ"ליות ומייסדות משותפות של החברה, משמשות כיועצות אסטרטגיות של הקבינט הציבורי לחינוך ומלוות את כתיבת תוכנית חינוך ישראל.

לשר/ת החינוך הנכנס/ת,

מחשבות על עתיד הלמידה בישראל:

במסגרת עבודתינו עם הקבינט הציבורי לחינוך יצאנו למסע מרתק במהלכו פגשנו אנשי חינוך מהגן ועד האקדמיה, מהתעשייה והקהילה, למידה פורמלית ובלתי פורמלית, הורים, מורים, מנהלים ותלמידים. בזכות אלו נחשפנו לתובנות רבות, הכרנו לעומק את הרפורמות שניסו ליישם ב-30 השנים האחרונות, בחנו מה קורה בעולם ומה ניתן לאמץ כדי שמערכת החינוך תישאר רלוונטית. ברור שאם נמשיך לעשות את אותו הדבר לא נקבל תוצאות אחרות.

שאלה מרכזית במסע שלנו – כיצד נוכל לייצר רצף של למידה, סקרנות והתקדמות עבור הלומדים במערכת החינוך בישראל, ארגז כלים שישמש אותם לאורך החיים?

כדי להקל על כניסתך לתפקיד שמחות לשתף בחלק מהתובנות שלנו:

1. **מנהיגי חינוך** – אתגר משמעותי בפני מערכת החינוך בישראל הוא משיכת הכוחות הטובים ביותר למערכת החינוך ולא כברירת מחדל. רק אם נשנה את המציאות והשפה ונאפשר למורים ולמנהלים להפוך למנהיגים ומובילי דרך, יהפוך מקצוע ההוראה לאטרקטיבי. במבט השוואתי ובמונחי עלות תועלת, השקעה בהכשרת מנהיגי החינוך תניב תוצאות טובות בהרבה מהקטנת גודל הכיתות למשל.

2. **עצמאות למנהלים ובתי הספר** – מערכת החינוך היום היררכית וריכוזית. פיתוח יכולות וכישורים של המאה ה-21 דורש ביזור ומתן מרחב פעולה עצמאי למנהלים ולבתי הספר, כדי שאלו יוכלו ליזום ולעסוק בחדשנות חינוכית. רק כך, רעיונות יכולים לנבט ולצמוח.

3. מוביליות חברתית כמדד להצלחה – מערכת החינוך לא מצליחה לסגור פערים. על מנת לשנות את המשוואה כתובת = עתיד, ניתן להתחיל ביישום צעדים זמינים כמו למידה מרחוק על ידי מיטב המורים, בדומה לקורסים מקוונים באוניברסיטאות בעולם. הנגשת הכוחות הטובים ביותר לפריפריה החברתית והגיאוגרפית תבנה מעטפת המצמיחה את היכולות של כל תלמיד. דמוקרטיזציה של המידע והנגשתו הם צעדים הכרחיים בסגירת פערים ושינוי הפרדיגמה כך שעמידו של הלומד לא יהיה תלוי במקום ממנו הוא בא.
4. דיפרנציאליות – האתגר איננו בהיקף התקציב אלא בפיזור שלו ואיכות השימוש בו, בחיבור למדדים ותוצאות, החל מסעיפי התקציב ועד לפיקוח. שינוי השיח מתוספת שעות לאיך משתמשים בהן באופן הטוב ביותר לטובת הלומדים. דיפרנציאליות משמעה ההבנה שכל תלמיד לומד אחרת ונדרשים עבורו כלים אחרים.
5. נטוורקינג כמיומנות – המאה ה-21 מביאה עמה את הצורך לאוריינות דיגיטלית לצד הצורך ללמוד וללמד יצירת קשרים בינאישיים. אלו כוללים מיומנות לבניית רשת קשרים בינאישיים ויכולת ליצור שיתופי פעולה. מיומנויות הנטוורקינג והרישות יסיעו ללומד לצאת מאזור הנוחות, להתפתח ולשפר את סיכויו למוביליות עתידית.
6. לומדים ללמוד וללמוד מחדש – מקורות הידע השתנו אבל המערכת מתקשה לעמוד בקצב ובביצוע ההתאמות הנדרשות, בראשן תפיסת המורה כמנחה ולא כמקור הידע הבלעדי. נדרש שינוי פרדיגמה מהיסוד, כך שאין "מורה" אחד, אלא מקורות רבים ללמידה מהם ניתן ללמוד, להסתקרן וללמד האחד את השני. גם פרדיגמת התעשייה משתנה לכלכלה משותפת הדרשת עבודה צוותית מולטי דיסציפלינארית. על מוסדות הלימוד להתכונן לכך ולאפשר לימוד עמיתים.
7. אקוסיסטם תומך למידה – מסע הלמידה של הלומד הוא לאורך החיים וכולל שותפים רבים. ההבנה שיש הרבה נקודות השקה ללמידה נותנת לגיטימציה לבניית האקוסיסטם וצמיחת מעגלי למידה הכוללים את הלומד, הקהילה, החברה, התעשייה והמדינה. שינוי משמעותי דורש הסתכלות הוליסטית, רב מערכתית. חינוך הוא העסק של כולם.
8. ידע, מיומנויות ויכולות – למידה איננה עוד הקניית ידע ושינון אלא מציאת הדרך ללמוד, לשאול שאלות ולפתח את המצפן האישי. בעידן של שינויים אקספוננציאליים נדרשת מוכנות והיערכות שונה מהעבר. מעבר מצבירת מידע, הנגיש היום בכל מקום, לפיתוח מיומנויות רכות כמו סקרנות ויצירתיות והיכולת לעבד מידע ולשאול שאלות. זהו ארגז כלים הכרחי להשתלבות בשוק העבודה העתיד. יש להכיר בכך ובאחריותה של מערכת החינוך בהקשר זה.

9. שינוי מדדי ההצלחה – בשינוי פרדיגמת הלמידה, המדדים הישנים אינם רלוונטים עוד. כמות השינון לא תבדק, אלא יכולת הכלת החומר ועיבודו. יש צורך בבניית עץ ערכים ומערך מדידה חדש המותאם לשינויים המתבקשים וכולל לצד הישגים אובייקטיביים גם מדדים ערכיים, מיצוי יכולות, שביעות רצון של הורים, אקלים בית ספרי ויכולת השתלבות עתידית בשוק התעסוקה. מומלץ שאלו יהיו שקופים ומונגשים לכלל השותפים במערכת הלמידה במטרה לייצר תמריץ לשינוי ושיפור מתמיד.

כבוד השר/ה, זוהי שעת רצון היסטורית לחינוך בישראל, שילוב כוחות שלך ושל המשרד ביחד עם הקואליציה אותה הצליח לגבש הקבינט הציבורי לחינוך יאפשר להצמיח חינוך ראוי ואיכותי בישראל. רק כך אפשר יהיה לדמיין מחדש למידה מהי. אם נשקיע בתחילת הסיפור נשנה את כולו.

Dear Ram and Avi – founders of The Cabinet public national board of education.

Educational improvement is always hard ,and it is so much easier to educate students for our past, than for their future. The biggest risk to schooling in Israel today is not its inefficiency, but that our way of schooling is losing its purpose and relevance. And when fast gets really fast, being slower to adapt makes education systems slow and disoriented. We live in this world in which the kind of things that are easy to teach and test have also become easy to digitize and automate. Education has won the race with technology throughout history, but there is no automaticity it will do so in the future. We know how to educate second-class robots, but we still need to figure out how to educate first-class humans.

While our knowledge about what works in education has improved vastly, such knowledge is only as valuable as our capacity to act on it. To transform schooling at scale, we need not just a radical vision of what is possible, but also effective strategies that make change happen. The road of educational reform is littered with good ideas that were poorly implemented.

The laws, regulations, structures and institutions on which educational leaders tend to focus are just like the small visible tip of an iceberg. The reason why it is so hard to move education systems is that there is a much larger invisible part under the waterline. This invisible part is about the interests, beliefs, motivations and fears of the people who are involved in education, parents and teachers included. This is where unexpected collisions occur, because this part of educational reform tends to evade the radar screen of public policy.

That is why educational leaders are rarely successful with reform unless they build a shared understanding and collective ownership for change, and unless they build capacity and create the right policy climate, with accountability measures designed to encourage innovation rather than compliance.

Many teachers and schools are ready for that. To encourage their growth, policy needs to shift toward inspiring and enabling innovation, and to identifying and sharing best practice. That shift in policy will need to be built on trust:

Trust in education, in educational institutions, in schools and teachers, in students and communities. In all public services, trust is an essential part of good governance. Trust is a key determinant of where great people want to work. But trust cannot be legislated and mandated and that is why it is so hard to build into traditional administrative structures. And trust is always intentional. Trust can only be nurtured and inspired through healthy relationships and constructive transparency, and all of that relies on a shared strategic vision. People are much more likely to accept changes that are not solely in their short-term interests if they understand the reasons for these changes and can see the role they should play within the broad strategy.

This is where **The Cabinet**, or national board of education can make a difference and become the catalyst and agent of change. In democratic societies, where policy-makers can lose an election over education but rarely win one over education, simply because it takes so much longer than an election cycle to transform good ideas into better outcomes, such a body can make education in Israel not just a whole-of-government initiative, but a whole-of-society project. And that is almost a pre-condition for achieving lasting improvement.

True, technology and globalization have disruptive implications for our economic and social structure, but they don't have predetermined implications. It's the nature of our collective responses to these disruptions that determines their outcomes – it's the interplay between the technological frontier and the cultural, social, institutional and economic agents that we mobilize in response. This is where **The Cabinet** can act.

Universal high quality education is an attainable goal, and the task is not to make the impossible possible, but to make the possible attainable. It is entirely within Israel's means to deliver a future for hundredths of thousands of learners who currently don't have one. And Israel's schools today will be Israel's society and economy tomorrow.

September 2019, Cabinet “Board of Education” conference, ICC Jerusalem, Israel.

“MIT’s greatest invention may be itself—an unusual concentration of unusual talent, restlessly reinventing itself on a mission to make a better world”.

MIT President L. Rafael Reif

Reinventing residential education

Our mission statement reads in part, “MIT is dedicated to providing its students with an education that combines rigorous academic study and the excitement of discovery with the support and intellectual stimulation of a diverse campus community. We seek to develop in each member of the MIT community the ability and passion to work wisely, creatively, and effectively for the betterment of humankind.”

As we reflect on the meaning and impact of an MIT education, reinvention is a term that captures what happens on our campus.

I would like to share with you the main elements of what we, the senior leadership of MIT, believe to be the underpinnings of an educational experience that, as President Reif has said, brings together “an unusual concentration of unusual talent, restlessly reinventing itself on a mission to make a better world.”

We are often asked about MIT’s ‘secret sauce’ – about what enables us to produce entrepreneurs, innovators, and leaders who can make the world a better place. In no particular order, the elements of MIT’s ‘secret sauce’ are:

- **Admit amazing talent from all over the world:** MIT’s students are curious and smart; STEM-focused; and motivated to change the world.
- **Commitment to an exceptional residential research university experience:** Society continues to need what our model of education offers – a place to incubate brilliant young talent so we can create new knowledge and innovation to address society’s greatest challenges and fuel advancements.
 - We have always taken a hands-on approach to learning. We connect students to experts, mentors, and real-world problems.

- We provide students with a ‘playground’ that allows them to self-organize, direct their own learning, learn from one another, and follow their passions.
- Explore how new approaches and technologies can make on-campus, in-person education *even better*. We want to continually improve how we help students develop their potential, magnify their creativity, expand their networks, and achieve their dreams.
 - We regularly reinvent how we teach and leverage digital learning to reshape the classroom experience so it is more interactive and engaging (blended learning, action learning, project-based learning).
 - We are expanding what we teach (new degrees, new pathways).
- **Dedication to democratizing MIT’s unique brand of education:** We care deeply about sharing as much of our knowledge and know-how as we can, with as many people as we can. But the residential model of education, with its capacity limitations, is not conducive to reaching all individuals who seek a quality education.
 - Digital learning helps us clear pathways to a quality education that would otherwise remain closed to many who wish to apply themselves.
 - I believe in the power of access because I have lived it, and I want others to live it as well. Imagine a world in which all those who seek an education have access to it and, equipped with that education, dedicate their lives to making the world better.

Summary

Educational innovation is very much in MIT’s DNA. We believe that in-person engagement, enabled by digital technologies, can create pathways to education and drive meaningful change.

This is only the beginning. I have no doubt that this digital universe will continue to present new ways to complement the in-person, residential model of education and advance our mission to use education to make a better world.

רשימת הארגונים השותפים בקבינט

חברי הקבינט:	
שם המנהל	שם הארגון השותף
אבי קמינסקי	יו"ר איגוד אגפי חינוך ברשויות המקומיות, מייסד משותף
ד"ר שי פרוכטמן	מנהל מח' החינוך אבן יהודה, חבר הנהלה באיגוד
וליד מג'אדלה	מנהל מח' חינוך בקעה אל גרביה
מרדכי בארי	מנהל אגף חינוך אלעד, חבר הנהלה באיגוד
יפה בן דוד	מזכ"לית הסתדרות המורים
שלמה ישי	הסתדרות המורים
רן ארז	יו"ר ארגון המורים
חן צור	ארגון המורים
שרגא ברוש	יו"ר התאחדות התעשיינים
פרופ' רון תיאודור רובין	יו"ר ור"ה ונשיא אוניברסיטת חיפה
דבורה מרגוליס	ראש מנהל ור"ה
שלומי קסטרו	מנכ"ל מועצת ארגוני הנוער
פרופ' שלמה בידרמן	יו"ר ור"מ ונשיא מכללת תל אביב יפו
פרופ' תמר אריאב	נשיאת מכללת בית ברל
ד"ר איתן סימון	יו"ר רמ"א וראש מכללת אוהלו
פרופ' רוני לידור	נשיא המכללה האקדמית בוינגייט
פרופ' יערה בר און	נשיאת מכללת אורנים
פרופ' ציפי ליבמן	נשיאת מכללת סמינר הקיבוצים
פרופ' מיכל בלר	נשיאת מכללת לוינסקי לחינוך
שי חג'ג'	יו"ר מרכז המועצות האזוריות וראש המועצה האזורית מרחבים
עו"ד אייל בן יהודה באום	יו"ר הנהגת ההורים הארצית
זאב גולדבלט	מנכ"ל הנהגת ההורים הארצית
נמרוד פפרני	יו"ר מועצת התלמידים והנוער הארצית
שלומי יחיאב	יו"ר התאחדות הסטודנטים הארצית
ילוי הלל	סיו"ר התאחדות הסטודנטים הארצית

שם המנהל	שם הארגון השותף
גיא אליהו	יו"ר האיגוד הארצי של מנהלי ועובדי הנוער ברשויות המקומיות
ענת מופקדי	מנכ"לית אנו
ליאת גלנץ	רכזת הקואליציה לחינוך מלידה
רינה כהן	יו"ר ההתאגדות לחינוך מבוגרים, המועצה הציבורית להורים
דר' אורנה מגר	יו"ר איגוד מנהלי השכלה וראש רשת ערים לומדות
יניב מזומן	יו"ר מועצת המכינות הקדם צבאיות
יורם שלאיר	יו"ר הסתדרות הפסיכולוגים בישראל
ירדן מנדלסון	יו"ר חטיבת הפסיכולוגים בהסתדרות המח"ר
אלית מרדו	נציגת התנועה למען הפסיכולוגיה הציבורית
ד"ר סיגל שלח	מנכ"לית ג'וינט ישראל
ד"ר רמי סולימני	מנכ"ל ג'וינט אשלים
אלי הורוביץ	מנכ"ל קרן טראמפ
דני עטר	יו"ר קק"ל
שר שלום גרבי	מנהל חטיבת החינוך קק"ל
אושרית סטבון	יו"ר מועצת ארגוני הנשים בישראל
תא"ל במיל. רם שמואלי	מייסד משותף - הקבינט הציבורי לחינוך
יובל כהן	יועץ לבתי ספר דמוקרטיים, הקבינט הציבורי לחינוך
עירית מוזס	יועצת ארגונית, הקבינט הציבורי לחינוך
מיכל שלם	מייסדת ומנכ"לית משותפת חברת לחשוב קריאייטיב
עו"ד מיכל לבנטל אנדרסון	מייסדת ומנכ"לית משותפת חברת לחשוב קריאייטיב
רשתות מייעצות לפי א'-ב'	
אמנון אלדר	מנכ"ל רשת אמית
אלחנן גלט	מנכ"ל רשת בתי ספר בני עקיבא
סיגל מורן	מנכ"לית רשת ברנקו וייס
דני הירשברג	מנכ"ל רשת דעת

שם המנהל	שם הארגון השותף
בני פישר	סמנכ"ל רשת דעת
ד"ר רנית בודאי-היימן	מנכ"לית מיתרים
רוית דום	מנכ"לית רשת עמל
אייל קרמר, דני פלסנר	מנכ"לים משותפים רשת עתיד
משה (קינלי) טור-פז	מנכ"ל קדימה מדע
יעקב פרידמן	מנכ"ל רשת צביה
ענבל רון	מנכ"לית רשת דרור ישראל
מכוני מחקר תומכים	
מאיר רובין	מנכ"ל פורום קהלת
יצחק קליין	פורום קהלת
מיכאל שראל	פורופ קהלת
אלי פלאי	יו"ר המכון החרדי לחקר מדיניות
ישראל תיק	מומחה תוכן של המכון החרדי לחקר מדיניות
ד"ר דפנה אבירם-ניצן	המכון הישראלי לדמוקרטיה
ד"ר אלי אייזנברג	בעבר אורט, כיום חוקר במכון לדמוקרטיה וחבר ב-OECD
נחום בלס	חוקר ראשי מרכז טאוב
ד"ר מריאן תחאוכו	מכון אהרון
דלית שטאובר	המכון הישראלי לדמוקרטיה, לשעבר מנכ"לית משרד החינוך
זבולון אורלב	יו"ר רשת דעת, לשעבר שר הרווחה ומנכ"ל משרד החינוך
פרופ' אנדריאס שלייכר	שר החינוך של ארגון ה-OECD
חברות עסקיות שותפות, מייעצות ותומכות	
בלה אברהמס	אינטל ישראל – סמנכ"לית ממשל, מדיה ואחריות חברתית
גלית לוי	אינטל ישראל – מנהלת קשרי ממשל ורגולציה
מתי גיל	טבע – ראש רגולציה ישראל ושוקים בינלאומיים
מיכל חומסקי הסלמן	טבע – מנהלת קשרי ממשל ישראל
קרין מאיר רובינשטיין	IATI האיגוד הישראלי לתעשיות מתקדמות – מנכ"לית ונשיאה

שם המנהל	שם הארגון השותף
כפיר דמארי	Space IL
חגית אליאס	מומנטום
יצחק אוחיון	שותף מייסד "הטובים בחינוך", סמנכ"ל אופטימאלפלוס
מיטל דומב	מנכ"לית חברת טקטיקס חינוך
עו"ד רועי כהן	נשיא להב (לשכת ארגוני העסקים והעצמאים בישראל)
יואל קרסו	בעלים של קרסו מוטורס ויו"ר יבואני הרכב
קובי הבר	מנכ"ל ביטוח ישיר ולשעבר ראש אגף התקציבים באוצר
עובד יחזקאל	לשעבר מזכיר הממשלה כיום מנהל ובעלים של טארה
דדי פרלמוטר	לשעבר סמנכ"ל אינטל העולמי וכיום יזם חברתי חינוכי מוביל
קלמן שחם	אלטשולר שחם בע"מ
מומחי תוכן מגזר חרדי	
הרב בנציון נורדמן	מנהל בי"ס למדעים ויהדות חדרה
יחיקם גמליאל	מנהל אגף הנוער באלעד
מרדכי בארי	מנהל אגף חינוך אלעד חבר הנהלה באיגוד
פרופ' חיים סוקייניק	נשיא מכון לב מכללה אקדמית תורנית
גב' פייגי כהן	אשת חינוך מגזר חרדי
ישראל תיק	המכון החרדי לחקר מדיניות
מנחם בומברך	מנדל, מנהל מיזם נצח
הרב בצלאל כהן	ראש ישיבת חכמי לב לשעבר, חוקר
אלי פלאי	יו"ר המכון החרדי לחקר מדיניות
מומחי תוכן חברה ערבית	
ד"ר דליה פדילה	מומחית תוכן - חברה ערבית
וליד מג'אדלה	מנהל מח' חינוך בקעה אל גרביה
מוחמד (שוקו) אבו אל היג'א	מנהל יחידת הנוער בטמרה
ד"ר מריאן תחאוכו	מכון אהרון
אשרף ג'בור	מנכ"ל תוכנית רואד של המל"ג
מוחמד אלנבארי	יו"ר מיזם ואדי עתיר, ראש מועצת חורה לשעבר

שם המנהל	שם הארגון השותף
מומחי תוכן רשויות מקומיות	
מרדכי בארי	מנהל אגף חינוך אלעד חבר הנהלה באיגוד
נורית דנינו	לשעבר מנהלת אגף חינוך רעננה
זהבה הראל	מנהלת מינהל החינוך באר שבע
אילנה טרוק	ראש מינהל חינוך וצעירים, חיפה
ד"ר שי פרוכטמן	מנהל מח' החינוך אבן יהודה חבר הנהלה באיגוד
מרים ששי	מנהלת אגף חינוך שדרות
מומחי תוכן נוספים לפי שם משפחה א'-ב'	
שולי אייל	ראש אגף הכשרה מקצועית משרד העבודה
מרסל אסולין	נציגת משרד העבודה בקבינט
שירי ארדיטי	מזכ"לית התנועה החדשה
דודו אשכנזי	חינוך קק"ל
ירדנה בגנץ	סמנכ"לית עמותת יכולות
יוסי בידץ	מנכ"ל מט"ח
ד"ר ליאת בן דוד	מנכ"לית מכון דוידסון
גדי בן לביא	מייסד ומנכ"ל תבונה חינוך חדש בישראל
אלי בוך	מנהל פילנתרופיה קרן רוטשילד
ד"ר ענת בר	מומחית תוכן בתחום הגיל הרך
ליאור בראון	אגף התקציבים באוצר
עופר ברייר	יזם חינוך בצ'כיה
אורית גור כהן	מנהלי בתי ספר, ארגון "מנהיגים"
ד"ר אסנת דגן	יועצת לשילוב תקשוב בהוראה ולמידה בית ברל
ד"ר יקי דיין	Ed Tec Israel
אתיה דן	מנכ"לית עמותת מניפה
איריס האן	מנכ"לית החברה להגנת הטבע
עדי ווגרהוף	מו"פ משרד החינוך

שם המנהל	שם הארגון השותף
פרופ' רבקה וודמני	ראש ועדת מתווה ההכשרה החדש למורים מטעם המל"ג
ד"ר מיה ויזל	האקדמית חינוכית, יועצת להכשרת מורים בארץ ובעולם
שירלי וינר	מנכ"לית עמותת imagine העצמה במוזיקה
פרדי זינגר	יו"ר קרן מת"ת – הדרכת הורים
מירב חורב	סמנכ"לית ישראל דיגיטלית
דורית חזן	יו"ר ארגון גננות מחנכות
אורה חכם	יו"ר הפורום לשוויון הזדמנויות בחינוך
ניסים כהן	מנכ"ל עמותת יכולות
אלן לאופר	קרן משפחת לאופר
מנשה לוי	יו"ר התאגדות מנהלי בתי הספר העל יסודיים
אריה לוקר	מנהל תיכון חדרה
רותי ליבנת	יזמת משותפת של ק.מ.ה – קהילת מנחי הורים
תא"ל במיל. אפרים לפיד	יועץ בתחום התקשורת
ירם מועלמי	יו"ר העמותה לצמצום פערים
שגיא מלמד	יועץ לפיתוח משאבים
תומר מרשל	איגוד חברות טכנולוגיה בחינוך
מיקי נבו	לשעבר מנהל בית ספר משגב, מייסד ומנכ"ל מרכז מעשה, מכון מנדל
אביגיל סאמין	מנהלי בתי ספר, ארגון "מנהיגים"
פרופ' עפרה ענבר	חברה בוועדת המתווה של המל"ג
יהודה פולישוק	מנכ"ל רוח יהודית
דויד פיין	משפחת פיין בוסטון
ד"ר איריס פינטו	חשיבת עתיד – חינוך ותעסוקה אגף מו"פ
עו"ד גדעון פישר	עורך דין
רוני פלמר	מנכל אור ו-2048
אודי פראוור	סמנכ"ל אסטרטגיה במשרד רוה"מ לשעבר
יאב פרידן	מנהלי בתי ספר, ארגון "מנהיגים"

שם המנהל	שם הארגון השותף
דדי פרלמוטר	סגן נשיא בכיר באינטל העולמית לשעבר וכיום יזם חברתי בחינוך
צבי צביבל	מנכ"ל מפעלות הציונות הדתית
יעקב צימרמן (צימי)	מנכ"ל מכון פירם
רחל קנול	מנהלת תכניות מורים מיינדסט, מדריכה ארצית הוראת פיזיקה משרד החינוך
לאה רוזנברג	סמנכ"ל לית ידיד לחינוך
עתר רזי אורן	מנכ"ל לית ביחד, קרן משפחת סטלה ויואל קרסו
אלוף במיל. גדעון שפר	סגן נשיא אלביט, ראש אכ"א לשעבר
אלי שרמייסטר	מנכ"ל מדעטק
עדי תורג'מן	יעוץ כלכלי וכספים
אנשי אקדמיה תומכים	
פרופ' פרץ לביא	נשיא הטכניון לשעבר
פרופ' רצף לוי	יועץ MIT
פרופ' אבי מרמור	טכניון
פרופ' יוסי קלפטר	נשיא אונ' תל-אביב לשעבר
פרופ' מנואל טרכטנברג	אונ' תל-אביב
פרופ' נמרוד אלוני	ראש המכון לחינוך מתקדם סמינר הקיבוצים
פרופ' סינטיה ברנהרט	צ'אנסלרית MIT
פרופ' פרננדו רימס	אונ' הרווארד, מייעץ למערכות חינוך בינלאומיות